

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

ZA 100 MILIJO-
NOV DINARJEV
ZAMRZNJENE
ENERGIJE

5. STRAN

Sobota, 24. februarja 1962
Štev. 7, leto XX

V OKVIRU

Pravzaprav problem ni nov. O njem je med drugim razpravljalo predsedstvo Republiškega sveta sindikatov Slovenije na eni izmed svojih sej, o tem je bila podana že interpelacija v Zvezni ljudski skupščini, na zadnjem kongresu Ljudske mladine Slovenije pa je eden izmed delegatov ponovno načel to vprašanje. Vseeno je prav, da ga vnovič osvetlimo. Gre namreč za to, da se mladinci lahko zaposle v gospodarskih organizacijah in ustanovah že s šestnajstim letom, če jim to dovoljuje njihova telesna konstitucija, do osemnajstega leta, to je do njihove polnoletnosti, pa jim zakonski predpisi ne dovolju-

in ne oziraje se na zakonske predpise naravnost zahtevajo od najmlajših proizvajalcev, da aktivno sodelujejo pri upravljanju in gospodarjenju ekonomske enote. Vsakdanje življenje je potemtakem zakonske predpise že v mnogočem razvrednotilo.

Težko je reči, kje je tista starostna meja, ko postane mlad človek zrel in ko mu naj družba to zrelost prizna in mu s tem tudi odmeri njegove pravice in dolžnosti. Če pa je že treba to določevati, potem naj o tem odloči delo, ki ga mladi član opravlja v kolektivnem razvrednotilo.

In še zaradi nečesa bo potrebno razmišljati, ali so dose-

Mladi in upravljanje

jejo sodelovanja v organih delavskega in družbenega upravljanja.

Dobršen del mladine je tako avtomatično odrezan od pravic in dolžnosti samoupravljanja. Toda vprašanje je, če so takšni zakonski predpisi na sedanji stopnji družbenega razvoja še vedno v celoti upravičeni. Uveljavljanje novih načel v delitvi dohodka, vedno doslednejše uveljavljanje načela nagrajevanja po delu, prehod v svobodnejši gospodarski sistem, predvsem pa prenos pravic in dolžnosti upravljanja in gospodarjenja na neposredne proizvajalce ter demokratizacija vsega družbenega življenja — vse to izenčuje družbeno odgovornost vseh državljanov ne glede na njihovo starost, terja od vseh polno odgovornost in polno mero izpolnjevanja dolžnosti, daje pa jim tudi enake pravice.

V dokaz za slednje trditev bi lahko našli nič koliko primerov iz ekonomskih enot v gospodarskih organizacijah, ko delovni kolektivi ne postavljajo starostne pregrade pri odmerjanju pravic in dolžnosti

danji zakonski predpisi, kdaj lahko mladinec aktivno sodeluje v organih upravljanja, še vedno v celoti upravičeni. Z resolucijo o strokovnem izobraževanju smo doslej v mnogočem razbit sistem vzgoje in izobraževanja strnili v zaključeno celoto, pri čemer sta redni in izredni sistem študija postala povsem enakovredna. Tako lahko pričakujemo, da bo vedno bolj naraščal priliv učencev osemletk in strokovnih šol prve stopnje v gospodarske organizacije, ker si bodo zaradi tega ali onega vzroka izbrali pot izrednega študija ali priučevanja. Ob sedanjih zakonskih predpisih pa bi to pomenilo, da bi bil dobršen del mladine za približno dve leti odrezan od dela v samoupravnih organih.

In vendar je mladina s svojo prizadevnostjo in brezkompromisnostjo, rekli bi lahko s prirojenim čutom za vse, kar je novega in naprednega, doslej pogosto poganjala kolesa razvoja hitreje, kot bi se morala le-ta sicer vrtela.

BOJAN SAMARIN

RAZGOVOR S TOVARIŠEM LEOPOLDOM KRESETO PODPREDSEDNIKOM RSS SLOVENIJE PRED VOLITVAMI NOVIH DELAVSKIH SVETOV

NADALJUJMO Z DOSEDANJIMI USPELIMI IZKUŠNjami

SMO SREDI PRIPRAV ZA VOLITVE NOVIH DELAVSKIH SVETOV. V DELOVNIH KOLEKTIVIH BODO V TEM OBDOBJU NEVOMNO RAZČLENJEVALI DOSEDANJE DELO. NA ČEM NAJBO TEŽISCE TEH OCEN OZIROMA DRUŽBENO-POLITIČNIH PRIPRAV PRED VOLITVAMI?

Za sedanje obdobje, za naloge, ki so trenutno pred nami in ki jih bomo morali v prenesenem pomenu besede izpolnjevati jutri, sta pomembna dva činitelja:

— Vse doslej lahko opazimo izredno razgibanost, prizadevnost za nadaljnji razvoj samoupravljanja, za večjo rast gospodarstva, produktivnosti, nacionalnega dohodka in življenjskega standarda.

V čem se to kaže? V iskanju vseh možnih oblik, ki bolj kot doslej mobilizirajo in spodbujajo k boljšemu gospodarjenju. Preko teh oblik, ki so samo forma nove vsebine in odnosov, si prizadevamo prav vsakega neposrednega proizvajalca aktivno vključiti v vse naše dogajanje. Takoj pa moram reči, da velja pojmovati besedo neposredni proizvajalec nekoliko širše, kot smo jo pojmovali včasih in kot si jo razlagajo še marsikje sedaj. Ne gre samo za neposrednega proizvajalca pri stroju, pač pa je ob tem mišljen celoten kolektiv, mišljeni so vsi tisti, ki delajo neposredno v proizvodnji, in tisti, ki opravljajo vrsto najrazličnejših del, da lahko proizvodni proces nemoteno poteka.

V sedanjem obdobju je potrebno besedo neposredni proizvajalec pojmovati še širše od doslej povedanega. S spremembami, ki so si-

cer postopne, namreč dobivajo pravico in dolžnost oblikovati in deliti dohodek tudi kolektivi v izven gospodarski dejavnosti, kolektivi zavodov in ustanov, skratka vse tiste službe, ki so za celotno gospodarsko in družbeno-politično življenje nujno potrebne in katerih kolektivi doslej teh pravic in seveda tudi dolžnosti niso bili deležni.

To se mi zdi, da je bistvena značilnost za minulo in sedanje obdobje. In te značilnosti ne smemo prezreti pri tako pomembni zadevi, kot so volitve samoupravnih organov, za sedaj res sicer samo v gospodarskih organizacijah.

S tem, ko si prizadevamo uresničevati prej povedana načela, se poslužujemo pravzaprav samo različnih oblik, da dosežemo tole:

— dosežati in doseči čim boljše delovne rezultate. Dosegati in doseči čim večjo rast narodnega dohodka. Hkrati ob tem naj naraščajo osebni dohodki, vendar na temelju takšnih meril, da bo osebni dohodek slehernega odvisen od njegovega dela, od njegovega delovnega učinka in boljšega gospodarjenja. Zgoščeno povedano, s temi različnimi oblikami si prizadevamo in si moramo prizadevati še naprej, da se bo naše gospodarstvo čim bolj krepilo, da se bodo hitreje razvijale proizvodne sile. Samo od tega je namreč odvisen naš nadaljnji hitrejši napredek in blagostanje.

Te cilje pa je seveda mogoče doseči toliko prej, kolikor bolj bomo vsakogar, na vsakem delovnem mestu, v vsaki dejavnosti, pa naj si bo v podjetju ali javni službi, aktivno vključili v reševanje številnih, zamotanih in včasih težavnih nalog, ki nam jih življenje vsak dan prinaša in narekuje.

— Druga značilnost, pomembna za dosedanje in tudi bodoče obdobje, je rast gospodarstva v najširšem smislu. Do sedaj in deloma tudi danes so ta razvoj ovirali razni administrativni ukrepi in posegi. Za čim hitrejšo, popolnejšo normalizacijo v gospodarstvu pod normalnimi ekonomskimi pogoji in konkurenčnih sposobnosti je treba te ovire postopoma, a vztrajno odpravljati na vseh nivojih. Doseči moramo, da bo vsakomur dohodek prisojen po njegovi prizadevnosti, po njegovem delu. Gre torej za to, da uresničujemo omenjeno načelo, tako znotraj kolektiva, kot tudi med proizvajalci, med podjetjem in družbo.

Ko govorimo o delitvi dohodka med podjetjem in družbo, se mi zdi, da včasih na nekaj pozabljamo. Pozabljamo namreč na usposabljanje ljudi za uspešnejše uresničevanje gospodarskih nalog, ki so pred nami, oziroma ki jih dobivamo z decentralizacijo. V komuni mora namreč priti jasno in najpopolneje do izraza celokupnost materialnih in umskih sil pri uresničevanju določenih nalog. To pomeni, da materialna osnova gospodarskega razvoja komun in reševanje dolgih zadev ni odvisna le od sredstev iz proračuna ljudskega odbora, temveč da pod vsem tem razumemo celotni materialni in umski potencial na področju komun. To pa zahteva, da vodijo komune politiko vsklajevanja interesov potrošnikov in proizvajalcev. Na tak način naj torej mobilizirajo razpoložljive materialne možnosti za zadovoljevanje kmunalnih potreb. Zato se velja dosledno izogibati administrativnih in fiskalnih ukrepov.

Ce upoštevamo omenjena dva činitelja, potem so naloge pred volitvami delavskih svetov dokaj široke od organizacijsko-tehničnih priprav. Nedvomno si je potrebno prizadevati, da so organizacijsko tehnične priprave kar najbolj izpeljane, vendar mislim, da so vsebinske, družbeno-politične priprave prvenstvenega pomena. To so bistvene stvari, ki morajo zanimati celoten družbeno-politični mehanizem v komuni. Pri pripravah za volitve naj torej sodelujejo tako sindikati kot Socialistična zveza in Zveza komunistov. Z eno besedo povedano, pri tem izredno važnem opravilu naj sodelujejo vse subjektivne sile v komuni. Naše prizadevanja, da bomo volitve tako kadrovske kot tudi vsebinske najboljše izvedli, je namreč zagotovilo, da bomo lahko v bodoče uspešno urejali danes sicer še težke probleme, s katerimi se srečujemo.

jemo tako v gospodarskih organizacijah kot v občini. S tem si namreč odpiramo perspektivo za nadaljnji razvoj.

ZA DOSEDANJE DVELETO OBDOBJE DELOVANJA SAMOUPRAVNIH ORGANOV LAHKO TRDIMO, DA JE BILO SPRICO PROIZVODNIH USPEHOV, DECENTRALIZACIJE SAMOUPRAVLJANJA IN SPODBUDNEJSIH OBLIK NAGRAJEVANJA IZREDNO USPEŠNO. KATERE POZITIVNE IZKUŠNJE IN LASTNOSTI TEGA OBDOBJA BI KAZALO PRENESTI TUDI NA NOVOIZVOLJENE ORGANE?

V kolektivih so iskali in še iščejo najrazličnejše oblike za vključevanje najširšega kroga proizvajalcev pri upravljanju in gospodarjenju, pri delitvi čistega dohodka in delitvi osebnih dohodkov. Ponekod so bile te oblike že doslej zelo uspešne. Toda treba je reči, da smo tudi z vsemi dosedanjimi uspehi vendarle šele na začetku poti. Nevarno bi bilo, če bi bili prepričani, da smo našli že najboljšo rešitev za urejanje raznih problemov, recimo delitev dohodka, tehnološkega procesa proizvodnje, za uveljavljanje na trgu itd. Tako samozadovoljstvo bi nam lahko jutri zelo zelo škodovalo.

Gospodarjenje in upravljanje je namreč nenehne dinamizem proces in vse, kar počnemo, moramo prilagajati temu nenehnemu razvoju k še višji, popolnejši stopnji. Če bi se zadovoljili s trenutnimi rešitvami, bi to pomenilo zaostajati. Imamo žal še primere prevelikega zadovoljstva.

V čem se kaže to samozadovoljstvo? Kaže se v tem, da se marsikje v gospodarskih organizacijah sklicujejo na:

— dosedanje industrijsko tradicijo pri nas;
— na strokovno usposobljenost;
— na delavnost naših ljudi in tako dalje.

To so sicer lepe, toda hkrati le trenutne prednosti. Kar pogledimo okoli sebe in primerjamo napredek tega ali onega kolektiva, napredek na tem ali onem področju, v tej ali oni pokrajini. Te prednosti, na katerih se samozadovoljno uspravajo ponekod, se že zelo izenčujejo, k čemer je nedvomno pripomoglo delavsko samoupravljanje in decentralizacija. Toda res je, da je delitev dela vse večja, da se moramo vanjo vsebolj vključevati, ne samo v nacionalnih mejah, temveč da se moramo vsebolj vključevati tudi v mednarodno delitev dela. Teoretično tako odpada vsaka delitev po starem kriteriju: na proizvodno za notranji in zunanji trg. Vsaka proizvodnja mora stremeti, da se uveljavi na svetovnem tržišču. Zato bo naza-

(Nadaljevanje na 3. strani)

SODELOVANJE V PROIZVODNJI IN DOLGOROČNO NAČRTOVANJE

Razmere, v katerih so se znašle naše industrijske gospodarske organizacije lani ob spremembah v gospodarskem sistemu in zunanjetrgovinskem ter deviznem režimu, niso bile posebno ugodne. Če pustimo ob strani vse nedoslednosti v sistemu, ki so svoje težkočale položaj gospodarskih organizacij, moramo vendarle ugotoviti, da je bila večina gospodarskih organizacij na te spremembe, čeprav pričakovane, premalo pripravljena. Bile so, skoraj bi lahko rekli, uspešne od gospodarskih uspehov, ki so jih dosežale v preteklih letih, od uspehov, ki jim je v dokajšnji meri botroval skoraj nenasičen notranji trg, v blagovni izmenjavi z inozemstvom pa široke možnosti poslovanja na račun družbe, ki je z visokimi koeficienti in izvoznimi premijami bogato subvencionirala izvoz. Te široke tržne možnosti, v katerih skoraj za nobeno gospodarsko organizacijo ni bilo težav pri prodaji blaga, so zbujele pri vodstvih podjetij občutek pretirane varnosti in samozavesti, ki jo je še povečevalo ponekod udomačeno mnenje, da bodo konkurenčne gospodarske organizacije iz ostalih republik le s težavo dosegale tako raven proizvodnje in delovne storilnosti, kot je pri nas.

Počivanje na doseženih uspehih, ki so bili predvsem rezultat pogojev na trgu in skupnih potreb na tujih plačilnih sredstvih, je imelo škodljive po-

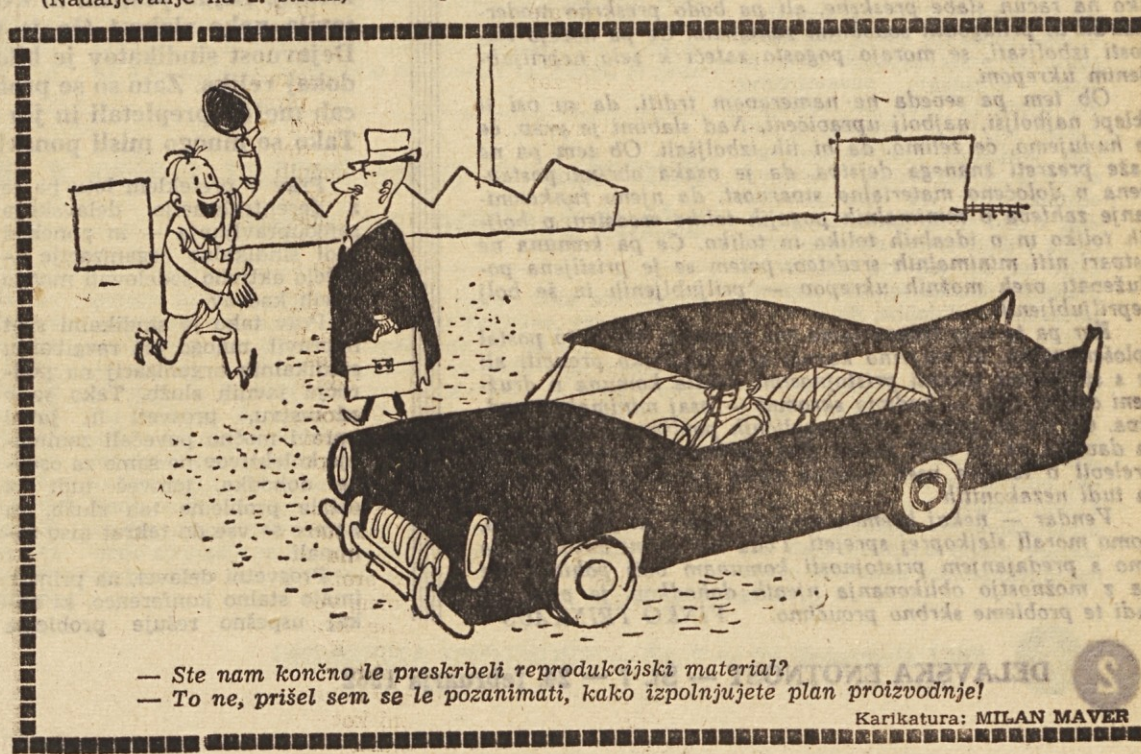
sledice. Gospodarske organizacije, ki so jih oamili začasni uspehi, so pozabile na prihodnost. Delale so brez trdne in solidne usmeritve. V proizvodnji so vse preveč upoštevale samo trenutno konjunkturo. Pri tem iskanju občasnih najboljših tržnih možnosti so ostale zapostavljene pomembne naloge, kot na primer ustaljeni proizvodni programi, planirani na daljše obdobje, težnje po približevanju ravni stroškov in lastnih cen tistim, ki jih svetovni trg priznava za družbeno potrebne, in podobno.

Nedvomno je, da so omenjeni pogoji na trgu dokaj prispevali k vse premajhnemu razumevanju in koordiniranemu proizvodnjo in gospodarsko sodelovanju. Gospodarske organizacije so se raje odločale za »svoboden lov« na trgu kot pa za gospodarsko sodelovanje. V pogojih iz kooperacijskih pogodb so se čutile utesnjene in preveč vezane, namesto da bi prav v tem ugotavljale perspektive stalne proizvodnje v velikih serijah ob nižjih stroških, kot posledici specializacije, in večjem dohodku. Pogosto pa smo tudi pri podjetjih, ki so se kot proizvajalci sestavnih delov vključila v kooperacijo, ugotovili pretirane

težnje za zaslužkom. Tako so na primer morali nekateri proizvajalci motornih vozil plačevati za sestavne dele svojih kooperantov tudi po nekajkrat več, kot pa če bi jih uvozili. Res je sicer, da je v začetku prizadevanja za razširitev in utrditev gospodarskega sodelovanja ovirali tudi medfazni prometni davek, ker so se zaradi njega dvigale cene sestavnih delov, še močnejše pa cene končnih izdelkov. Kasnejše spremembe, po katerih ta davek odpade, razen v primerih, ko je za posamezne sestavne dele določen s posebno postavko v tarifi, so ta problem zmanjšale, ne pa že v celoti odpravile. Odpravil ga bo lahko šele dokončen prenos prometnega davka iz proizvodnje v trgovino.

Gospodarski razvoj v preteklem letu je že postavil nekatera vprašanja na pravo mesto. Pod novimi pogoji so nekatere gospodarske organizacije, pa tudi že cele panoge, naletele na težave pri prodaji svojih proizvodov. Trg postaja izbiričen, vedno bolj išče blago solidne kvalitete in s primerno ceno. Konkurenca podjetij iz ostalih republik postaja, posebno v nekaterih panogah, tako po ceni kot po kvaliteti vedno bolj očitna. Ne preveč ugodne per-

spektive na notranjem trgu in ponekod že sedaj slabo izkoriščene proizvodne zmogljivosti bodo vedno bolj silile proizvajalce v izvoz. Samo taka usmeritev (Nadaljevanje na 2. strani)

— Ste nam končno le preskrbeli reprodukcijski material?
— To ne, prišel sem se le pozanimati, kako izpolnjujete plan proizvodnje!

Karikatura: MILAN MAVER

Hitreje s pristojnostmi kot s sredstvi

Vsa kršna poviševanje cen ali davščin je zelo nepriljubljeno dejanje. Braniti take ukrepe pomeni — izpostavljati se slabi volji bralcev in oseh državljanov, ki so s tem prizadeti. Toda kljub temu sem se odločil, da se bom podal na to nevarno pot, ne zato, da bi branil take ukrepe, ampak da bi skušal razložiti tudi nekaj svojih misli.

V zadnjem času so nekateri sindikalni voditelji po občinah zelo odločno protestirali proti povišanju davka na maloprodajni promet. Del teh ugovorov ni bil določeno uperjen proti povišanju, ampak napada nedemokratski postopek, kako so bila ta določila sprejeta. Mnenje nekaterih je, da bi morali o tako pomembnih odločitvah razpravljati na širših forumih, kot je občinski ljudski odbor. Del državljanov pa se razburja zaradi samega povišanja in pri tem ne omenja premajhne demokratičnosti postopka.

Pa si poglejmo prvi primer. Kritiziramo nedemokracijo zaradi demokratičnosti. Z drugimi besedami, gre jim za samo odločanje, ne pa zato, kaj z njim tudi dosežejo. Bolj kot vsebina dejavnosti jih zanima forma. Bolj kot rezultat jim je važen občutek. Prepričan sem, da ti ljudje pretiravajo, da živo ljudsko akcionost zamenjujejo s formalizmom. Kajti demokracija ne pomeni samo odločanja, ne pomeni samo prijetnega počutja, ampak hkrati mobilizira. Če se ljudje za neko stvar odločijo, če jim je dana ta možnost, potem je ta odločitev tudi njihova obveza. Bolj zavestno ko so jo sprejeli, močnejše se čutijo zavezane.

Pri nas pa imamo včasih tudi primere zelo formalne demokracije. O nepomembnih, manj bistvenih stvareh je vprašanih za mnenje veliko ljudi, ko pa je treba o nečem odločiti, je zato dovolj le nekaj odgovornih ljudi. In če smo že pri občinah, kolikokrat je bilo rečeno: rabimo toliko in toliko sredstev. Nobenih podrobnosti obrazložitev, samo želja po hitri privolitvi. Potem pa se je izkazalo, da je bil del sredstev porabljen tudi za druge stvari, za pokrivanje starih računov, ki niso bili ne odbornikom ne občanom nikoli do kraja pojasnjeni. Takšen način odločanja pa res postaja formalnost, je čedalje manj priljubljen, ker se je izrodil.

Hkrati pa moramo tudi priznati, da o vseh stvareh ni mogoče razpravljati na najbolj širokih tribunah, da se za marsikakšno stvar mudi, da jo je treba sprejeti hitreje, kot pa bi bilo to možno, če bi se poslužili najširših oblik odločanja. Toda neka obveza pa kljub temu ostane. Dolžni smo informirati. Če sprejemamo sklep, ki neposredno zadeva državljan, potem smo mu dolžni to vsaj razložiti. Nihče se namreč ne sprizani rad z izgovorom — rabimo sredstva, imamo jih premalo, da bi lahko izorili vse naloge, ki stoje pred nami.

Morda so te slabosti zgolj površnosti, vendar v interesu dobrega, boljše dela, jih je treba odpraviti.

Poleg tega pa se mi zdi, da državljan prepogosto ocenjuje nekatere sklepe iz trenutnih nagibov, da se premalo poglabljamo v njihovo bistvo. Naša reakcija je pogosto bolj čustvena kot razumska, se pravi, če nas že prvi podatek razburi, smo ogorčeni in niti ne poskusimo s trezno presojo ali z razgovori priti do jedra.

Iz teh površinskih, nenadnih nagibov pogosto kritiziramo: slabe šole, učila in prezaposlenost nekaterih učiteljev, ki počujejo v dveh izmenah; slabo zdravstveno službo, trgovino, gostinstvo, promet; slabe komunale naprave — ceste, stanodod, razsvetljavo, čistočo; nerazvito uslužnostno obrt, sodobanjsko stisko, pomanjkanje društvenih in družbenih domov, kulturnih in športnih prireditev in razvedrila. Skratka, kritiki podoržemo vse pojave, ki jih srečujemo v življenju in z njimi nismo zadovoljni. Ali je to pravi, ali potemtakem še smemo kritizirati? Seveda je to pravi in naravno.

Toda pri tem pa nastajajo protislovja. Kadar kritiziramo pojave, ki izvirajo iz človeških slabosti, iz udebnosti, slabe organizacije, brezdušnih odnosov, takrat naša kritika takoj zadeva v črno. Takšne pojave je mogoče z dobro voljo urediti in ne zahtevajo materialnih bremen. Posameznega drugega pa je, če naša kritika naleti na materialno stvarnost.

Učitelji so slabo plačani! V redu, strinjamo se. Treba jih je bolje nagraditi, da ne bodo bežali iz tega poklica, ki ga nujno potrebujemo. V redu! Plačali pa jih bomo iz... Tu pa se ova dobronamerna kritika ustavi. Državljan pravi — neke bodo že dobili sredstva. Kje, to ni moja stvar. To je stvar države, družbe.

Ampak, dragi prijatelji — katere države in katere družbe? V končni stopnji nam je dana suma razpoložljivih sredstev. Ta ima svojo mejo, ki je ni mogoče prekoračiti. Lahko se potemtakem pogovarjamo samo v okviru tej meje. Se pravi — lahko se odločimo za takšna ali drugačna razmerja. Dana sredstva lahko prelozimo v industrijo, stanovanjsko gradnjo, kulturo, komunale objekte itd. Koliko zato in koliko za ono, o tem lahko odločimo. Kajti družba ni ničesar abstraktnega, postaja z vse večjo pristojnostjo komun vse bolj stvarna in bližja slednjemu državljanu. Čedalje bolj otipljiva postaja misel, da je komun družba v malem, da v njenih relacijah peljajo skoraj podobni odnosi kot v celotni družbeni ureditvi.

In če smo se po naši kritiki odločili, da je ta in ta služba ali dejavnost v komun premalo razvita, da zaostaja, jo je treba podpreti, razviti. V večini primerov je to mogoče samo z dodatnimi materialnimi sredstvi. Naša kritika in želja po odpravi teh slabosti lahko dobi polno veljavo spet v tem, kako bomo denar naložili, kje lahko prihranimo.

Če pa poskušamo neko dejavnost razviti, izpopolniti, potem ne smemo imeti pred očmi zgolj bremen, ampak kaže razmišljati tudi o tem, da to v bistvu pomeni drugačno obliko potrošnje. Boljše stanovanje, boljša cesta, trgovina, kino dvorana, boljše opremljena šola — vse to pomeni boljši standard in drugačno obliko potrošnje. V bistvu mi vse to uporabljamo, ene stvari bolj, druge manj. Tudi sama struktura potrošnje se sčasoma menja.

Se in še bi lahko naštevali. Razumljivo je, da hočemo več in boljše, da pa ne moremo preskočiti svojih sposobnosti in zmogljivosti. Državljan, ki ne sodeluje v organih, ki morajo o tem odločati, selahkotemu izognejo. Toda občinski ljudski odbori, zbori proizvajalcev, temu ne morejo ubežati. Z boljšim ali slabšim občutkom se morajo odločiti o tem, ali bodo preskrbeli boljše plače prosvetnemu kadru, ali pa jim bodo učitelji ubežali. Ali bodo neprestano poslušali kritiko na račun slabe preskrbe, ali pa bodo preskrbo modernizirali in prilagodili sodobnim zahtevam. Če pa hočejo slabosti izboljšati, se morajo pogosto zateči k zelo nepriljubljenim ukrepom.

Ob tem pa seveda ne nameravam trditi, da so vsi ti sklepi najboljši, najbolj upravičeni. Nad slabimi je prav, če se hudujemo, če želimo, da bi jih izboljšali. Ob tem pa ne kaže prezreti znanega dejstva, da je vsaka občina postajala v določeno materialno stvarnost, da njeno funkcioniranje zahteva v minimalnih pogojih toliko sredstev, v boljših toliko in o idealnih toliko in toliko. Če pa komun ne ustvari niti minimalnih sredstev, potem se je prisiljena posluževati vseh možnih ukrepov — priljubljenih in še bolj nepriljubljenih.

Ker pa to niso težave samo ene komune, ker je to postal splošen pojav, bi verjetno kazalo zelo študijsko proučiti ali je s številnimi novimi pristojnostmi dobila komun a družbeni delitvi tudi — bodimo skromni — vsaj minimalna sredstva. Če jih ni, potem refren razmišljanja poviševanj obveznosti in davščin ne bo imel konca. Del občinskega aparata se bo prelevil v iskalce vseh možnih oblik dohodkov. Zakonitih in tudi nezakonitih.

Vendar — nekaj bremen za tiste stvari, ki jih uživamo, bomo morali slejko prej sprejeti. Toda ker se mi dozdeva, da smo s predajanjem pristojnosti komunam bolj pohiteli kot pa z možnostjo oblikovanja njenih dohodkov, je prav, če tudi te probleme skrbno proučimo. VINKO TRINKAUS

Razgovor s Slavkom Kobetom svetnikom Sveta za zdravstvo LRS

Danes tako - in jutri?

Iz vsebine pogovora: Samoupravni organi zdravstva naj bi pogosteje razpravljali o odnosih zdravstvenih delavcev do bolnikov

Glavne niti zdravstvene službe so v rokah samoupravnih organov zdravstvenih zavodov. Tov. Kobe je zato kritično ocenil predvsem njihovo delo in opozoril na pomanjkljivosti v delitvi dohodka in osebnih dohodkov, ki neposredno ali posredno zavirajo razvoj zdravstvene službe in skrb za bolnike.

NA SPLOŠNO SO SESAMOU-
UPRAVNI ORGANI ZDRAV-
STVENIH ZAVODOV DOSLEJ
UKVARJALI PREDVSEM Z
DELITVIJO DOHODKA IN
OSEBNIH DOHODKOV. KOLI-
KOR VEM, JE SVET ZA
ZDRAVSTVO LRS NADROB-
NO PROUČIL NEKAJ PRA-
VILNIKOV O TEM, DO KAKŠ-
NIH UGOTOVITEV JE PRI-
SEL?

Predvsem: skladi zdravstvenih zavodov so ponekod zelo skromni. V ljubljanskem okraju, na primer, je razmerje med osebnimi dohodki in skladi 95:5 ali porazneje za sklade. Republiško povprečje pa znaša 85:15. Menim, da bi ga morali zdravstveni kolektivi, posebno pa njihovi samoupravni organi, ki svobodno odločajo o oblikovanju skladov, izkoristiti vse možnosti, da bi jih okrepili. Od skladov je odvisno nešteto stvari, od opreme in delovnih sredstev do možnosti za razširjeno dejavnost in boljše zdravstveno varstvo, da ne govorim o osebni stimulaciji zdravstvenih delavcev.

NEKATERI ZDRAVSTVENI
DELAVCI PREDLAGAJO, NAJ
BI S PREDPISI DOLOČILI,
KOLIKO NAJ ODVAJAJO V
SKLADE. KAJ MENITE O
TEM?

Na nedavnem širšem posvetovanju o delitvi dohodka v zdravstvenih zavodih, ki ga je pripravil Okrajni zavod SZDL Ljubljana, so to željo javno izrazili. Toda administrativni predpisi glede oblikovanja skladov ne bi bili v skladu z načeli samoupravljanja. Kršili bi pravice samoupravnih organov.

KAKO PA JE Z DELITVIJO
OSEBNIH DOHODKOV?
ZDRAVSTVENI KOLEKTIVI
ŠE VEDNO UPORABLJAJO
STARA MERILA?

Zal še vedno. Na osebne dohodke vse preveč vplivajo službena leta, nadurno delo, dežurstvo, delovni staž v posameznem zdravstvenem zavodu, premalo pa strokovno znanje, kakovost dela, storilnost, odnos do bolni-

ka itd. Zaradi teh meril, ki so dediščina preteklosti, so visoko usposobljeni in kakovostni zdravstveni delavci enako nagrajevani kot njihovi slabši vrstniki.

URAVNILOVKA IZ OBZIRNOSTI?

Tako nekako. Samo obzirnost je v tem pogledu brezobzirna. Hromi razvoj zdravstvene službe in zdravstvenih zavodov.

IN ZDRAVSTVENIH
DELAVCEV NE SPODBUJA K
STROKOVNEMU IZPOPOL-
NJEVANJU, KAJNE? ČEMU
BI SE TRUDILI, ČE DOBE ZA
DOBRO ALI SLABO DELO
ENAKO PLAČILO.

Upravni odbori bi morali delitev osebnih dohodkov izpopolniti in prilagoditi splošnemu zakonu o organizaciji zdravstvene službe, ki pravi, naj bodo osebni dohodki odvisni od učinkovitosti posameznega zdravstvenega delavca.

LEPO REČENO, TODA O
TEM SE ŽE ENO LETO GOVO-
RI, PA VENDAR...

Receptov jim ne bo nihče dal. Sami morajo najti takšna merila, da bo posamezni zdravstveni delavec nagradjen po delovnem mestu oziroma delovni odgovornosti, po kakovosti dela in znanju.

IN BOLNIKI, ALI NE BI TI
TUDI LAHKO VPLIVALI NA
DELITEV OSEBNIH DOHOD-
KOV?

Seveda. Toda v malokaterem pravilniku o delitvi osebnih dohodkov zasledimo vlogo bolnika, kateremu je zdravstvena služba namenjena in ki je obenem njen posredni ali neposredni plačnik. Vsekakor bi moral biti zdravnik, ki uživa pri bolnikih večje zaupanje, bolj nagradjen kakor drugi. Ne samo zaradi večje strokovnosti, ampak tudi zaradi bolj humanega odnosa do pacientov.

ALI UPRAVNI ODBORI
ZDRAVSTVENIH ZAVODOV,
KDAJ RAZPRAVLJAJO O OD-
NOSIH DO BOLNIKOV?

Morali bi si vzeti čas tudi za to. V množici problemov, pred katerimi so se znašli zdravstveni zavodi, pa so se upravni odbori doslej prvenstveno posvečali pravilom zavodov, pravilnikom o delitvi dohodka, osebnih dohodkov, o delovnih razmerjih in drugim internim zakonikom, ki urejajo notranjo organizacijo dela, medsebojne odnose in podobno. Menim pa, da odnosi do bolnikov niso nič manj važni. V našem tisku so večkrat objavljena odprta pisma zdravstvenim zavodom, v katerih državljanji dobronamerno opozarjajo na pomanjkljivosti zdravstvene službe. Samoupravni organi bi nujno morali razpravljati o teh kritikah in sprejeti ustrezne sklepe. Četudi se kritika neposredno tiče enega samega zdravstvenega delavca, meče slabo luč na celoten kolektiv in zdravstveni zavod in da slutiti, da v sami delovni organizaciji nekaj ni v redu.

SE VAM ZDI, DA BI MARSIKATERO NERODNOST LAHKO PREPREČILI TUDI SVETI ZDRAVSTVENIH ZAVODOV KOT DRUŽBENI ORGANI?

Že, že, toda doslej so se ukvarjali v glavnem z interno problematiko zdravstvenih zavodov.

Kakor samoupravni organi. Videti pa je, da se bodo kmalu preorientirali v delu, ker jih k temu silijo sami državljanji. Na zborih volivcev so le-ti vedno bolj zanimajo za vso pisano dejavnost zdravstvene službe, zahtevajo razna pojasnila in hkrati opozarjajo na pomanjkljivosti. Ta družbeni pritisk postaja tako močan, da bodo sveti prisiljeni vsklajevati interese državljanov z interesi zdravstvenih kolektivov, kar je njihova glavna naloga. Pri tem bodo seveda vzeli v precep tudi odnose zdravstvenih delavcev do bolnikov.

SLIŠALA SEM, DA NEKATERI OBČINSKI LJUDSKI ODBORI IN POLITIČNE ORGANIZACIJE KLJUB VEČKRATNIH PROŠNJAM ZDRAVSTVENIH ZAVODOV ŠE NISO IMENOVALI SVOJIH PREDSTAVNIKOV V SVETE.

Očitno se ne zavedajo, da s tem zavirajo delo novo izvoljenih družbenih organov v zdravstvu, čeprav je v njihovem interesu, da se zdravstvena služba in zdravstveno varstvo čimbolj razvijeta in da se čimprej odpravijo pomanjkljivosti, ki sem jih pravkar omenil.

M. K.

Sodelovanje v proizvodnji in dolgoročno načrtovanje

(Nadaljevanje s 1. strani)

ritev lahko proizvajalnim gospodarskim organizacijam zagotovi primerno perspektivo, obenem pa tudi pripomore k izboljšanju celotnega gospodarstva. Osnovno merilo za ugotavljanje uspehov tistih gospodarskih organizacij, ki imajo vse možnosti za prodajo svojih izdelkov na mednarodnem trgu, ne more biti več le doseženi finančni učinek, temveč predvsem v tem, koliko so se približale mednarodni ravni proizvodnih stroškov in delovne storilnosti ter kakšen del svoje proizvodnje usmerjajo na zunanje trge.

V ospredje prihaja vrsta vprašanj, ki bodo terjala vse bolj primerno odločitev. Treba se bo odločiti za širok sortiment ali ožjo izbiro izdelkov v večji količini, za specializirane visokokvalitetne proizvode

ali cenejšo serijsko proizvodnjo, za samostojno proizvajanje končnih izdelkov ali za tesnejšo sodelovanje z ostalimi ter vključitev določenega dela proizvodnih kapacitet v gospodarsko sodelovanje s specializacijo proizvodnje samo na nekatere sestavne dele. Ni niti odveč razmišljati o kooperaciji z inozemskimi podjetji na temelju zamenjave sestavnih delov, itd. Skratka, treba je več razmišljati o bolj konkretnih usmeritvah, ki so lahko osnova dolgoročnih načrtov poslovne in investicijske politike vsakega delovnega kolektiva.

Ne bo odveč ob vsem omenjenem posebej opozoriti na pomen znanstvenoraziskovalnega dela pri razvijanju proizvodnje. Nedvomno je po svoje karakteristično, da so potrebe po tesnejši integraciji znanosti in proizvodnje najprej ugotovile predvsem gospodarske organizacije z najboljšimi gospodarskimi uspehi. Ze ustanovljeni inštituti pri nekaterih podjetjih kakor tudi kadrovske močno okrepljeni razvojni oddelki pri drugih kažejo na smer, za katero se mora tako ali drugače odločiti vsa proizvodnja, če ne zaostajati za razvojem znanosti in tehnike in s tem počasi zgubljati bitke za trg. Opiranje proizvodnje na najnovejšo dosežke znanosti in tehnike je prav sedaj v času intenzivnega usmerjanja naše proizvodnje na svetovni trg in v mednarodno konkurenco še toliko pomembnejše. Zato bi moralo postati stalna praksa našega gospodarskega razvoja.

JOŽE DOLENC

V pripravi: 1000 delegatov

Novost na občnih zborih ObSS v Kranju

Na občinskem sindikalnem svetu v Kranju so že dalj časa razpravljali, kako naj pripravijo občni zbor, da bi k sodelovanju pritegnili čim več ljudi.

Ze lani so uspeli, da so priprave na občni zbor zajele 800 ljudi. Pred plenarnim zasedanjem so sklicali več konferenc, na katerih so obravnavali delavsko samoupravljanje, gospodarstvo, izobraževanje in delo sindikalnih organizacij. Kljub pestrim in kvalitetnim debatam pa se je pojavila neka slabost (če jo tako sploh lahko imenujemo). Dejavnost sindikatov je bila na vseh omenjenih področjih dokaj velika. Zato so se problemi na posameznih konferencah močno prepletali in jih niso mogli obravnavati ločeno. Tako se mnogo misli ponavlja na vseh konferencah.

Prav v preteklem letu pa je z decentralizacijo delavskega samoupravljanja — in ponekod tudi sindikalne organizacije — začelo aktivno sodelovati mnogo novih kadrov.

Prav tako je sindikalni svet napravil mnogo pri razgibanju sindikalnih organizacij na področju javnih služb. Tako so v zdravstvu, prosveti in javni upravi močno povečali zanimanje kolektivov ne samo za osebne dohodke, temveč tudi za ostale probleme teh služb, za katere se vse do takrat niso zanimali.

Prosvetni delavci, na primer, imajo stalno konferenco, ki dokaj uspešno rešuje probleme

šolstva v komun. Med letom je sindikalni svet sklical tudi posebne posvete po panogah gospodarstva, ki so se zelo dobro obnesli.

Oblike dela so narekemale tudi nov način občnega zbora, ki bo v aprilu. Tako bo v drugi polovici marca in prvi polovici aprila pet občinskih konferenc, in sicer: za javno upravo, za znanstvene in prosvetne delavce, za komunalo in obrt, za trgovino in gostinstvo ter za industrijo, promet in kmetijstvo. Na vsaki konferenci bo sodelovalo dve sto delegatov, članov izvršnih odborov sindikalnih podružnic, centralnih in obratnih delavskih svetov in drugih. Tak

sestava bo omogočal, da bodo na vsaki konferenci natančno proučili stanje posamezne veje gospodarstva ali negospodarske dejavnosti, se pomenili o upravljanju, gospodarjenju in izobraževanju. Na teh konferencah bodo predvsem proučili dejavnost sindikalnih organizacij, ki marsikje še niso našle pravega področja in učinkovitih metod dela. Slabosti v delu sindikatov so se pojavljale predvsem zato, ker je razdrobljenost gospodarskih organizacij velika, ker mnoga podjetja niso akumulativna in tako tudi politične organizacije in organi upravljanja nimajo prave materialne osnove za dejavnost.

Predsedstvo vsake konferenice bo izdelalo zaključke in priporočila. Na občnem zboru jih bo predložilo delegatom, ki bodo končno izoblikovali stališča sindikatov do vseh najvažnejših dogajanj in problemov v kranjskih gospodarskih in negospodarskih organizacijah.

Z novim načinom dela na občnem zboru mislijo znatno razširiti krog aktivnih političnih delavcev in zagotoviti, da bo pot nadaljnjega razvoja po vsestranskih razpravah jasnejša.

V. E.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942.
List izdaja republiški svet ZSJ za Slovenijo. Glavni in odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Urejuje uredniški odbor: Peter Dornik, Sonja Gasperšič, Milan Maver, Janez Voljc. Tehnični urednik Janez Suster. Nastav uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2, poštini predal 813-VI, telefon uredništva: 33-722 in 30-672. Račun pri Narodni banki v Ljubljani številka računa: 600-11/1-365. Posamezna številka stane 20 din. — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din. — List tiska CZP — Ljudska pravica — Poština plačana v gotovini.

VSAKA EKONOMSKA ENOTA SAMA IZRAČUNAVA STROŠKE DELOVNIH MEST

Eno izmed redkih obrtnih podjetij v Kranju, ki dobro gospodari je »Gorenjska oblačilnica«. V podjetju izdelujejo otroško, žensko, moško, srednjo in težko konfekcijo. Težave s prodajo konfekcije skorajda nimajo in že sam faktor obračanja obratnih sredstev pove, da gredo njihovi izdelki kar hitro v denar. Povprečno se v jugoslovanski konfekcijski industriji obrnejo obratna sredstva 3,5-krat, v »Gorenjski oblačilnici« pa skoraj šestkrat v letu.

Vse do nedavna kalkulacije v tem podjetju niso bile realne in so delavce plačevali še od izdelanih, a ne od prodanih kosov. To jim je pozročilo precej težav, saj niso vedeli, koliko

dohodka jim prinaša posamezen proizvod. Ugotovili so, da so jim nekateri izdelki prinašali izgubo, čeprav so mislili, na se jih najbolj izplača izdelovati. Tako stanje v podjetju ni pe-

ljalo k napredku in zato so novembra lani začeli z organizacijo podjetja po sodobnem načinu.

Kaj so naredili? Najprej so prešli na realne izračune. Sedaj že opuščajajo proizvodnjo tistih izdelkov, katerih se jim ne izplača izdelovati, ker jim ne prinašajo dohodka. Takoj so ustanovili tudi osem ekonomskih enot (štiri proizvodne, tri v trgovinah in eno v upravi podjetja), za katere imajo natančen pregled rentabilnosti, proizvodnje in gospodarjenja. Sedaj vedo da za vsako enoto, koliko dohodka ustvari in kakšni so njeni stroški.

Do novembra lanskega leta skoraj nihče ni vedel, na čigav račun gre poraba materiala; vsakdo je živel še v veri, da bo pač podjetje poravnalo račune in da se to čisto nič ne tiče delavcev. Sedaj pa vsaka ekonomska enota zase sestavi in planira vse stroške od porabe sukanca, električnega toka, vode pa do najmanjših stroškov, ki jih vkalkulirajo v končno ceno.

Tako so v podjetjih začeli vsi varčevati, kajti sedaj vsakdo ve, da njegovi osebni dohodki niso več odvisni od števila izdelanih kosov, ampak tudi od prihranka pri materialu. Osebnih dohodkov končno oblikujejo na osnovi končne realizacije, se pravi, da prodani in ne več samo izdelani proizvodi vplivajo na končno višino zaslužka. S tem so izpodbudili kolektiv, da se je začel zanimati ne samo za proizvodnjo, ampak tudi za prodajo izdelanega blaga.

Novi obračun po ekonomskih enotah pa terja več dela tudi od zaposlenih v knjigovodstvu in drugih službah, ki so sedaj postale servisne službe ekonomskih enot. Nagrajevanje v upravi podjetja so uredili tako, da se osebni dohodki formirajo od povprečja vrednosti točk v vseh ekonomskih enotah, za vsak dan zamude pri nekem delu pa se uslužbenecem odbijajo točke, kar ob koncu meseca znese kar precej, če uslužbenec ne opravlja dela dobro in hitro. Pri novem načinu nagrajevanja, s katerim so predvsem dosegli te uspehe, in z organizacijo podjetja pa so se seveda pokazale tudi pomanjkljivosti, ki jih bodo sproti odpravljali. Ugotovili so precej razlik med posameznimi enotami. Uslužnostne delavnice so ustvarile znatno manj dohodka, kot pa delavnice, kjer imajo vpeljan grupni sistem dela. Vse te stvari uravnava za sedaj še centralni delavski svet, ker se šele pripravljajo na volitve v obratne delavske svete. Prav tako pripravljajo interne pravilnike ekonomskih enot, ki bodo uzakonili prakso gospodarjenja.

Vsekakor pa bi dosegli še mnogo večje uspehe, če ne bi bilo podjetje raztreseno kar v šestih delavnicah. Razdrobljenost obratov močno povečuje režijske stroške, saj imajo za vsak obrat svojo snaziliko, za vsak obrat posebej plačujejo električni tok, vodo in najemnine. To nemogoče stanje (omejimo tudi, da na zaposlenega odpade le 2–3 kvadratne metre delovne površine) skušajo rešiti z graditvijo novih ali z adaptacijo nekaterih starih prostorov. Na to so v podjetju mislili že dalj časa, saj imajo prihranjenega že precej denarja, tako da jim ne bi bilo treba najemati večjih kreditov. Z novimi prostori bi znatno izboljšali delovne pogoje delavcev, močno bi znižali režijske stroške, proizvodnjo pa bi lahko povečali najmanj za 30 do 40 odstotkov.

M. GOVEKAR

VLADO ERJAVEŠEK

Sistem delavskega in družbenega upravljanja zahteva aktivno delovanje vseh proizvajalcev bodisi v podjetju ali komuni. Tega se zaveda že skoraj sleherni proizvajalec in aktivno posega v razprave in delo ter poslovanje tudi kritično ocenjuje. Dolžnost odgovornih ljudi v podjetjih in družbenih organizacijah je, da razprave in ocene pravilno in demokratično usmerjajo in odgovarjajo na postavljena vprašanja. Žal tega ponekod še ne razumejo.

V podjetju VELEŽITAR Celje, ki so mu bile lani priključene tudi vse pekarnice, so že dalj časa razpravljali o slabi kakovosti kruha. Zaradi tega so bile in so še danes na dnevnem redu pritožbe državljanov. Po

ni imel nobene prave vsebine za odstavitev. Člani so bili zelo presenečeni nad tako »strokovno« pravno formulacijo postopka proti obratovodji.

Po nezakonitih postopkih disciplinske komisije in

Ali ie to mogoče?

KER JE KRITIZIRAL, ODSTAVLJEN

daljših razpravah so prišli v podjetju do zaključka, da je nujno poslati nekoga na specializacijo. Delavski svet je sklenil poslati na specializacijo obratovodja pekarnice.

Po krajši specializaciji se je mož vrnil z določenimi strokovnimi izkušnjami. Vendar je še naprej vztrajal pri ugotovitvi, da je kriv za nekvadratni kruh pač pek (pri postavitvi peči je bilo precej nestrokovnih svetovalec). Postavili so menda takšne vrste peč, ki jih drugje že podirajo. To svoje prepričanje je ponovno izrazil na seji delavskega sveta s pripombo, če podjetje ni tega zmogočno urediti, naj pekarno pustijo, da bi se priključila podjetju, ki je organizacijsko sposobno izpeljati takšen proizvodni proces, da bo kruh kakovosten.

Ta pikra pripomba pa ga je stala približno 3-mesečno odstavitev z delovnega mesta obratovodje. Delavski svet je razen tega sklenil, da se proti obratovodji uvede disciplinski postopek. Ta svoj sklep je delavski svet utemeljil tako, češ da je obratovodja hotel brez vednosti podjetja »prodati« pekarno drugemu podjetju in to celo tistemu, pri katerem je bil na specializaciji.

Občinska disciplinska komisija je dvakrat zavrnila disciplinski postopek, ker

daljših razpravah v podjetju (ta celo ni hotela pravocasnno razpisati disciplinskega postopka) je bila zadeva »urejena«. Obratovodja je šel na drugo delovno mesto v Remont (takrat brez sklepa DS).

Zdi se, da bodo morali v Veležitarju razmisliti o takšnih postopkih. Verjetno se bo kolektiv tudi pri podjetju VELEŽITAR prebudil in poklical povzročitelje na materialno odgovornost, da bodo občutili na lastni koži svoje skrajno malomarno poslovanje in neodgovornost do potrošnikov. Izvršni odbor sindikalne podružnice je to že zahteval, vendar (vsaj zdi se tako) samo to ne bo zaleglo. Saj tudi tedaj ni, ko je izvršni odbor sindikalne organizacije na polletni konferenci zahteval pravočasen sprejem pravilnikov. Če ne bo ta zahteva izvršnega odbora sindikalne podružnice realizirana, bo nujno potrebno sklicati kolektiv, da ta uredi zadevo in če se to ne bo pripomoglo k razčiščenju, bodo morali postaviti to zahtevo potrošniki, ki so plačevali v ceni kruha tisto, kar bi ne bilo potrebno, če bi bilo podjetje vzorno urejeno. Zaradi takšnega poslovanja ni prizadet samo potrošnik, niso zmanjšana njegova finančna sredstva, prizadet je sistem upravljanja.

ŽE. Celje

Nadaljujmo z dosedanjimi uspelimi izkušnjami

(Nadaljevanje s 1. strani)

doval oziroma ostal na enaki točki tisti, ki ne bo nenehno spremljal gibanje gospodarstva, razvoj gospodarstva tudi v svetovnem merilu, tisti, ki ne bo prilagajal svoje proizvodnje današnjemu napredku. Slabo bo za vse tiste, ki ne bodo upoštevali prednosti, ki jih prinaša vse večja mehanizacija in avtomatizacija, modernizacija proizvodnje in zahteve trga v ožjem in širšem, to je mednarodnem pomenu.

Na novo izvoljene organe velja torej prenašati vse pozitivne lastnosti in izkušnje dosedanjega obdobja.

V ta proces pa bo seveda mogoče vključiti le tistega, ki bo imel za te zahtevne naloge tudi primeren in potrebno strokovno usposobljenost, tistega, ki si bo prizadeval, da bo svoje strokovno in družbeno politično znanje čimbolj širil in krepil. To pomeni, da velja posvetiti v bodoče še več pozornosti

izobraževanju. Doslej smo dosegli na tem področju že precejšnje uspehe, vendar nismo še uresničili vsega; Gre namreč za to, za takšno raven izobraževanja, ki bo omogočila vsakomur uveljavitev pri gospodarstvu in upravljanju. Gre torej za duhovno rast vsakega neposrednega proizvajalca v najširšem pomenu besede, za razvoj njegove zavesti, zavesti upravljalca, kar naj pripomore in ga spodbuja, da bo storil vse, kar je v njegovi moči. Takšna vsesplošna prizadevanost namreč zagotavlja uspešno uresničevanje bodočih nalog in ustvarjanje tistih pogojev, ki naj bodo podlaga za višjo življenjsko raven nas vseh.

Naloga sinikalnih organizacij in drugih subjektivnih činiteljev v podjetju in komuni v obdobju priprave je, da

— analizirajo dosedanje procese in dosežke na področju demokratizacije,

— da analizirajo in ugotovijo pozitivne rezultate in slabosti v gospodarstvu.

Vse te analize naj bodo obsežne, vsestranske. Zajemajo naj vprašanja od proizvodnje do prodaje, skratka to naj bodo celovite ekonomske, družbeno-politične analize. Pri teh analizah velja upoštevati nove, bolj sproščene oblike gospodarjenja, upoštevati, kaj je bilo na tem področju storjenega za vključevanje v mednarodno delitev dela.

Drugo, kar velja upoštevati pri pripravah je, da pri izbiri kadrov za nove delavske svete in druge samoupravne organizme vanje vključijo vse tiste, ki imajo potrebne izkušnje in ki na osnovi tega zagotavljajo nadaljnjo perspektivno vsestransko in smotno gospodarjenje. Pri izbiri kadrov velja upoštevati, da je bilo v zadnjem obdobju veliko ljudi v šolah in tečajih, pri tem pa ne velja prezreti tudi praktičnih izkušenj, ki so si jih pridobili posamezniki v procesu proizvodnje in upravljanja.

V obdobju priprave na volitve bodo delavski sveti poročali o svojem delu. Pri tem naj upoštevajo perspektivo gospodarske organizacije. Pri analizah za minulo obdobje je potreben pogled tudi v naprej. Sindikalne organizacije pa naj dajo politično oceno rezultatov in delovanja samoupravnih organov.

M. KOSI

Manj dimnikov - več dohodka

Iz razprav o urbanističnem razvoju mesta Ljubljane

V prihodnjih letih naj bi se v Ljubljani razvijale predvsem elektro in elektronska, kemična ter kovinska industrija. Tovarniški dimniki so v glavnem samo še na severovzhodni strani Ljubljane. Industrija bo večinoma skoncentrirana na področjih: Moste-Zalog, Šiška in ob vseh štirih vpadnicah.

Ljubljana je v povojnih letih dajala sredstva predvsem za negospodarske investicije. Zaradi tega so bile prizadete proizvodne dejavnosti. Tako se je na primer v zadnjih štirih letih zmanjšal delež industrije na področju našega glavnega mesta v primerjavi s skupnim dohodkom na območju ljubljanskega okraja od 57 na 47 odstotkov. Gospodarsko pa so se precej razvili sosednji večji kraji: Medvode, Grosuplje, Vrhnika in drugi.

Razvoj industrije na nekem področju pa nedvomno odločilno vpliva na podobo, na urbanistično ureditev nekega kraja ali mesta. Kajti prebivalcem je treba zagotoviti tisto, kar potrebujejo za urejeno življenje, torej tudi prostore in objekte za oddih in rekreacijo. Ob tem pa spet ni vseeno, kje in kako se razvijajo proizvodne dejavnosti ter kakšna industrija nastopi naj bi zaposlovala prebivalstvo kraja ali naselja.

Najboljši odgovor na ta in še druga vprašanja lahko dajo najprej ekonomisti in šele nato ostali strokovnjaki, ki sicer načrtujejo podobo in ureditev krajev in naselij. Ob razstavi osnutka urbanističnega programa in generalnega urbanističnega načrta mesta Ljubljane na Gospodarskem razstavišču, žal, kaže poudariti, da sestavljavci osnutka urbanističnega programa niso imeli v rokah trdnih ekonomskih analiz. Oprli so se lahko predvsem na razne približne podatke (izvedene iz nekaterih domačih in tujih izkušenj in normativov), na domneve in »splošno mnenje« nekaterih vodilnih strokovnjakov, naposled pa na dokaj redke planske pokazatelje o bistvenih težnjah razvoja industrijskih dejavnosti v Ljubljani.

Toda to le mimogrede, zgolj kot opozorilo, da je treba štud-

dijsko obdelati in analizirati tudi gospodarsko-ekonomsko vlogo in pomen glavnega mesta Ljubljane v okviru okraja in republike. Kajti urbanističnih programov (Ljubljana ga doslej še nima!) ne delamo za obdobje petih ali desetih let, ampak za daljšo, vsaj 30 do 50-letno perspektivo. Načrtovanje za tolikšno dobo vnaprej pa ni samo težko, ampak tudi odgovorno delo, pri katerem se je treba kar najbolj izogniti aproksimativnim podatkom, toliko bolj pa upoštevati ekonomičnost vsake investicije posebej.

Sicer kaže poudariti, da so imeli avtorji sedanjega osnutka urbanističnega programa in generalnega urbanističnega načrta Ljubljane dokaj srečno roko. Navzlic pomanjkanju osnovne dokumentacije so izdelali program, ki tudi ob temeljitejšem upoštevanju ekonomskih elementov bržkone ne bo doživel korenitejših sprememb.

Poglejmo samo predvideno namembnost površin! Z željo, da bi pospešili industrijski razvoj v Ljubljani (kar naj bi bila podlaga naglejšega snovanja terciarnih dejavnosti — servisnih služb in podobno), so za proizvodne površine predvidevali precej več prostora. Industrija na primer zaseda v sedanji Ljubljani, omejeni s črto Barje—Šentvid—Črnuče—Zalog, okoli 280 hektarov površin. V perspektivi naj bi dobila okoli 400 hektarov novih površin, predvsem na območjih, kjer so že urejene komunalne naprave. Zato je po osnutku programa predvideno, naj bi se industrija razvijala predvsem na področju Most in Zalog, na območju Šiške in ob vseh glavnih vpadnicah.

Seveda pa kaže ob tem odgovoriti na vprašanje, kakšne dejavnosti naj bi dobile življenjski prostor na karti jutrišnje

Ljubljane. Kar se tiče zunanjskega videza, naj omenimo, da bo tovarniških dimnikov, značilnega obeležja industrijskih središč, zelo malo. Z izgradnjo ljubljanske toplotarne in velenjskega plinovoda bo namreč v marsikaterem podjetju odpadla potreba, da bi se s toplo energijo, s paro in plinom preskrbovali iz lastnih virov. Toda ta opomba le mimogrede. Čeprav avtorji urbanističnega programa, kot omenjeno, niso imeli pri rokah potrebnih ekonomskih analiz, so vseeno predvidevali prostor predvsem za perspektivno največ obetajočo dejavnost: kemično in elektro-elektronsko industrijo ter za podjetja kovinske stroke. Tako naj bi se na področju Most in Zalog razvijala predvsem kemična industrija (med drugimi ugodnimi pogoji, kot so tovarni kolodvor, urejene komunalne naprave itd., tudi: veter piha proč od Ljubljane!), v Šiški pa elektro in elektronska industrija. Ob vseh vpadnicah pa naj bi se razvijale ostale proizvodne dejavnosti: tekstilna, lesna, grafična, gradbena in druge, ki naj bi zaposlovale del prebivalstva s teh območij. Obenem pa bi s tem sprostili znatne površine v središču mesta.

Taka zamisel naših urbanistov kaže na zanimivo, nedvomno pa tudi edino pravilno politiko gospodarskega razvoja v upravnem središču naše republike. Mesto Ljubljana naj bo tudi industrijski center, vendar predvsem s tako industrijo, ki ne povzroča prehudih imisij (trušč, dim in druge motnje), ki pa je perspektivna in ki omogoča visoko rentabilno proizvodnjo. Torej — manj dimnikov naj bo v Ljubljani, industrijska podjetja pa naj ustvarjajo več dohodka. Elektronska, kemična in kovinska stroka pa so nedvomno dejavnosti, ki jim vedno naglejši razvoj tehnike odpira vedno več možnosti za uveljavitev ne le na domačem, pač pa tudi na tujih tržiščih.

M. GOVEKAR

Žal ni enotne prakse

Po podatkih Inšpekcije dela so v letu 1960 v naši državi izdali 17.749 nezakonitih in nepravilnih odločitev. Poleg tega številna pa so tudi pogosti primeri, kjer so delavci morali sami dati odpoved zaradi slabega, že nevzdržnega odnosa vodilnih uslužbenecov. Te vrste odločitev pa niso vštete v zgornjih podatkih, čeprav jih lahko štejemo med nepravilne odločitev. Treba je poudariti, da v praksi ni več takšnih primerov, ali pa so zelo redki, da bi delavcu odpovedali delovno razmerje v primeru, ko zakon o delovnih razmerjih to izrecno prepoveduje, tako n. pr. v času bolezni, v nosečnosti itd. To dejstvo je pripisati delno dobri kadrovski službi v posameznih podjetjih, delno pa temu, da so se organi upravljanja tudi dobro seznanili z zakonodajo.

Hujše posledice za delavca kakor tudi za odnose v samem kolektivu pa imajo takšne odločitev delovnega razmerja, ki so formalno popolnoma v skladu z zakonom, po svojem bistvu so pa nepravilne, nezakonite. Če pogledamo nekatere vzroke odločitev, vidimo da so v resnici popolnoma drugačni, kot so navedeni v odločitev sami. Včasih že majhna kritika kakega vodilnega uslužbenca ali neposredno predpostavljena zadostuje da se začne na ta ali oni način znašati nad delavcem, ki se je upal kritizirati nepravilnosti v kolektivu. Konec koncev, takemu delavcu sledi odpoved že zaradi najmanjše kršitve delovne discipline, čeprav imamo za take primere disciplinske ukrepe in disciplinska sodišča v gospodarski organizaciji sami. Večkrat pa tudi

naletimo na take odločitev, ki so motivirane »v sled odvečne delovne sile«, čeprav istovrstno sprejemajo nove delavce.

V takšnih primerih se prizadeti delavci obračajo na sodišče, da bi tu razčistili, ali je bila odločitev delovnega razmerja v danih pogojih upravičena oziroma

pravilna. Toda žal moramo ugotoviti, da se sodišča doslej niso spuščala v razpravljanje o pravilnosti oziroma nepravilnosti takšnih odločitev, ampak so celo takšne pritožbe zavračale in se izrekale za nepristojne. Sodišča so smatrala, da so le organi upravljanja dolžni in upravičeni, da sodijo o tem, ali je odločitev zakonita ali ne. Nekatera sodišča, predvsem v Sloveniji, pa so se spuščala tudi v takšna vprašanja in so v celoti upoštevala delavčeve zahteve. Vendar tudi tu ni bila praksa enotna in so bili s tem prizadeti delavci, ki svojih pravic niso mogli enako uveljaviti. Zakon o delovnih razmerjih pooblašča sodišča, da ščitijo prizadetega delavca, delavcem pa daje isti zakon pravico, da se obkrištvijo pravic, ki jih določa zakon o delovnem razmer-

ju, obrnejo na redna sodišča. 372. čl. zakona izrecno poudarja, da ima delavec, ki ni zadovoljen z dokončno odločbo višjega organa gospodarske organizacije, pravico, da se za uveljavitev svoje pravice obrne s tožbo na pristojno redno sodišče. Torej zakon ne našteva posameznemu, v katerih primerih naj se delavec obrača na sodišče po pomoč in zaščito, ampak daje delavcu generalno pravico, da se obrne na sodišče v vsakem primeru, kadar mu je kršena katerakoli pravica iz delovnega razmerja. Zato ima brez dvoma delavec tudi pravico, da uveljavlja svojo ustavno pravico do dela pri rednem, za to pristojnem sodišču. Z nepravilno, odnosno z nezakonito odločitvijo delovnega razmerja, je prav

Sodišča naj stvarno in v celoti razpravljajo o delovnih sporih na podlagi tožbe

gotovo kakšna pravica do dela, saj so tako imenovane »pravilne odločitve« le na zunanji pravilne, znotraj, t. j. vsebinsko, pa povsem nepravilne in nezakonite. Zato je sodišče dolžno, da pravice iz delovnega razmerja obravnava in ščiti tako kot ostale pravice pred tretjimi osebami. Zato naj sodišča odigrajo tudi v teh sporih svojo vlogo in naj meritorno razpravljajo o vsakem konkretnem tožbenem zahtevku v celoti. Po pravilni intervenciji sodišč lahko v bodoče pričakujemo, da se bodo tudi gospodarske organizacije bolj poglabile v vsako posamezno odločitev delovnega razmerja in da bodo stremele za tem, da bodo odločitev res upravičene in pravilne tudi po svoji vsebini.

M. KOSI

Zapoznala ugotovitev

Bil je množični sestanek, na katerem se je članom kolektiva predstavil novi direktor.

To je bil prvi množični sestanek, lahko pa bi rekli tudi prvi sindikalni sestanek, po letu dni.

Novi direktor je hotel vedeti, kako je delovni kolektiv sprejel pravilnik o delitvi osebnih dohodkov, po katerem zdaj delijo osebne prejemke. Zanimalo ga je, zakaj so v pravilniku tolikšna nesorazmerja in kako to, da je v njem ocenjeno delovno mesto direktorja celotnega gostinskega podjetja z 32.000 dinarji, delovno mesto upravnika enega obrata, oziroma bufeja, ki se je pred nedavnim priključil k podjetju, pa z 52.000 dinarji. Zakaj je vrednost točke (pri njih namreč velja točkovni sistem) v matični gostilni, h kateri se je priključil prej omenjeni obrat, za 80% manjša kot v obratu. Zakaj je...

Takihle »zakaj« bi lahko povedal še veliko, vendar sodim, da jih je dovolj.

In tako je direktor zvedel — pravzaprav prvič je zvedel tudi celotni kolektiv — da so pravilnik o delitvi osebnih dohodkov tajno sestavili ljudje iz uprave in da ga je upravni odbor na tajni seji tudi tajno potrdil in da so torej vse odločitve o delitvi osebnih dohodkov stvar presoje nekaj ljudi, ne pa rezultat nekakšne »linije«, ki bi jo bilo treba upoštevati.

Zato so pravilnik razveljavili in sklenili, da bodo napravili novega, ki naj ne bi preprečil samo nepravilnosti, o katerih smo govorili, pač pa tudi tiste, o katerih še nismo govorili in o katerih so doslej člani tega delovnega kolektiva le šušljali za vogali.

Se dobro, da je v podjetje prišel nov direktor.

Drago spoznanje

Govorili so in pisali in vsem ljudem so povedali, da so razmere v njihovem delovnem kolektivu odlične, da so kolektivi ekonomskih enot že prevzeli odgovornost za gospodarjenje in uveljavili takšne odnose, v katerih so dohodki proizvajalcev povsem odvisni od proizvodnega uspeha na delovnem mestu in od učinka ekonomske enote.

Zapisali so celo, da so delavci v ekonomskih enotah »trdno odločeni gospodariti in upravljati«.

Verjeli smo jim in verjeli so jim tudi mnogi ljudje, ki delajo v tem podjetju, kajti »dober glas seže v deveto vas«, pa bo ja prepričal tudi tistega, ki ga vsak dan posluša.

Ni dolgo tega, ko so člani tega delovnega kolektiva nenadoma zvedeli, da imajo — nad 200 milijonov izgube in da je ljudski odbor odstavil njihovega direktorja.

Pa ne samo to:

Slišali so, da so leta 1959 imeli 60.738.000 dinarjev izgube, predlanskim 78.975.000 dinarjev, lani pa 140 milijonov dinarjev.

In rekli so jim tudi, da je uprava njihovega podjetja plačevala izgubo v letih 1959 in 1960 z investicijskim posojilom, ki ga je najela za dobo osmih let.

Sele tedaj so začeli razmišljati in so ugotovili, da so imeli v svojih ekonomskih enotah le posvetovalne pravice, da sploh ne vedo za proizvodne stroške in da je čisti dohodek doslej bil le stvar uprave, sami pa so govorili le o osebnem dohodku.

Slišali so, da je upravni odbor podjetja šele decembra lani zvedel, da jim komunalna banka že od maja lani posoja denar, ki ga rabijo za osebne dohodke.

Sli so se upravljalci, pa upravljalci niso bili, verjeli so da uprava dobro dela in zadovoljevali so se s »splošnim mnenjem«, da je njihovo podjetje lahko za vzgled drugim. Ko pa so prvič pogledali v blagajno in v blagajniške knjige, so ugotovili, da se lahko gredo upravljavci samo tedaj, če gospodarjenje poznajo.

Skoda le, da je bilo to spoznanje tako zelo drago.

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPÉVALI:

1. Gostinsko podjetje »Nace« — J. VOLJC
2. »Agrokombinat«, Koper — J. VOLJC

Vsaka šola nekaj stane...

Pravijo, da vsaka šola nekaj stane, pa naj bo osnovna, srednja, višja ali šola za odrasle. O tem nam, zlasti v zadnjem času, veliko povedo občinski možje in tisti občani, ki plačujejo dopolnilni proračunski prispevek za vzdrževanje šol.

Se več pa včasih stane tista šola, ki jo imenujemo — pručevanje na delovnem mestu.

Primer:

V podjetje pride tovarišica mlado punčo, in pošljejo jo v prodajni oddelek.

Čez nekaj dni ji nekdo telefonira, se predstavi in vpraša:

»Bi pri vas lahko dobil...«

Dekle povpraša šefa in odgovori:

»Seveda!«

»Torej, rekla sva: 18 vreč bele moke, 32 vreč krušne in 3 vreče koruznega zdroba in 9 vreč sladkorja. Ste zapisali? Prav! Naročilnica sledi.«

Punčka spusti slušalko, se zazre skozi okno (sonce; pomlad se napoveduje) in računa:

»Osemnajst vreč in dvaintrideset vreč je petdeset vreč in tri vreče je trinideset vreč in devet vreč...«

Zavrti telefon:

»Pošljite 62 vreč bele moke, pa toliko krušne, koruznega zdroba, sladkorja...«

In pove komu.

So jih tudi poslali. Skupno 248 vreč. Skoraj dva vagona. Sto šestdeset vreč — vreč moke, zdroba in sladkorja pa so, seveda, dobili nazaj.

Podjetje je zaradi te »napake« svoje uslužbenke plačalo težke tisočake.

Sestal se je izvršni odbor sindikalne podružnice, sestala sta se kolegiji in delavski svet. Vsi so sklenili:

»Škoda je precejšnja, toda tovarišica, ki jo je povzročila, je še mlada. Mladost pa je norost, kar so vedeli že naši stari. Disciplinski ukrepi bi jo lahko vrgli v naročje škodljivim vplivom. Mladim ljudem moramo pomagati. Sicer pa: vsaka šola nekaj stane.«

Direktor jo je poklical na razgovor v kavarno, jo pogostil in jo korektno oštel.

Po tem dogodku je naša znananka naročila ovsene kosmiče namesto pšeničnega zdroba, riž namesto ješprena.

Vsi forumi podjetja so se spet sestali in po temeljiti razpravi ugotovili, da sta ti napaki razumljivi, ker je dekle, spričo svoje mladosti, še neizkušeno. Treba jo je opozarjati na napake, toda — vzgojno.

In direktor jo je povabil na razgovor v kavarno.

Forumi družbenih organizacij in samoupravnih organi pod-

jetja so ugotovili, da je punca zaljubljena, kar je pri njenih letih povsem normalno.

Pa je bila res zastreskana.

Včeraj se je z direktorjem poročila in podala ostavko.

red pol leta smo se vsečili v nov stanovanjski blok, izvolili smo hišni svet in ustanovili komisijo, ki naj bi pregledala stanovanja in ocenila, kaj bi bilo treba popraviti.

Komisija se je takoj lotila dela. Obiskala je tudi moje stanovanje in ugotovila, da iz pipe v kopalnici kaplja, da je v podu tik pred vrati v dnevno sobo poldrug decimeter dolga in dva milimetra široka razpoka, da so vrata druge vzdane omare v otroški sobi za spoznanje skrivenčena in da je okno v spalnici počeno. Izpolnila je formulacije in me potolažila:

»Nič ne marajte, tele malenkosti bodo obrtniki hitro popravili. Glavno je, da vemo, kaj je treba popraviti.«

Čakali smo mesec dni in še mesec dni. Komisija se ni več sestala, na prvem sestanku stanovalcev pa smo jo zamnjali.

Druga komisija se je takoj lotila dela. Prišla je tudi v moje stanovanje in po zapisnikih stare komisije ugotavljala:

»Tule piše,« je dejal predsednik, »da vam iz pipe v kopalnici kaplja, toda, kot vidim, vam iz pipe teče. Kaj pravite na to?«

Predvčerajšnjim so člani kolektiva, ki so imeli zaradi njene šolanja polno glavo in luknjo v žepu, praznovali deklasično. Bilo je veselo in zakaj tudi ne bi bilo, ljudje so se pač od

srca razveselili, ko so zvedeli, da kolektiv ne bo več plačeval njene šolnine in da jo bo poslej plačeval...

To je pa že druga zgodba.

J. V.

KOMISIJE

tra dolgih in najmanj tri milimetre širokih. Kaj pravite na to?«

»Se je pač pod razsušil?«

In tako sva se pogovarjala:

»Tule piše...« »Kaj pravite na to?« »Okno ni počeno, pač pa razbito.« »Vrata niso za spoznanje skrivenčena pač pa kriva...«

Ob koncu je predsednik dejal:

»Tele malenkosti bodo obrtniki hitro popravili, le nič ne skrbite.«

Čakali smo mesec, čakali dva, in na sestanku stanovalcev izvolili novo komisijo za pregled stanovanj in oceno pomanjkljivosti.

Tretja komisija se je takoj

sa ni mogla prešteti; — niso kriva samo vrata ene vzdane omare, pač pa vseh;

— okno v spalnici je sicer bilo po ugotovitvah prejšnjih komisij razbito, zdaj pa šipe sploh ni.

Ob odhodu je predsednik komisije dejal:

»Nič ne skrbite, zdaj vsaj vemo, kaj je treba popraviti, in to je najvažnejše.«

Spet smo čakali en mesec in čakali smo dva, danes pa smo na sestanku stanovalcev ustanovili novo komisijo in ji naročili, naj pregleda in oceni delo komisije za pregled stanovanj in oceno pomanjkljivosti.

J. V.

POLITIČNA AKCIJA

V našem podjetju so sklicali aktiv aktivistov in tovariš sekretar je sporočil:

»Po temeljitem razmišljanju in računanju so tovariši na našem ljudskem odboru ugotovili, da jim bo pri urešnjevanju letošnjega občinskega proračuna zmanjkalo več kot sto milijonov. Pretehtali so vse možnosti, kako bi prišli do teh milijonov in so ugotovili, da bo treba razpisati dopolnilni proračunski prispevek. Z ozirom na to, ker gre za življenjsko pomembne zadeve, sodim, da moramo aktivisti podpreti to njihovo pobudo in prepričati ljudi, da je dopolnilni proračunski prispevek potreben in koristen. Ima kdo kakšno vprašanje?«

Nekaj časa molčimo, potem se ojunčim in vprašam:

»Zakaj pa, če smem vedeti, bodo porabili ta denar?«

»Za šolstvo.«

»Že prav, za šolstvo, toda rad bi vedel, koliko že imajo denarja v

šolskem skladu in koliko ga še potrebujejo, za kakšne potrebe jim ga manjka...«

Svoje misli nisem povedal do konca. Tovariš sekretar je pokazal s prstom name, se ozrl po vseh navzočih in dejal:

»Ste slišali! Eklatanten primer politične nedozorelosti in oportunizma. Ne gre za številke, ampak za politično akcijo. Kako more človek, ki sodi da je aktivist, s tolikšnim nezaupanjem gledati na dejavnost naših občinskih tovarišev. Če so ugotovili, da manjka denarja, ga pač manjka za resne, nujne, vsem nam koristne reči. Prepustimo tovarišem na občini, da sredstva, ki jih bomo zbrali, porabijo tako, kot sodijo, da je

najbolj prav. Saj so vendar družbeno zreli in politično razgledani. Je kdo med vami, ki ne misli tako? Nihče! Torej, na delo!«

Sklical sem sindikalni sestanek v našem obratu in pojasnil, da se je naša občina — ne po svoji krivdi — znašla v finančnih težavah in da bo za to morala razpisati dopolnilni proračunski prispevek. Dejalo sem, da bomo mi vsi kot zavedni državljani to pobudo podprli in rade volje odšteli tiste dinarje za skupno stvar.

Bilo je nič koliko vprašan in vsa so imela skupni imenovalec:

»Za kakšne potrebe manjka denarja? Koliko moramo zbrati? Hočemo vedeti za vsak dinar,

kako ga bodo porabili...«

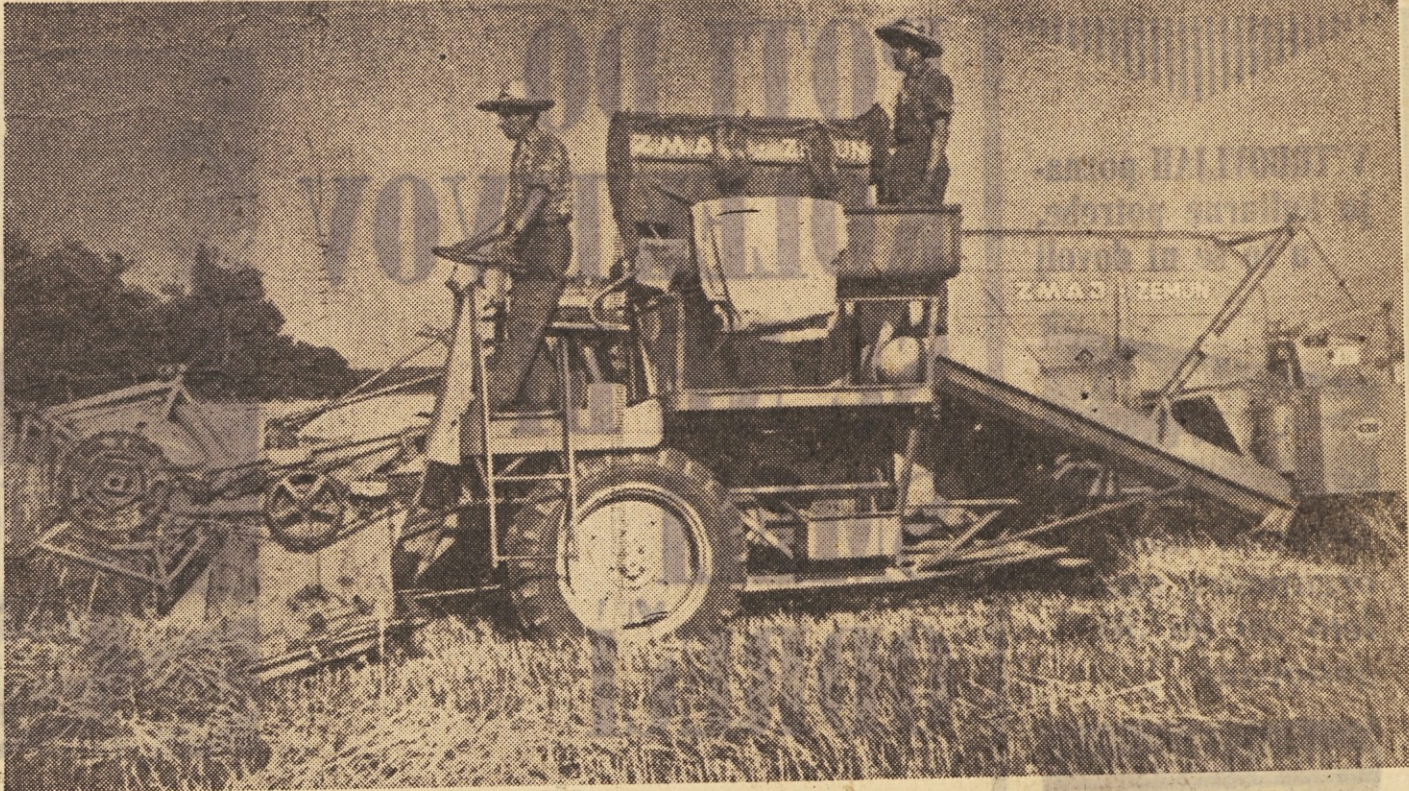
Potisnili so me ob zid in poslužil sem se argumentov tovariša sekretarja:

»S takšnim odnosom do skupnosti in s tolikšnim nezaupanjem do tovarišev, ki delajo na obrčini, ne bomo nikamor prišli. Če denar rabijo, ga pač rabijo, mi jim zaupamo, da ga bodo pravilno porabili.«

In sem sestanek zaključil.

Cez dva dni smo v časopisju brali:

»Občinski ljudski odbor je na svoji zadnji seji zavrnil predlog o razpisu dopolnilnega proračunskega prispevka z obrazložitvijo, da je pomanjkljiv, nedokumentiran in kot tak izrazit primer zastarelih pojmovanj o odnosih med občani in upravo občinskega ljudskega odbora.« JANEZ VOLJC

Prizadevamo si, da bi imeli visoko produktivno, kakovostno in rentabilno kmetijstvo. Prizadevamo si, da bi bila njegova proizvodnja cenejša od evropske pa tudi od proizvodnje v svetovnem merilu, kajti le tako si lahko zagotovimo prostor v sedanji svetovni razdelitvi dela in menjave.

Če pogledamo statistične podatke, nam več kot prepričljivo govore, kako hitro se v naši državi spreminja socialna struktura prebivalstva. Vedno več ljudi odhaja iz vasi v mesta in industrijska središča, vedno manj jih sodeluje neposredno v kmetijski proizvodnji, vedno večja naj bi bila proizvodnja prehranskih artiklov.

Motiko in srp, ročni plug in volovsko vprego nujno zamenjujejo na naših družbenih kmetijskih posestvih in zadrugah traktorji, kombajni, motorne silnice... Vpliv mehanizirane obdelave zemlje in agrotehničnih ukrepov, kot pravijo strokovnjaki, je občuten v proizvodnji prehranskih artiklov. Več žita požanjemo kot smo ga kdajkoli prej, dovolj imamo mesa in mleka je na pretek. Na naših poljih se srečuje nad 33.000 traktorjev in nad 5.000 kombajnov. Pred desetimi leti bi lahko našli le osmino manj traktorjev, o kombajnih in sodobnih kmetijskih strojih pa smo lahko le sanjali.

STROKOVNJAKI PRAVIJO V SVOJEM STROKOVNEM JEZIKU, DA JE NA TEM PODROČJU NAŠA BODOČA USMERITEV KVANTITETNA KVALITETA. PREPROSTEJE POVEDANO, NA NAŠIH NJIVAH IN TRAVNIH NAJ BI IMELI ŠE VEČ STROJEV, TODA Z VSEMI POPOLNIMI PRIKLJUČKI. MEHANIZIRALI NAJ BI DELA V ŽIVINOREJI IN RES POPOLNO IZKORISTILI MEHANIZACIJO, ZA KATERO SMO PORABILI RECIMO PREDLANSKIM 43% OD VSEH SKUPNIH INVESTICIJ V KMETIJSTVU. ZARADI NEPOPOLNE IZKORIŠČENOSTI NAM JE TA INVESTICIJA ŽE MOČNO IZPRAZNILA ŽEP.

Ne zaradi višine, ampak zaradi nesmotnosti nakane bi bil zelo čuden pogled na naše njive in polja, če bi vsak od traktorjev, kombajnov in drugih strojev nosil zastavico svoje matične licenčne tovarne ali serije naših domačih tovarn. Kmetijski strokovnjaki trde, da so v naši republiki najbolj tipizirani stroji. In vendar bi v takšnem primeru imeli pri nas traktorji 30 različnih zastavic (uvoženi iz različnih držav, izdelani pri nas po različnih licencah iz tujih držav ali v različnih serijah naših tovarn). Trideset vrst različnih kosilnic imamo pri nas (in pravimo, da so stroji najbolj tipizirani) in dvajset različnih tipov škroplilnic. Silos kombajni

so komaj prišli na njive in že jih je — sedem vrst, od samohodnih do priključnih. Trije tipi Ferguson traktorjev so, njihovih črpalk pa je sedem vrst. Kaj bi naštevali še več. Najbolj značilen primer za »pestrost« našo mehanizacijo in proizvodnjo je tale:

TOVARNA »ŠTIRINAJSTI OKTOBER« JE POSLALA NA TRG TRAKTOR TIPA »VENDER«. V PRVO OHISJE JE BIL VGRAJEN ORIGINALNI VENDERJEV MOTOR. V NASLEDNJIH SERIJAH PA SO SE ZVRSTILI MOTORJI TOVARNA: TORPEDO — REKA, MERCEDES IN KONČNO PERKINSON. TRIJE FERGUSONOV TRAKTORJI ORJEJO NAŠO ZEMLJO: T-20, FE-35 IN MF-65. PRVIH JE SAMO DVE STO KOSOV, DRUGJE 80%, TRETJI PA IMA VTISNJENO ROJSTNO LETNICO PRED LETOM IN POL. KAKŠNI SO NJEGOVI SESTAVNI DELI, SO ZVEDELI PRODAJALCI IN KUPCI ŠELE PRED NEKAJ DNEVI, KO SO DOBILI V ROKE — PO LETU DNI IN POL LICENČNE PROIZVODNJE — PRVI KATALOG SESTAVNIH DELOV.

Kmetijstvo, željno mehanizacije, je doslej spremljalo vse, vsak tip traktorja, kombajna, kosilnice. Splošna značilnost za dosedanje izgradnje kmetijstva je bilo »kompletiranje« posameznih organizacij in ne proizvodnje. Zato je uresničena (v slabem smislu seveda), »traktORIZACIJA« in ne mehanizacija proizvodnje. Zaradi tega imajo nekatere kmetijske gospodarske organizacije zgrajene silose, nimajo pa kombajnov za krmske rastline, nimajo stiskalnic in tlačilcev za silažo. Imajo traktorje, nimajo pa razsipalnikov za umetno gnojilo. Orjejo njive s traktorji, ne morejo pa z njimi okopavati, osipavati, kositi in opravljati še desetero drugih del, preprosto zato, ker nimajo priključkov. So posestva, ki imajo naprave za strojno molžo,

toda ne morejo jih izkoriščati, ker nimajo dovolj močnega električnega toka. In so kmetijske gospodarske organizacije, ki imajo stroje v vrednosti tudi do pol milijarde dinarjev, še natanko tako zapakirane v zabojih, kot so jih kupile pred leti, zapakirane zato, ker funkcionalno ne ustrezajo njihovi proizvodnji, ker zanje ni rezervnih delov, njihov dohodek pa kljub temu obremenjuje amortizacija in anuitete.

Vseh teh slabosti seveda ne moremo pripisati samo industrijskim organizacijam. V začetku, ko naša industrija še ni bila razvita, smo dobivali mehanizacijo v glavnem iz izvoza. Sedaj je drugače. V kmetijstvu je mehanizacija že precej in kolektivni posestev in zadrug z večjimi preudarki najemajo kredite za stroje (saj jih breme anuitete in obresti). To ne pomeni, da je kmetijstvo z mehanizacijo nasiteno do te mere, da je ne bi potrebovalo več. Potrebno je jo še, hkrati pa bolj vsestransko, celovito, kakovostnejšo. Tovarne poljedelskih strojev so se ob te znašle v zagati. Pravijo, da je kmetijstvo nehalno, da ne sprejme vsega njihovega blaga, da se zato kopičijo zaloge na njihovih dvoriščih, zavoljo tega terjajo družbeno pomoč, hkrati pa ponavljajo stare napake: Opuščajo že skoraj osvojene proizvode (n. pr. F-15, ki je osvojen že 80%), spreminjajo serije, za stroje, ki že obstajajo pa ne izdelujejo rezervnih delov.

Uporabniki traktorjev, kombajnov in kosilnic ugotavljajo, da jim tovarne vsako leto doslej niso poslale približno četrtino naročenih rezervnih delov; da čakajo po štiri mesece na čistilce za olje in ko jih dobe, ni navodil za uporabo, da vračujejo pipice za pretok goriva povsem druge proizvodnje, ker originalnih ni; da so »Torpedovi« motorji že dve leti v uporabi in zanje še ni katalogov. Proizvajalci pa se vrte v začaranem

krogu svojih lastnih napak, ki jih pogostokrat obešajo drugim na ramena, zdaj kmetijskim proizvajalcem, da so preveč zahtevni, drugič trgovini, da je premalo gibčno posredovala njihove proizvode. Najbolje jih pa ponazorijo tale lastna priznanja proizvajalcev:

INDUSTRIJA JE IMELA NA ZALOGE OB KONCU 1960. LETA ZA 18 MILIJARD DINARJEV KMETIJSKIH STROJEV. PRI TRGOVSKIH PODJETJIH JE BIL NA ZALOGE STROJEV IN NAPRAV ZA 17 MILIJARD DINARJEV. IN TRGOVINA JE UVOZILA SILAZNIH KOMBajNOV IN TRAKTORJEV ZA NAD 14 MILIJARD DINARJEV. TEH NI BIL PRODAJNIH LE ZA OKOLI 6 IN POL MILIJONA DINARJEV. DOKLER JE BIL PROMET KMETIJSKIH STROJEV ZADOVOLJIV, JE BIL DOBRO NAM IN NJIM (trgovini s kmetijskimi stroji)...

Zaloge kmetijskih strojev v vrednosti okoli 35 milijard dinarjev dajo marsikaj misliti in o marsičem sklepati. Tu se kaže slabost industrije poljedelskih strojev. Industrija tarna, da mora sedaj prodajati gotove izdelke pod ceno (n. pr. prikolice), ne pove pa, da prikolice ne opremlja s potrebnimi zavorami, da mora le-te kupiti potrošnik kljub temu, da je dobila tovarna regres za izdelek. In le med vrsticami proizvajalci priznajo, da ustvarjajo recimo pri žitnem kombajnu 780 20% dobička in pri kolesnih obročih 22% dobička (povprečen dobiček pri prodaji je 15%), ne priznajo pa, oziroma nočejo priznati, da je regres, ki naj bi ga dobilo kmetijstvo za njihove stroje, že ničkolikokrat pošel, ker stojijo stroji brez rezervnih delov, zanje pa je treba plačati anuitete in obresti. Dalje, mora recimo kmetijstvo še posebej, izven regresa, kupovati recimo prav pri tem kombajnu ob tolikšnem dobičku tovarne naprave, ki povsem naravno sodijo k njemu, če hočejo delavci z njim obravovati.

Ob takšnem ter podobnem ravnanju proizvajalcev kmetijske opreme se upravičeno zastavlja vprašanje: Ali so sedanji regresi za kmetijske stroje, regresi za kmetijstvo, ali subvencije za drago in dostikrat nekvalitetno, predvsem pa nepopolno proizvodnjo kmetijskih strojev in opreme.

REGRESIRANJE PROIZVODNJE, NE GLEDE NA TO, ALI GRE ZA INDUSTRIJO ALI KMETIJSTVO ALI KATEROKOLI DRUGO GOSPODARSKO PANOGO, JE ODRAZ PROIZVODNOSTI DELA IN POLOŽAJA NA TRGU. REGRESI NISO POSREČENA ZADEVA. TODA, CE ŽE MORAJO BITI, POTEM BODIMO POZORNI DO NEKATERIH NEGATIVNIH POJAVOV, KI JIH LE-TI NOSIJO S SEBOJ. CE ŽE MORAMO DAJATI REGRESE, POTEM USMERIMO DINAR, POTROŠEN ZANJE, TAKO, DA BO RES DOSEŽEN POPOLNI SMISEL REGRESIRANJA.

Najbrž bomo morali kmetijstvo proizvodnjo še nekaj časa subvencionirati, to je, priznavati določene regrese, ali z drugimi oblikami olajševati položaj kmetijstva. Velja namreč računati s takšnim kmetijstvom, kakršno je in s tempom njegovega razvoja, tempom, kakršnega smo sposobni zagotoviti. Toda nesmisel je, da v obdobju pomanjkanja kmetijske opreme ali pa tudi sedaj, določena podjetja strojne in kovinske industrije prelivajo velike dobičke iz kmetijstva v svojo panogo prav na račun regresov. Primerjava med podatki za ceno strojev, izdelanih pri nas in v tujini kaže, da so pri nas precej dražji, da mora kmetijstvo prodati precej več pšenice, če hoče kupiti ta ali oni traktor oziro-

Če ni rezervnih delov, stroj stoji, zanj pa je treba plačevati družbene obveznosti. Če ni potrebnih priključkov, potem je recimo traktor samo na pol izkoriščen. S solidnejšim delom lahko industrija pripomore, da se bodo tisti, ki še tako mislijo, znebili takšne zgrešene miselnosti. Zdi se, da je ta miselnost tudi ukoreninjena neke drugje.

MNENJE, DA JE ROČNO DELO ŠE CENEJŠE OD OBDELAVE S STROJI, PRAV GOTOVO KORENINI TUDI V ENOSTRANSKEM OBRAVNANJU STROŠKOV, V TRDITVI, DA SO OSEBNI DOHODKI V LASTNI CENI MANJŠA POSTAVKA. TAKO MAJHNA SO ZATO, KER SO NEREALNO PRIKAZANA.

Ali bodo tile doživeli usodo predhodnikov — čakali mesece na rezervno sklopko, polos, ležaj?

ma stroj (ob tem velja seveda upoštevati, da cena pšenice pri nas še ni ekonomska). Stroji so sedaj še dražji, če stojijo, ker ni rezervnih delov, če industrija kmetijskih strojev (in tudi trgovina) ne izpolnjuje svojih obveznosti tudi na tem področju. (V Sloveniji imamo na primer vseh kmetijskih strojev v vrednosti za okoli 10 milijard dinarjev. Združenje za kmetijsko mehanizacijo pri nas pa ugotavlja, da povprečno 10% mehanizacije ne obratuje — večji del zato, ker ni ustreznih nadomestnih delov ali pa morajo čakati proizvajalci na popravilo mesece in mesece. To pomeni, da je letos v povprečju zamrznjeno za sto milijonov dinarjev energije). Vsak proizvajalec ali uvoznik je namreč dolžan zagotoviti potrebno količino rezervnih delov. Tega pa industrija ne izpolnjuje docela ali pa zavlačuje mesece in mesece z izpolnjevanjem takšnih obveznosti. Mogoče je eden od vzrokov za to, da je priznan regres samo za stroje, ne pa tudi za rezervne dele, in da je torej interes industrije, izdelovati predvsem končne izdelke. Če je to res, bo treba potlej nekaj nadomestiti v sistemu regresiranja. Sploh pa bo potrebno sistem regresiranja zastaviti tako, da ga bo deležen tisti, ki mu je regres namenjen, torej kmetijstvo.

Pogostokrat se še pojavlja mnenje, mogoče prav zaradi takšnega pomanjkanja rezervnih delov, zaradi nepopolne mehanizacije itd., da je ročno delo cenejše kot obdelava s stroji.

Stanovanje za delavca stane na primer 3 ali 4 milijone brez drugih prvin, ki jih je treba še dodati. V stroških za zaposlovanje delavcev niso všteti izdatki za komunalne in druge naprave, ki jih trošijo zaposleni. Sem je treba všteti stroške za strokovno izobraževanje itd. V kalkulacijah in stroških, v ceni proizvoda je zaradi tako enostranske obravnave ročno delo res nekoliko cenejše. Navidezno seveda. Toda, ali bo tako tudi jutri, ali se lahko zadovoljimo s tem, da bodo kmetijski delavci še vnaprej stanovali v vasi, prebivali v šupah in živeli v takšnih neprimernih pogojih kot marsikje žive. Če uvažamo v kmetijstvo industrijski način proizvodnje, potem postaja kmetijski delavec industrijski delavec in mu moramo nuditi vse ugodnosti in pogoje, ki jih ima delavec v industrijskem središču. Zato so ti stroški že danes, kjer tako ravna, večji in večji bodo še jutri. To pa pomeni, da ročno delo ni poceni, temveč da je to samo videz zaradi enostranske obravnave stroškov.

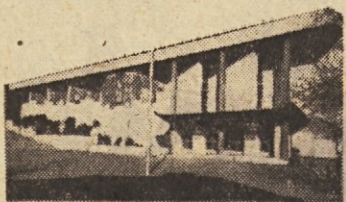
To so misli, ki so se porodile ob sklepu Poslovnega združenja za kmetijsko mehanizacijo, ki meni skupno z Zbornico za kmetijstvo in gozdarstvo pri nas, predložiti skupčinskemu odboru petico o dosedanjih slabih oskrbi z rezervnimi deli, bolje rečeno, o enostranskem izpolnjevanju obveznosti, ki jih ima industrija do kmetijstva. Zdi se, da bo kazalo ta problem nekoliko razširiti.

PETER DORNIK

Tako kot je v ljubljanskem »Agrostroju« je povsod drugod. Namesto na polju, so traktorji tu — v popravilu. Ta mesec jih je 30, drugi mesec jih je 60. Ti čakajo mesec, dva, drugi pol leta zato, ker ni rezervnih delov. Ne manjka jim veliko. Yemu reduktor, drugemu bat: toliko pač, da stroj — stoji! Manjka to, kar izdelujejo v naših tovarnah poljedelskih strojev in ni tega, kar ti morali po vseh pravih priskrbeti naši proizvajalci pri tujih, če sami niso sposobni česa izdelati.

V TRBOVLJAH pozna-
jo kulturne potrebe,
a to še ni dovolj

Delavski dom
organizira vsako
leto 20 do 30
gostovanj

Knjižnica še vedno čaka
na nove prostore

Zanimiv načrt:
stalna likovna
galerija

Kino dvorane so bile lani
le 40% zasedene

Lani samo 0,0006
odstotka ND
za kulturo

INVESTICIJA KOLEKTI-
VA V KULTURO — ZELO
USPEŠNA KULTURNA
INFORMACIJA!

POTI DO KOLEKTIVOV SE NE BI SMELI ODREČI

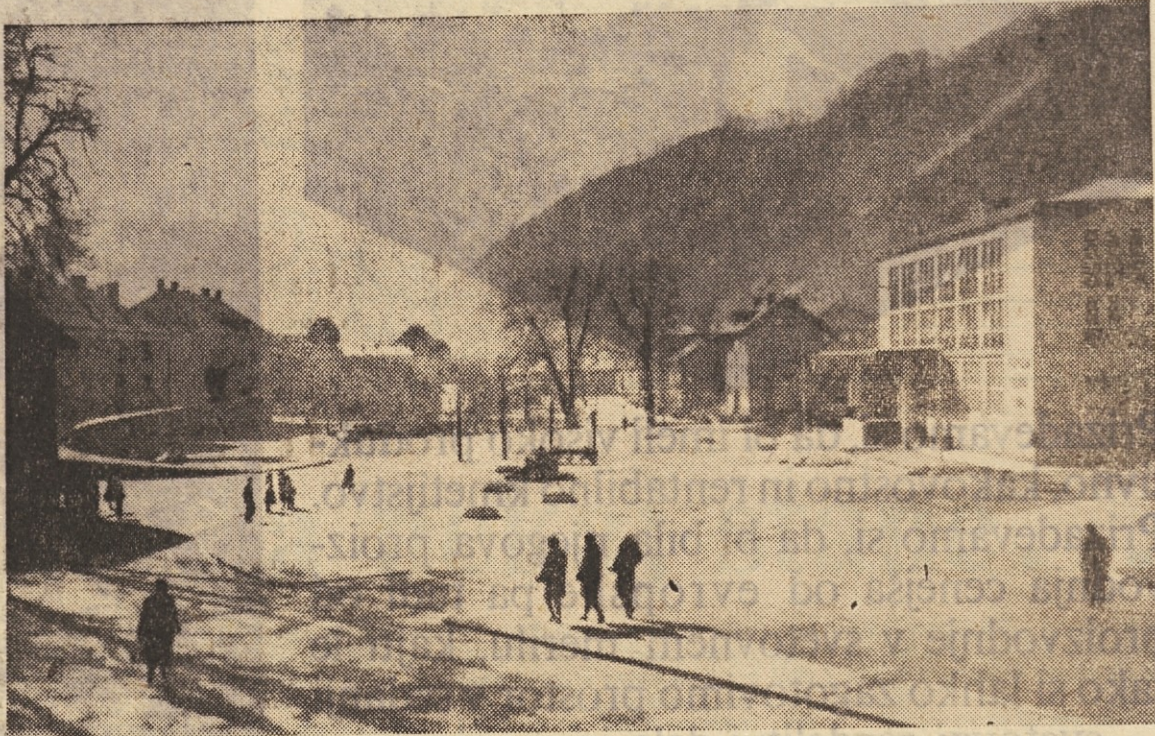
Če vprašate, kakšne so možnosti za kulturno življenje v Trbovljah, domačinom, ki se s tem življenjem tako ali drugače ukvarjajo, res ni treba zardeti. Pa ne zaradi tega, ker bi bilo vse tako popolno in odlično, pač pa zato, ker se pošteno trudijo z dokaj majhnimi sredstvi dati kar največ za kulturno življenje Trboveljčanov.

ZA PUBLIKO IN O PUBLIKI

Delavski dom organizira vsako leto v lastni režiji dvajset do trideset gostovanj poklicnih umetniških ansamblov. Uprava in družbeni organ te ustanove se vsako sezono posvetujeta z občinskimi svetom Svobod in tako skupaj zasnujejo repertoar. Med gostovanji je vsakoletni enkratni obisk ljubljanske Drame in Opere, za kar je doslej prispeval sredstva OLO Ljubljana. Letošnjo sezono ima Celjsko ljudsko gledališče v Trbovljah dva abonmaja s šestimi predstavi. Kadar dovoljujejo to sredstva in kadar so med posameznimi prireditvami le prevelike časovne vrzeli, povabijo tudi ljubljansko Mestno gledališče, pa še koga. Ob vseh teh gostovanjih je dvorana polna: pri abonmajih gotovo nekaj tudi zaradi predplačila, pri Drami, Operi, pravijo, pa zato, ker so ljudje resnično zadovoljni, da jim je omogo-

čeno gledati neposredno, prav z domačega odra, predstave naših osrednjih gledaliških hiš. Potem je tu še one vrste publika, ki do zadnjega kotička napolni avditorij, kadar pridejo Avseniki. In tu je potem publika, ki pride, kadar je kakšna prireditev zastoj. Vseh prireditev je namreč v sezoni v veliki dvorani Delavskega doma 80 do 100, lahko pa bi jih bilo seveda še več. Toda število prireditev domačih amaterskih sekcij je iz leta v leto manjše, publika ob njih napolni le pol dvorane. Oboji, amaterji kot publika so se znašli pred skupnim alternativnim kriterijem: kvaliteta! Gostovanja pa televizijski programi, ta dva vprašanje kvalitete vedno bolj zastrujeta. No, toda kadar kvaliteta je, potem tudi publika pride. Amaterska uprizoritev Matkovičeve drame »Na koncu poti«, ki je lani na Hvaru bila najbolje ocenjena, je imela nič manj kot 2400 gledalcev.

Poleg kulturnih prireditev so letos v domu tudi vsako nedeljo popoldne zabave s plesom, ki jih organizira Svoboda; v predavalnici se zvrsti skozi leto tudi do 120 javnih predavanj; v stavbi so tudi stalni prostori pevskega društva Slavček; v foyerju razstavljajo amaterji in poklicni likovniki.

NAČRT: STALNA GALERIJA

No, v tem pogledu pa so zanimivi še posebno načrti: stalna likovna galerija. Zainteresirali bomo likovnike, pravijo, ki so domačini, in pravijo, da so nekateri že zainteresirali — da bodo prispevali nekaj za to stalno zbirko. Poleg njih pa naj bi tudi podjetja odstopala za razstave likovna dela, ki jih sama odkupujejo, in tako bi se fundus galerije lahko menjaval vsakega pol leta.

ALTERNATIVA: IZBOLJŠATI OKUS FILMSKE PUBLIKE!

Poleg dveh kinematografov pri družtvih Svoboda je kot tretji samostojno kinematografsko podjetje pod streho Delavskega doma. A kino dvorane, pravijo, da so bile lani zasedene le 40-odstotno. Morda je krivih za to tudi že nekaj nad 300 televizijskih aparatov, morda zvišana vstopnina, gotovo pa je, da je obisk obiskovalcev kina od 1959. leta s 215.000 obiskovalci padel lani na 150.000. Zlasti pade obisk, pravijo, kadar pade fond komercialnih filmov. Ker pa letno prevrte do 160 filmov, skoraj ni več kaj dosti izbirati. V Trbovljah so tedensko tri filmske premiere, pet predstav dnevno. In okus? Prednjačijo ameriški filmi, za jugoslovanske filme

se je zanimanje izredno povečalo, slede italijanski, francoski itd.; najslabše pa so obiskani sovjetski filmi. Vendarle zbrani podatki kažejo na neko alternativo: programski sveti, ki delujejo, a ne zadovoljivo, pri vseh treh kinematografih, bi morali hitreje sugerirati svoje analize obiska kinematografov njim, ki so že začeli s filmsko vzgojo, zlasti vzgojo mladine. Svoboda II je lani že realizirala nekaj filmskovzgojnega programa, pri klubih SZDL in Svobodah pa je za ta filmskovzgojni vpliv gotovo še mnogo neizkoriščenih možnosti. Dvigati danes obisk kino obiskovalcev v Trbovljah pomeni gotovo vložiti določene napore v to vzgojno filmsko delo. To je možno. Skozi klub Svoboda II je n. pr. lani šlo nad 20.000 obiskovalcev.

ČISTI RAČUNI Z EKONOMSKIMI CENAMI

Čeprav bi se še lahko ustavili ob knjižnici, ki se bo kmalu preselila v nove prostore, pa ob dejavnosti glasbene šole itd., si raje oglejmo, kakšne so v Trbovljah materialne možnosti za kulturno življenje in redno kulturno dejavnost.

Delavski dom je ustanova s samostojnim finansiranjem ki je, n. pr., lani z dotacijo enega milijona dinarjev od občine vzdrževala 3000 kvadratnih metrov prostornega doma in delno krila primanjkljaj pri gostovanjih. Na predlog občine so uvedli ekonomske najemnine za dvorano (od 8000 za domače ansamble do 50.000 za gostujoče, 200.000 mesečne najemnine za kino dvorano itd.). Seveda pa to še niso prave ekonomske najemnine (kino bi moral plačevati 280 tisoč dinarjev), sicer ne bi bile za enega nižje, za drugega višje. Seveda pa bo treba slej ko prej te ekonomske odnose odločno razčistiti (kajti slej ko prej bodo tudi gostujoči ansamblji postavili svoje ekonomske cene), seveda pa najti v občini namenska sredstva za amaterske prireditve, ki bodo morala biti tolikšna, da bodo lahko krila tudi ekonomske ceno dvorane. To le za primer!

SKLAD ZA POSPEŠEVANJE KULTURNE IN TELESNOVZGOJE DEJAVNOSTI

V minulem letu, ko je bil ND okrog 5 in pol milijarde, so znašala sredstva za kulturno dejavnost iz sklada SZDL za društvene organizacije glede na ND 0,0006%. Vseh sredstev, kolikor pač se da ugotoviti, pa je bilo investiranih v kulturo lani nekaj nad 10 milijonov dinarjev. To je res skromno.

Pred dnevi pa smo izvedeli, »da se je minuli petek privikrat sestal upravni odbor novega sklada za pospeševanje kulturne in telesnovzgojne dejavnosti. Več kot 30 milijonov dinarjev sredstev sklada, ki se bodo stekala izključno le iz 5% dopolnilnega proračunskega prispevka, bodo procentualno in mesečno razdeljevali čisti kulturni in športni dejavnosti«.

A ker naj bi se tudi lani steklo iz tega vira v sklad SZDL za društvene organizacije 28 milijonov menda, realiziranih pa je bilo samo 4 milijone, to ni preveč optimistična dokončna rešitev materialnih pogojev za redno kulturno dejavnost v Trbovljah. Zato vztrajati »izključno« le na tem viru sklada morda ni najbolj smotno. Ze lani so se namreč politične organizacije uspešno dogovarjale z nekaterimi delovnimi kolektivi in njihovimi delavskimi sveti (rudnik je dal 3 milijone za adaptacijo godbenega doma, 1.900.000 din kot svojo celotno obveznost v sklad SZDL), prav tako Cementarna, medtem ko n. pr. Strojna tovarna ni dala menda ničesar zaradi potreb rekonstrukcije. A značilno je, da ljudje iz tistih kolektivov, ki ne prispevajo za kulturno življenje v Trbovljah ničesar, ker jih še niso znali zainteresirati, tudi ne prihajajo na kulturne prireditve. To le dokazuje, da so namensko točno odmerjena sredstva za kulturne potrebe v nekem kolektivu zanj tudi že neka zelo uspešna informacija o kulturnem življenju. Zato bi se poti do kolektivov ne smeli odreči, saj sklad sam ne napoveduje še polne pomladi v kulturi.

SONJA GASPERŠIČ

Ali res problem številka 1?

Namesto »humoreske« — resno razmišljanje IZNAD začaranega kroga medsebojnega nerazumevanja

Ko sem v Trbovljah iskal podatke o glasbenem življenju in še posebej o glasbeni šoli, mi je nekdo dejal: Bolje bo, da napišete o tem humoresko kot pa resen članek. Ne vem, kaj ga je privedlo do te misli. Morda že samo dejstvo, morda nesoglasja med posamezniki, oblikovalci glasbenega življenja v mestu, ki se, kot kaže na prvi pogled, vrtinčijo v začaranem krogu medsebojnega nerazumevanja ali pa morda še kaj drugega. Pri vsem tem pa nedvomno ne gre za humoresko in tudi ne za neka stroga načelna stališča, ampak samo za pravilno reševanje medsebojnih odnosov, za pravilno razumevanje celotnega razvoja glasbene vzgoje in ustvarjalnosti, kajti samo tu tičijo vzroki, da je lahko postala glasbena šola in glasbena dejavnost predmet tolikih razprav in trenj.

Eno nedvomno drži: glasbena dejavnost v Trbovljah ne predstavlja več tistega, kar je nekoč. Simfonični orkester je propadel, delavska godba na pihala, poznana po svojih uspehih pred leti, je precej izgubila na svoji popularnosti, v glasbeni šoli je letos vpisanih le 76 učencev, čeprav jih je bilo pred leti od 150 do 200. Za kraj z bogato glasbeno in pevsko tradicijo tako stanje prav gotovo ni razveseljivo, čeprav na drugi strani ni mogoče očitati nazadovanja pevske kulture, ki se celo še krepi. Toda ali je res in v koliki meri samo glasbena šola tisti grešni kozel, ki je kriv »vsega hudega« in ali res glasbena šola lahko samostojno vodi in ureja glasbeno življenje v kraju?

Nihče ne zanika, da ni glasbena šola doslej na svojem področju dosegla lepih uspehov. Očitajo pa ji, da je pri svojem delu preveč zaprta sama vase in da je pri učnih predmetih glavni poudarek predvsem na klavirju in violini, medtem ko so drugi instrumenti, predvsem pihala, zastopani mnogo manj ali pa sploh ne. Nedvomno bi morala glasbena šola v kraju, kot so Trbovlje, predstavljati nekaj glasbeni center, ki bi dajal kadre za vse potrebe glasbenega življenja in koordiniral celotno glasbeno dejavnost v komuni. In kolikor je pohvalno že njeno dosedanje kvaliteto delo pri vzgoji znotraj šolskih zidov, njeni napor pri vzgoji ostalih glasbenih pedagogov, ki delujejo v kraju, ter pomoč pevskim zborom po šolah, ji upravičeno zamerijo predvsem to, da ne daje kadrov za godbo na pihala in da nasploh premalo sodeluje z amaterji. Medtem ko ima glasbena šola s Svobodo Trbov-

lje II dovolj stikov in medsebojnega sodelovanja, pa je med šolo in Svobodo Center ter delavsko godbo precejšen prepad. Tako se vsi spori, če jih lahko tako imenujemo, strnejo prav na tej točki in se prav temu nesodelovanju pripisujejo vsi problemi okoli glasbenega življenja. Ne glede ali je to res edina ovira — to pa prav gotovo ni — za razvoj glasbene dejavnosti bi bilo prav, da se prvenstveno uredijo odnosi na tej relaciji in z ene in druge strani pokaže večja mera razumevanja za enotno reševanje problema.

V čem se kaže to nerazumevanje? Glasbena šola v načelu nima prav ničesar proti temu, da vključi tudi pihalne instrumente v svoj program v večji meri. Tudi delavska godba, ki ima svojo lastno šolo, je za tako rešitev, toda s pogojem, da učencem ne bi bilo treba sodelovati v šolskem orkestru. Glede na čas, s katerim razpolagajo učenci, ki so zaposleni, je res vprašanje, če bi lahko sodelovali v obeh orkestrih. Pri glasbeni šoli pa trdijo, da je po njihovem statutu obvezno sodelovanje učencev v šolskem orkestru (čeprav le-tega trenutno sploh ni!) in da ne morejo priznati samo sodelovanje v delavski godbi. Gre torej pravzaprav samo za formalno vprašanje. Ali je res tako nemo-goče, da bi te stvari uredili s skupnim dogovarjanjem na širši osnovi ter si prizadevali najti ustrezno rešitev, ki bi koristila vsej glasbeni vzgoji in dejavnosti. Razen tega bi taka širša razprava bila koristna tudi za ureditev vseh ostalih vprašanj okoli glasbene vzgoje, pokazala možnosti za širšo dejavnost šole, za širšo glasbeno vzgojo

nasploh, za večje vzgojno poslanstvo na tem področju (doslej pa na primer v šolskem odboru glasbene šole ni bilo nobenega predstavnika Svobode).

Eden problemov okoli glasbene vzgoje je tudi finančno vprašanje. Trboveljska glasbena šola ima namreč najvišjo šolnino v Sloveniji in morda celo v Jugoslaviji — 1200 dinarjev na učenca. To je nedvomno tudi vzrok za padec števila učencev in zaradi manjšega števila so na občini tudi odobrili šoli manj družbenih sredstev. Morda je sredstev res premalo, toda uveljaviti bi morali predvsem načelo dotiranja dejavnosti, kolikor je to v skladu s finančnimi sredstvi, ki jih lahko komuna daje za kulturo, ob tem pa poiskati še druge možnosti finansiranja. Zakaj ne bi mogli upoštevati socialnega stanja učencev in temu primerno določiti različne šolnine? Zakaj ni obveljal sistem štipendiranja posameznih učencev, ki so ga pred enim letom že uvedli? Vse to so vprašanja, ki se lahko rešijo samo s temeljito in stvarno obravnavo širšega kroga lju-

di, ker visoka šolnina za vse ima lahko za posledico, da bodo deležni glasbene vzgoje samo premožnejši, ne pa tudi talentirani. Nekaj sredstev sicer dodi šola z najemnino za odvečne klavirje (se ne kaže tudi tu res malo preozka usmeritev na poučevanje samo ene vrste instrumentov?), s katerimi omogoča šolanje 13 učencem, ter z najemnino za prostor, ki so ga oddali tapetniški delavnici. Zaradi manjšega števila učencev verjetno ta prostor res ni potreben, toda teže je razumljivo, da se v tem prostoru kviri koncertni klavir milijonske vrednosti, ki ga nihče ne uporablja.

Problem glasbene šole in s tem glasbene vzgoje po vsem tem nikakor ni samo problem glasbene šole. Nepravičnosti v sami šoli in morebitne nerazčiščene medsebojne odnose pa je treba ugotoviti in rešiti s skupnimi prizadevanji vseh, ki se jih in ki bi se jih morala tikati glasbena vzgoja. Samo tako bo lahko rešen trboveljski »kulturni problem številka 1«.

V. SAMIDE

Ali za klavir v nekdanji učilnici glasbene šole, sedanjí tapetniški delavnici, v Trbovljah res ni drugega prostora?

Čas je, da tudi v kulturno-umetniških ustanovah s praktičnimi poizkusi — sicer z veliko mero občutljivosti — začnemo uveljavljati načelo dohodka

OSTVARLJIVO

V LUČI DOSEDANJIH RAZPRAV

Na zadnjem posvetovanju razširjene seje Republiškega odbora sindikata delavcev v umetnosti in kulturi Slovenije se je izostrila v prvem planu razprava o finansiranju kulturno umetniške dejavnosti, čeprav niso kdovekaj manjši problemi na področju upravljanja in notranjega razdeljevanja dohodkov. Teža prvega problema — o katerem so skoraj vsi diskutanti bili mnenja, da je predvsem od njegove rešitve v mnogočem odvisna bolj ali manj uspešna realizacija osnovnih načel uvažanja dohodka na področju kulture in umetnosti — je okupirala večurno živahno razpravo.

V sklopu kulturno umetniških dejavnosti, ki se zgoščajo v posameznih kulturno umetniških ustanovah, vendarle lahko, kljub vsej medsebojni zapletenosti ločimo dve precej različni skupini. Na eni strani radio-televizija in film, na drugi pa gledališča in filharmonije. Sama struktura teh ustanov in njihova ekonomska različna osnova imajo za posledico raznovrstnost reševanja problemov v celotnem sklopu kulturne dejavnosti.

Lahko bi rekli, da skoraj v dveh tih razpravljanih do danes nikakor še ni uspelo toliko prečistiti situacije, da bi se mogli teoretično do kraja zanesljivo odločiti za neke podrobnejše rešitve. Dolgotrajne in raznovrstne razprave so vsakokrat sproti nagomilile nove in nove probleme pa tudi ponujale zelo različne variante, tako da je danes v gozdu teoretičnih razprav že včasih težko docela jasno pregledati situacijo. No, eno je gotovo, da bo treba čimprej pristopiti vsaj k osnovnim konkretizacijam onih stališč, ki se v luči dosedanjih razprav že kažejo kot ostvarljive. Ob takšni situaciji je vsakakor treba ugotoviti, da določena vrsta upravnih in oblastvenih organov ne kaže recipročne pripravljenosti za realizacijo vsaj prvih osnovnih korakov. Jasno je, da je treba ob uvažanju novega sistema v kulturi in umetnosti ukrepati dokaj previdno in obzirno, vendar bi pretirana plahost lahko nevarno zavrla vso aktivno pripravljenost, ki so jo pokazali nekateri kolektivi v kulturno-umetniških institucijah.

Če pregledamo podobo začetnih uveljavljanj novih principov na področju umetnosti, lahko ugotovimo, da so vidnejše korake v tej smeri napravili predvsem v panogah filma, radia in televizije. Radio in televizija sta v fazi prehajanja iz ustanove v podjetje. Ko v pogojih dotiranja in računanja direktnih uslug interesom za posamezne emisije prihajata v mnogo bolj določen ekonomski položaj, je povsem razumljivo, da so se tudi notranje v večji meri manifestirala stališča stimulativnega nagrajevanja po delu. V sistemu točkovanja in grupiranja ekonomskih ter obračunskih enot, je po izjavi zastopnika RTV uspešno odkriti določene notranje rezerve, ki jih bi bilo sicer težko zaslediti. Vendar so v teh prvih korakih uspeli predvsem določiti

več ali manj tehtne kriterije za določevanje in merjenje kvantitete opravljenega dela, medtem ko so kriteriji za ocenjevanje kvalitete dela še dokaj neprečiščeni in labilni.

Filmsko podjetje Triglav film v okviru proizvodne hiše še ni pristopilo k točkovačnemu sistemu, pač pa si posamezni oddelki v sklopu podjetja medsebojno zaračunavajo usluge. Pri valo-

valni sistem res težko vskladiti z naravo estetskih kategorij. Problem valorizacije pa seveda ne zajema samo notranje delitve dohodkov, temveč tudi družbene razporeditve sredstev na posamezne gledališke hiše in na enote repertoarnega programa. Kakšna družbeno-upravna formacija in na podlagi kakšnih meril naj bi ocenjevala umetniško vrednost in družbeno pomembnost predloženih programov in pa tudi uspešnost njihove umetniške realizacije ter družbene vrednosti — to so za zdaj še dokaj nerazčiščena problemska vprašanja.

Vsekakor ne kaže še dalje odlašati s tem, da bi nalili čistega vina, koliko pravzaprav stane določena odrska uprizoritev. Pri tem seveda ne mislimo samo skupnega seštvetka stroškov za materialno opremo in funkcioniranje pred-

»Romulus Veliki«, komedija Friedricha Dürrenmatta v režiji gosta Bojana Stupice, je pretekli teden uprizorila Drama SNG. Stane Sever v naslovni vlogi in Majda Potokarjeva v prizoru na naši sliki.

riziranju vrednosti dela svobodnih filmskih delavcev pa smatrajo v podjetju, da so pogodbe in v njih formulirani honorar dokaj prepričljivo ocenjevanje in realiziranje vrednosti posameznega ustvarjalca. Podana je bila zanimiva informacija, da v ZDA sestavljajo vsako četrtletje posebno vrednostno lestvico filmskih režiserjev in igralcev, kjer je označena njihova vrednost kot na tržišču. Ta seveda ni stabilna in se po raznih kriterijih spreminja.

V diskusiji se je pokazalo, da je položaj v filharmoniji v jugoslovanskem merilu precej kritičen. Vprav katastrofalen upad obiska na nekaterih koncertih zaskrbljuje člane teh umetniških korpusov. Primer, ki ga je navedel predsednik Centralnega odbora sindikata delavcev umetnosti in kulture Jugoslavije tov. Isak Amir, da so v Smederevu — 45 km oddaljenem od Beograda — do začetka koncerta prodali samo eno vstopnico, in da so se člani orkestra v frakih konfrontirali s totalno prazno dvorano, je dejansko zaskrbljujoč in kaže, da na tem področju res marsikaj ni v redu. Prav tako je zanimiv podatek istega diskutanta, da so nekemu pevcu zabavnih popevk ponudili več stotisočdinarski honorar za en sam večer. V tem kontrastu se jasno ponuja zahteva po smotrnem vzgojnem kriteriju pri formiranju naših glasbenih repertoarjev.

Mogoče najbolj zapletena je situacija v gledališčih. Tu se v celoti izostrijo problemi, ki so mogoče manj pereči in lažje rešljivi v sorodnih panogah kulture in umetnosti. Če jasno vemo, da nikakor ne moremo preiti na dejanske ekonomske cene vstopnic, da gledališča z določenim kvalitativnim umetniškim nivojem nikjer na svetu niso in niso bila nikoli rentabilna, potem je morda eden osnovnih problemov ob finansiranju gledališč vprašanje regresa obiskovalcem na ceno vstopnice. Ker je tudi na področju gledališke dejavnosti predvsem enostavnejše izračunavanje kvantitete dela, je tu še bolj zakomplicirana valorizacija kvalitete, saj je nek točko-

stave ter osnovne gledališke dejavnosti, saj vemo, da v dosedanjih proračunih gledaliških hiš znašajo osebni izdatki cca 80% celotnega proračuna. Ko vemo obenem tudi, da se zadnjih pet let dohodki v gledališčih — vključeni v administrativni sistem plačilnih list — v bistvu niso spremenili ter da zelo zastajajo za povprečjem dohodkov na drugih področjih, si lahko mislimo, kakšno bistveno spremembo v višini proračuna bi pomenile korekture zamujenosti v dohodkih gledaliških ustvarjalcev. Taki skupni seštvetki, vključujoč omenjene korekture bi šele pokazali dejansko ceno gledaliških stvari-
teu.

Diskusija okrog tega problema je jasno in določno pokazala, da velika večina gledaliških delavcev želi predvsem pošteno in umetniško odgovorno, polnovredno delo tam, kjer je angažirana za določeno stvaritev. Odločno si želijo tak materialni in družbeni položaj, da bi jih problem korigiranja osnovnih osebnih dohodkov ne silil v dodatno zaslužkarstvo, ki je v bistvenem nasprotju s poštenostjo umetniškega dela. S tem se gledališki ustvarjalci nikakor nečejo izolirati in zabubiti v eno samo ustvarjalno področje, temveč samo želijo, da bi predvsem kvalitativna presoja o pomembnosti in vrednosti dodatnih angažmajev odločala o njihovem pristanku. Dosedanja materialna situacija pa jih nikakor ne postavlja v enakopraven položaj bilateralnih dogovorov za prekonormalno in mnogokrat umetniško in včasih celo moralno škodo.

Mnogo predaleč bi nas zavedlo, če bi skušali vsaj približno referirati še celo serijo zapletenih problemov, ki se zgoščajo okrog gledališč in v gledališčih. Vse bolj in bolj pa postaja jasno, da še tako poglobljena in vsestranska razpravljanja teoretično ne bodo mogla rešiti kočljivih vprašanj, temveč da je že skrajni čas, da v praktičnih poizkusih — sicer z vso občutljivostjo — vendarle že pristopimo h konkretnim afirmacijam vsaj tistih stališč, ki so danes teoretično že dokaj jasna.

FRANCE JAMNIK

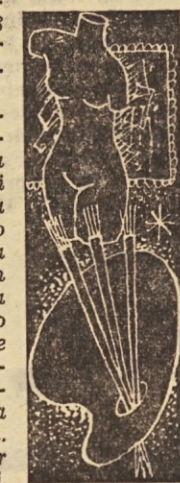
ocene informacije

Vsak teden druga razstava

Mestni Muzej v Kranju je pomembnejša ustanova, kot se nam pokaže na prvi pogled, saj je stisnjen v tesnih prostorih v hiši, ki se razen po svoji slavni preteklosti v ničemer ne razlikuje od svojih vrstnic na mestnem trgu. In vendar: lansko leto je šlo skozi njegove razstavne prostore preko 123.000 obiskovalcev, kolektiv muzeja, ki ga upravlja tov. Cene Avguštin, pa je priredil kar 58 razstav v lanskem letu, kar pomeni povprečno vsak teden drugo.

Ni potrebno še poudarjati, da v takem industrijskem in tehničnem centru kot je Kranj, prav ta mali muzej oziroma galerija opravlja zelo pomembno kulturno dejavnost, vzgaja okus in širi obzorja svojih obiskovalcev in spremlja pomembne dogodke: Tako ja za obletnico Prešernove smrti v muzeju od 8. II. postavljena razstava linorezov, ki jih je inspirirala pesnikova poetična beseda. Linoreze je izdelal slikar in grafik Miha Maleš, roj.

Miha Maleš razstavlja v kranjskem muzeju

1903, ki ga ni treba posebej predstavljati. Mogoče naj omenim samo to, da je poleg svojega dela kot umetnik Maleš ustanovil in vodil prvo slovensko revijo za sodobno umetnost med obema vojnoma in da je izšlo kar devet letnikov, kar je gotovo rekord te vrste. Revija se je imenovala »Umetnost«.

Razstavljeni linorezi, ki jih je preko 30, so nastali ob romantičnih verzih »Sonetnega venca«. Ni odveč, če jih sredi našega časa spet pogledamo in se zavemo, kako daleč smo pravzaprav že od njih. Ne da bi bil naš čas manj sentimental — kje pa, mogoče še celo bolj, toda brez lirčne in sončne note, ki prevaja Prešernovo poezijo kljub svoji trpkosti.

V kvaliteti Prešernovih verzov imajo seveda črno beli linorezi, ki jih poživljajo še posebno izbrane modre, rdeče in rumene barve, skoraj premočnega tekmeča, vendar jih je prijetno pogledati.

F. Z.

Koncerti po Sloveniji

Ansambel Slovenskih solistov srečujemo redno na kazujejo, da se Slovenski našim koncertnem odru že nekaj sezon. V tem njihovem delu sta vsaj dve pometi, ki zaslužita priznanje in pozornost pred vsemi drugimi: vselej novi programi ter redna gostovanja po skoraj vseh večjih slovenskih središčih. Novi programi so nadvse potrebni in bodrilna osvežitve v nenehnem ponavljanju še vedno zelo ozkega standardnega repertoarja (na zadnjem večeru smo slišali spet tri novitete: folklorno občuteni, a formalno premalo zanimivi Koncert za flavto in godala Bruna Bje-linskega, preprosto Cedur-sko simfonijeto Mihovila Logarja ter imenitne Etude za godala Franka Martina) — še celo, ker smo ob njih spoznali nekaj mladih domačih solistov. Gostovanja

po »provinci« pa jasno do-lisov srečujemo redno na kazujejo, da se Slovenski solisti ne zaklepajo v ozke meje kulturnega središča. Zadnji koncert (Filhar-monija, 19. februarja) je kazal spet nekaj novih obrazov v ansamblu in verjetno prav zategadelj kvalitetno ni segel čez običajno raven. Stalna fluk-tuacija članov, ki ji lahko skoraj redno sledimo po vseh naših (tako zelo red-kih) komornih združenjih, je brez dvoma najnevar-nejši problem. Ovira jim organsko rast in sleherni resnejši vzpon — prav to pa je dokazal ponedeljkov ve-čer. Škode, ki jo trpi ob tem vse naše glasbeno življenje, menda ni treba posebej poudarjati. — Koncert je dirigiral Karlo Rupel, teh-nično in tonsko korekten solist je bil Fedja Rupel.

B. L.

Slovenski solisti

PO STOPNJAH DE 1

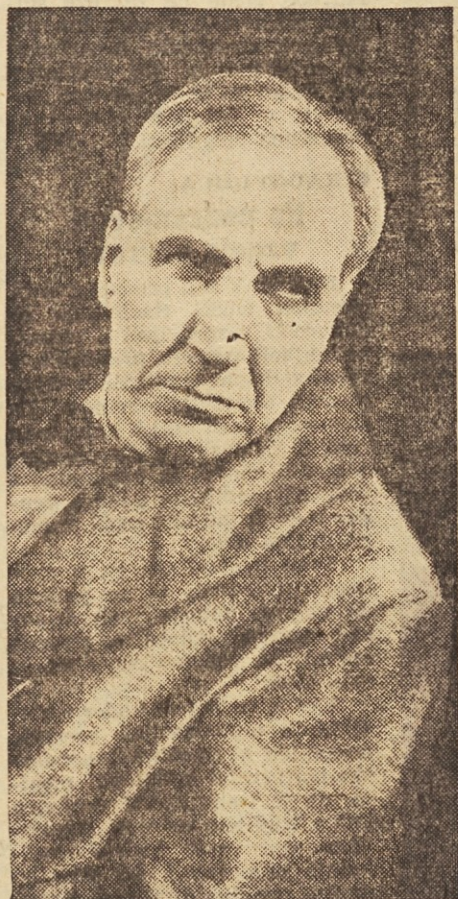
»Hiša s tornjem...«

Delavska enotnost je dne 3. februarja 1962 na šesti strani priobčila več člankov o kulturni dejavnosti in nje problemov v Celju. Prav in lepo je, da se piše o kulturi, saj je ta zvrst družbene dejavnosti nedvomno tako važna, da morda vse pre malo o njej govorimo in pišemo. Znano je, da je Celje mesto, ki se lahko s ponosom vzre v zgodovino, ko so se slovenski kulturniki borili za dvig in pravo mesto slovenske kulture. Prav tako je vsem znano, da so se v Celju morali nešteto krat v zgodovini ravno poštene slovenski kulturni delavci spoprijemati in stopati v odkrito borbo s prepotentnimi nemškutarji v Celju, ki so hoteli uveljaviti idejo o vseomogočni nemški kulturi, in tako v odkriti borbi uveljavljali svoje nacionalne in kulturne pravice. Prav zaradi tega me prese-
neča, da se v letu 1962, ko se razpravlja o kulturnih problemih v Celju, kot sim-bol ponatisne v zgornj omenjenem časopisu slika mesta Celja, točneje »hiša s tornjem«, ki je vsem dobro znana in katero so sezidali nemškutarji kot spo-menik »vsemogočne nemške kulture«. Dobro vemo, da so se ravno v tej hiši pred vojno zbirali kulturnobundovci in njih pristasi ter kovali načrte, ki so jih potem tudi zverinsko uresničevali leta 1941 nad zavednim slovenskim prebival-

stvom v Celju. Med vojno pa so ravno v tej »hiši s tornjem« zbirali ljudi, kate-re so pozneje izseljevali v razna taborišči in pregnanstva. Čudi me, da se lahko še najde kdo, pa naj se opravičuje tako ali drugače, ki pošilja sliko bivšega »dojehausa« kot simbol mesta Celja v časopis, kot je Delavska enotnost. Ta človek prav gotovo revno pozna Celje in njegovo kulturno zgodovino, če pa misli, da je ta hiša s stolpom spomenik, o katerem je vredno govoriti oziroma ga kot sliko prikazovati v časopisu, se pre-sneto moti. Kot prizadeiti najodločnejše protestiram proti prikazovanju slike v kakršnem koli slovenskem časopisu: to žali ponos in čustvo tistih, ki smo oku-sili kulturnobundovsko hinavščino in švabsko kulturo.

JOŠKO PLAHUTNIK

P. S. Uredništva: Čeprav lahko dobro razumemo čustvovanje tovariša Plahut-nika, vendarle nekaj v pojasnilo: slika »Hiša s tornjem« je bila objavljena kot fotografija stavbe, v kateri je ena izmed celjskih kulturnih institucij — kino Union. Zatorej, nihče pri tem ni mislil, da bi bila stavba s svojo temno zgodo-vino »simbol« Celja. Sicer pa se tovari-šu Plahutniku za njegov javni opomin zahvaljujemo.

V Kiltyjevem »Dragem lažnivcu« je ustvaril Vladimir Skrbinec gotovo eno svojih najboljših vlog. Delo je uprizorilo pretekli teden ljubljansko Mestno gledališče

Pogovor o Delavski enotnosti

Že nekaj časa se v delavskem kolektivu tovarne glinice in aluminija pripravljamo na letne konference sindikalnih pododborov in sindikalne podružnice. Po decentralizaciji so bile sicer tudi na novo formirane štiri sindikalne podružnice po ekonomskih enotah, vendar le-te ne bodo imele letnih konferenc, ker so pričele z delom šele pred kratkim. Zato pa bo predvsem pomembna letna konferenca sindikalne organizacije TGA.

Vsekakor bo potrebno ugotoviti, kako se v praksi uveljavlja načelo nagrajevanja po delu in kako bi delitev dohodka še bolj izpopolnili v obojestransko korist. Vsekakor bo važno tudi oceniti, kako so pododbori in sindikalne podružnice urejali notranje probleme v kolektivu in kaj je še vse potrebno storiti za izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev vseh zaposlenih. Dalje, kaj storiti, da bi uresničili gradnjo »delavskega doma« v Ptuj, ki bi služil konkretno članom sindikata v njihovem prostem času. Potrebno bo razpravljati o našer počitniškem domu v Crikvenici, ki se ga člani kolektiva vse premalo poslužujejo v času svojih letnih dopustov.

Mislím, da bo treba precej pozornosti posvetiti tudi ideološko-političnemu in družbeno-ekonomskemu izobraževanju. S tem vsem v zvezi bo letna konferenca tudi obravnavala, kako je z naročanjem in prebiranjem »Delavske enotnosti«, ker sodimo, da je ta časopis eden izmed važnih pripomočkov slehernemu članu kolektiva pri njegovem delu v raznih samoupravnih in političnih organih. Doseženi so bili sicer lepi uspehi, vendar je to več kot premalo za 1700 zaposlenih. Rednih naročnikov imamo za sedaj nad 300, želimo pa povišati število naročnikov za 70 % in prepričan sem, da bomo to tudi dosegli.

FRANCE MEŠKO

● ZAGORJE:

Nejasne določbe v pravilnikih

Pred dnevi so člani plenuma občinskega sindikalnega sveta na razširjeni seji razpravljali o pravilnikih gospodarskih organizacij, zavodov in ustanov o delitvi čistega dohodka in o delitvi osebnih dohodkov. Pravilnike je pregledala posebna komisija pri občinskem sindikalnem svetu in izrekla k njim tudi svoje pripombe.

Ceprav so bile ob pregledu pravilnikov o delitvi čistega dohodka in o delitvi osebnih dohodkov ugotovljene ponekod grobe pomanjkljivosti in napake, je mogoče trditi, da je večina kolektivov pokazala veliko prizadevnosti pri sestavljanju pravilnikov. V večini primerov so že pred začetkom izdelave pravilnikov razpravljali o skupnih potrebah in na podlagi letih določili tudi razmerje za delitev čistega dohodka na osebne dohodke in sklade. V nekaj gospodarskih organizacijah pa tega razmerja niso določili natančno, oziroma so sestavili pravilnike zelo nejasno (zda so se domenili, da bodo povsod točno določili razmerja). Skoraj vsi pravilniki pa vsebujejo tudi določila, da je mogoče med letom spreminjati odstotek v delitvi čistega dohodka na osebne dohodke in sklade v škodo skla-

reli, a nimajo pogojev za preje-manje invalidnine.

Plenum občinskega sindikalnega sveta je ugotovil, da so se organi samoupravljanja v gospodarskih organizacijah strinjali s priporočili posebne komisije pri občinskem sindikalnem svetu (priporočilo so poslali delavskim svetom, upravam podjetij in predsednikom sindikalnih podružnic). Nekateri so jih že upoštevali in popravili pravilnike, drugod jih pa še bodo.

(k)

● KRANJ:

Več kot 4000 nesreč in 690 milijonov izgubljenih dinarjev

Okrajni zavod za socialno zavarovanje Kranj je analiziral nesreče pri delu za prvih devet mesecev 1961. leta. O tem bo razpravljaj na prvem zasedanju skupščine OZSZ Kranj.

Kratek izvleček iz analize za posamezne podružnice zavoda nam pove, da je bilo na celotnem tržiškem področju nesreč pri delu v primerjavi s preteklim letom za 11 % manj, kar pomeni precejšnje uspehe preventivne službe. Pereče stanje pa je še vedno v tovarni pil Triglavi, tovarni »Runo« in ZLIT. Nadalje je visoka pogostnost nesreč v KZ, gradbenem podjetju in v obrtnih in komunalnih podjetjih. Na območju tržiške podružnice so imeli 321 nesreč pri delu, kar predstavlja nad 45 milijonov izgube dohodka.

V kranjski podružnici je bilo vseh nesreč 1064 ali 3,01 % na število zaposlenih. Zaradi nesreč pri delu v kranjskem gospodarstvu je bilo izgubljenih nad 233 milijonov din. Analiza daje vtis, da so oddelki in komisije HTV v nekaterih kranjskih podjetjih premalo delavni in da bi z aktivnejšo varnostno vzgojo lahko preprečili mnogo nesreč pri delu.

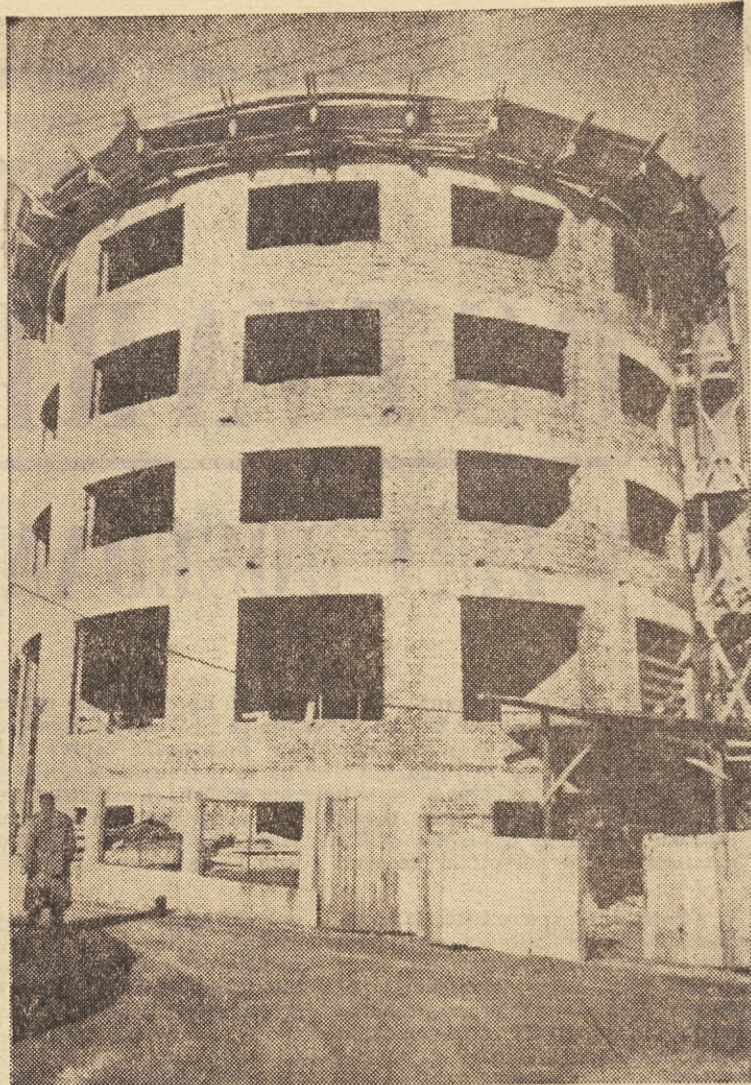
V jeseniški podružnici je največ nesreč pri delu v Železarni z izgubo 2,71 delovnih dni na tisoč delovnih ur. V prvih devetih mesecih preteklega leta so imeli tudi 3 smrtni nesreče. Stroški zaradi nesreč pri delu pa so znašali v Železarni nad 233.000.000 v podružnici Jesenice, skupaj pa nad 238 milijonov din ali 233.600 din za eno nesrečo. Vseh nesreč v jeseniški podružnici je bilo 1438.

V škofjeloški podružnici je bilo 559 nesreč ali 8,28 % na število zaposlenih. Škofjeloška podjetja so imela 62 milijonov stroškov zaradi nesreč pri delu. Analiza ugotavlja, da bi v škofjeloški podružnici z majhnimi napori in bolj intenzivnim delom komisije za HTV lahko dosegle izredno veliko znižanje števila nesreč pri delu.

Na območju radovljiške podružnice je bilo vseh nesreč v 9 mesecih preteklega leta 669 pri 9392 zaposlenih, v preteklem letu pa 497 nesreč pri 7182 zaposlenih. V radovljiški podružnici je bilo zaradi nesreč nad 112 milijonov din izgube. Najbolj vznemirjajoče je za Radovljico dejstvo, da tako število nesreč kot tudi resnost nesreč narašča, kar je znak, da so bile komisije in oddelki HTV v podjetjih v letu 1961 manj delovne in budne kot v letu 1960.

Ob zaključku lahko ugotovimo, da je bilo na območju OZSZ Kranj v prvih 9 mesecih preteklega leta skupaj 4051 nesreč pri delu, od tega 10 smrtnih. Skupna izguba zaradi nesreč pri delu pa je znašala nad 690 milijonov din. Ti podatki nas opozarjajo, da bodo morala podjetja posvetiti večjo pozornost varnosti pri delu.

CIRIL ROZMAN

Nova Čele-kula? Ne, pač pa novo upravno poslopje komunalne banke in podružnice socialnega zavarovanja v Trbovljah. Res nenavadno poslopje grade po načrtu arh. Marka Zupančiča. Stavba vzbuja zaradi svoje oblike veliko pozornosti in različnih komentarjev. Povemo pa naj, da se je projektant odločil za tako edinstveno gradnjo zaradi tega, da bi čimbolj smotrno izkoristil prostor in svetlobo

● SKOFJA LOKA:

Priprave na decentralizacijo sindikalnih organov

Na področju škofjeloške komunne so izvršni odbori sindikalnih podružnic in plenum. V večini bodo to 5-članski pododbori. Bodoči izvršni odbor bo imel 15 članov, v katerem bodo tudi predstavniki vseh petih pododborov. Plenum pa bo 27-članski.

Podobno kot v »LTH« bodo izvedli decentralizacijo tudi v tovarni »Niko«. Tudi v »Gorenjski predilnici« in »Jelovici« so se odločili, da bodo pred letnimi obecnimi zbori, ki bodo opravljani do 15. marca, izvedli decentralizacijo sindikalnih organov.

-IVK

● SKOFJA LOKA:

Razprava o gospodarjenju

Pred dnevi je bil skupni plenum političnega aktiva škofjeloške komunne o gospodarjenju o družbenem načrtu, občinskem proračunu in o nekaterih novih predlogih za zbiranje sredstev, potrebnih komunam.

Plenum je ugotovil, da je treba temeljito in kritično pregledati plane gospodarskih organizacij, omogočiti večjo materialno osnovo iz proračuna komunne skladu za šolstvo, prav tako pa nuditi večja sredstva krajevnim odborom za njihove vse večje potrebe in naloge na terenu. Navzoči so bili proti predlogom, ki so jih pripravili organi občine za skupno občinsko sejo. Na osnovi prispevkov občanov naj bi bil dosežen občinski proračun v znesku 570 milijonov. Potrebo glede na zahteve šolstva, zdravstva, komunalne dejavnosti, družbenih organizacij je približno za 206 milijonov več. Sedaj bo treba nekatere postavke v izdatkih občinskega proračuna zmanjšati.

-IVK

● RADOVLJICA:

Ne podcenjevati vzgoje kadrov!

Na zadnji seji predsedstva in plenuma ObsSS Radovljica so odborniki razpravljali o trenutno najbolj perečih problemih v zvezi z delom sindikalnih organizacij. Ugotavljajo namreč, da so sicer v vseh večjih kolektivih izvolili delavske svete po ekonomskih enotah in vzporedno s tem tudi sindikalne odbore, vendar ti še vedno niso našli pravega načina dela.

Tako ugotavljajo, da v ekonomskih enotah še ne pridejo do veljave pobude vseh delavcev, temveč odloča o stvareh operativno vodstvo enote ali še celo CDS.

Ker je vodstveni kader v sindikalnih organizacijah premalo seznanjen s tekočimi gospodarsko-političnimi problemi, menijo, da je treba začeti v okviru DU s študijem oziroma vzgajanjem vodstvenih kadrov sindikalnih organizacij. Le tako bo možno sindikalnim organizacijam uspešno delati in sodelovati v vseh važnih zadevah podjetja.

Sklenili so, da bodo v vseh podjetjih, oziroma sindikalnih organizacijah sklicevali redna mesečna posvetovanja in različne nejasna vprašanja. N. B.

V Trbovljah gostuje že več kot dva meseca potujoča zobna ambulanta šolske poliklinike iz Ljubljane. Na raznih trboveljskih šolah so v tem času zdravili zobe in napravili razne druge potrebne posege več kot 7000 otrokom. Dela jim še lep čas ne bi zmanjkalo, toda — čakajo jih otroci v drugih krajih. Vendar so v tem času, ko so bili v Trbovljah, posredovali tam, kjer je bilo najbolj nujno. Zdi se čudno, da so trboveljski šolarji odvisni od potujoče ambulante, saj imajo v Trbovljah lepo opremljeno zobno ambulanto, žal pa ne tudi — zobozdravstvenega delavca. Tega že lep čas iščejo...

● LJUTOMER:

Ponekod — levica naj ne ve, kaj dela desnica

Pred nekaj dnevi je bila v Ljutomeru konferenca predstavnikov gospodarskih organizacij, samoupravnih organov in sindikalnih odbornikov. Na njej so udeleženci razpravljali predvsem o gospodarjenju v minullem letu in o vlogi subjektivnih sil pri gospodarjenju.

Žal so ugotovili, da je gospodarstvo komunne počasneje napredovalo, kot so sprva računali. Celoten obseg proizvodnje je bil za 15 % manjši. Tudi delitev sredstev ni bila povsod najboljše. V nekaterih gospodarskih organizacijah so zmanjšali sklade tudi za polovico v korist osebnih dohodkov. V posameznih gospodarskih organizacijah kolektivi niso imeli priložnosti razpravljati o perspektivnem planu razvoja, še slabše pa je, da ponekod o tem ni razpravljali niti delavski svet. Torej če ni delavski svet obravnaval tako važnih programov, kako naj potem še pričakujemo od neposrednih proizvajalcev, da jih bodo zavestno uresničevali.

Marsikje imajo za takšne in podobne slabosti vrsto izgovorov. Premalo se govori in razpravlja o vzrokih za takšen položaj v gospodarskih organizacijah. Razprava na konferenci je opozorila na enega izmed njih. V razpravi so namreč sodelovali večidel vodilni uslužbenci podjetij, v manjši meri neposredni proizvajalci in organi samoupravljanja. Zdi se, da ti problemi premalo poznajo, mogoče se zanje ne zanimajo dovolj, pričakujejo, da bo vse urejal nekdo zgoraj v upravi in zato prihaja do takšnih slabosti.

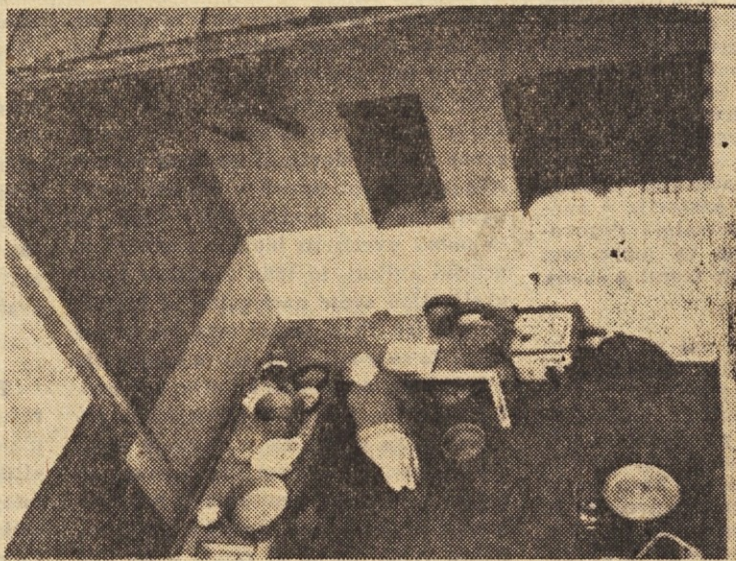
Ponekod imajo tudi zelo slab odnos do kadrovanja v podjetju. Rečeno je bilo, da je vzrok za to bojazen sedanjih kadrov, da ne bi izgubili svojega položaja, čeprav ne opravljajo zadovoljivo naloženih nalog.

V minullem letu so v gospodarskih organizacijah izdelovali pravilnike o delitvi osebnih do-

hodkov, določali normative dela in podobno. Toda tudi pri tem je prišlo do nekaterih neodpustljivih slabosti. Razpravo o pravilnikih so namreč v nekaterih gospodarskih organizacijah razdelili na dva dela. Pravilnikov in meril za delitev osebnih dohodkov uslužbencev v upravnih podjetjih namreč niso dobili delavci iz neposredne proizvodnje, temveč so lahko razpravljali samo o tistem delu pravilnika, ki je tikel njih samih. In zato je prišlo do izkrivljanja načela nagrajevanja po delu. Uslužbenke z najmanjšo odgovornostjo imajo večih večje prejemke kot pa delavec z visoko strokovnostjo, ki opravlja določene naloge v neposredni proizvodnji.

Razprava je torej opozorila na vrsto slabosti in naloge subjektivnih sil pri urejanju tako perečih problemov.

STANE FEUS

Dva prizora izza kulis dveh sosednjih hiš v Tavčarjevi ulici v Ljubljani. Če se z ulice zazreš v sicer stare, zato pa nič manj dragocene fasade obeh hiš, ni ti ne slutiti, kaj se skriva onkraj zidov. Na srečo res skriva, saj bi se sicer vsakomur skalila predstava o lepi, čisti Ljubljani. Toda reporterjeva radovednost je našla pot do obeh dvorišč. Slika levo: kuhinja na prostem gostišča »Tavčarjev hram«. V neposredni bližini odprta okna moškega in ženskega stranišča. Slika na desni: onkraj zidu, na dvorišču, kjer naj bi se igrali otroci, »zbirka« stare pločvine, sodov, opeke in druge navlake.

DOLINA MIRU

Da, tudi mi jo imamo! Po vsem svetu slovi; lepa in mikavna je, pa hkrati zapuščena in uboga. Toda imamo jo! To pa je glavno. In na to smo tako ponosni.

V uradnem jeziku ji sicer ne rečemo dolina miru, ampak dolina planiških skakalnic. Prav tako se ni ta dolina proslavila v svetu po svoji zapuščenosti in po svojem miru (zaradi teh lastnosti Planica najbrž ni prišla celo v ameriške leksikone!) ampak po svojih znamenitih skakalnicah in po drznih fantih, ki so preko odskočne mize, mirno,

kakor ptice, švigali v globino. Pa če smo v vsej letošnji sezoni doživeli na 80 metrih skakalnic eno samo prireditev in še to z borimi dvajsetimi udeleženci — potem to samo dokazuje, da imamo pač več smisla za mir in samoto kot pa za velike prireditve, ki bi se kaj lahko nazadnje še izrodile v čisto navadno turistično zanimivost.

Čudno je le to, da nimamo nobene ustrezne organizacije, ki naj bi skrbeli za mir, samoto in zapuščenost — pa se kljub temu vse to v dolini planiških skakalnic tako uspešno razvija...

ZA VETERANE NI POKOJA?

...Zgodilo se je, da so smučarji Enotnosti organizirali za prvomajske praznike tečaj na Zelenici. Prostrano smučišče Zelenice je bilo popolnoma prazno, le smučarji Enotnosti so zmotili planinsko tišino. Ko so se vračali skozi Tržič, so jim prišli nasproti nekdanji smučarji (menda brata Krmelj) in vprašali: "Povejte ali je na Zelenici sneg?" K temu je prav gotovo vsak komentir odveč. To ne velja samo za...

Tako smo med drugim brali v članku, objavljenem v nedeljski številki našega športnega časopisa; in čeprav

meni pisec, da je k temu vsak komentir odveč, bi vseeno diskretno vprašali:

— Ali je športnik, ki je dolgo vrsto let aktivno sodeloval in pošteno pomagal vzgajati številne nove mlade smučarje — res najboljši primer, da pokažemo nanj s prstom, brž ko se poslovi od belih poljan in postane povsem navaden državljan? Takšen državljan, kakršni so vsi drugi državljan, ki tudi ne vedo ali je na Zelenici sneg ali ne, pa jih zato nikoli ne dajemo v časopis, kot primer nečesa nezdravega!

— Ali pa je morda športno polje nekakšna dosmrtna fronta, kjer mora vsak prostovoljec, ki se je nekoč s prazno torbo podal v prve okope, vztrajati na položaju vse do junaške smrti — za blagor onih, ki so ostali doma.

ŠILO

Občina prevzela skrb za športne objekte

Nedavno smo brali intervju s predsednikom ljubljanske Olimpije tov. Nebcem, ki je govoril o združitvi kvalitetnih ljubljanskih društev v enotno športno društvo Olimpija. Ko je bilo govora o nogometaših, je tovariš Nebec dejal: »Raven NK Triglava, ki je pristopil k Olimpiji, je enaka vrhu SCL. Torej, v primerjavi s člani zveznih lig, ne morejo posamezni klubi pričakovati od centralnega društva posebnih dotacij. Če pa bodo prišli nogometaši v drugo zvezno ligo, potem se bomo držali ustaljenih jugoslovanskih meril, kajti brez tega ni poti naprej. Vendar bo moral za sredstva skrbeti sam nogometni klub... itd.«

V Kranju imamo enotno športno društvo, ki že združuje vse kvalitetne športnike. Prav gotovo so po kvaliteti vsi enakovredni ljubljanskim, pa naj vzamemo plavalce, smučarje, kegljače, judoiste, namiznoteniške igralce in druge. Toda pogledimo, kakšne pogoje imajo v Ljubljani in kakšne v Kranju. V Ljubljani se bodo na primer že pri nogometaših držali splošnih jugoslovanskih meril, če se bodo uvrstili v drugo zvezno ligo. V Kranju pa člani prve zvezne lige (plavalci, namiznoteniški igralci) nimajo toliko sredstev, da bi se udeležili vsaj tekmovanj. Razen tega imajo v Ljubljani kolikor toliko dobre športne objekte (sedaj so dobili še umetno drsališče).

V Kranju so ti problemi stari že sedemnajst let. V drugih mestih (Ljubljana, Maribor, Trbovlje, Novo mesto), imajo vse to že dlje časa urejeno. V Kranju pa so šele v zadnjem času prišli do spoznanja, da le mora občinski ljudski odbor prevzeti športne objekte, ter da je njegova naloga priskrbeti sredstva za gradnjo športnih objektov. To so pravzaprav vsekakor komunalni objekti, saj jih ne bodo uporabljali samo športniki. Na stadionu se bodo lahko prirejale zborovanja, zimsko kopališče pa bo služilo vsem Kranjčanom in ne samo aktivnim športnikom. Načelno se na občinskem ljudskem odboru Kranj že strinjajo, da bodo prevzeli športne objekte, a dokončno bodo sklepali še na ljudskem odboru.

Iz pogovora s predsednikom gradbenega odbora za centralni

športni stadion tovarišem Tinetom Prinčičem, smo zvedeli tudi tole:

Pri športnem društvu Triglav je bil ustanovljen gradbeni odbor, ki nima več namena zbirati sredstev za gradnjo stadiona, marveč samo nadzorovati dela in strokovno pomagati, da bo vse v najlepšem redu. Za sredstva mora sedaj skrbeti občina. Groba dela na stadionu so že gotova. Letos je nujno, da napravijo glavno ograjo na stadionu in usposobijo igrišča za tenis,

košarko, odbojko, roketi ter lahkotletske naprave. Tudi nogometno igrišče bo pripravljeno, vendar zaradi premehkega terena še ne bo uporabno. Počakati bo treba še eno sezono. Vzponredno s tem bodo napravili tudi asfaltne poti, ker ljudje ne morejo hoditi po travi. Za vsa ta dela bodo letos potrebovali še 40 milijonov dinarjev.

Tu je še drug problem — garderobe. Po načrtih so te predvidene v glavni tribuni, ki bo stala okoli 30 milijonov dinarjev. Ker teh letos verjetno še ne bo mogoče dobiti, bomo garderobe začasno uredili v kabinah na kranjskem kopališču, ki leži v neposredni bližini. Računamo, da bo stadion gotov do leta 1965. V načrtu imamo tudi športno restavracijo odprtega tipa.

Sredstev trenutno še ni, vendar je občinski ljudski odbor obljubil, da jih bo priskrbel pravočasno. Tudi mladina je pripravljena, da prične z delom že v mesecu juniju. Torej, vse kaže — in upamo, da se bo tudi uresničilo — da bodo končno tudi kranjski športniki dobili objekte. MILAN ŽIVKOVIČ

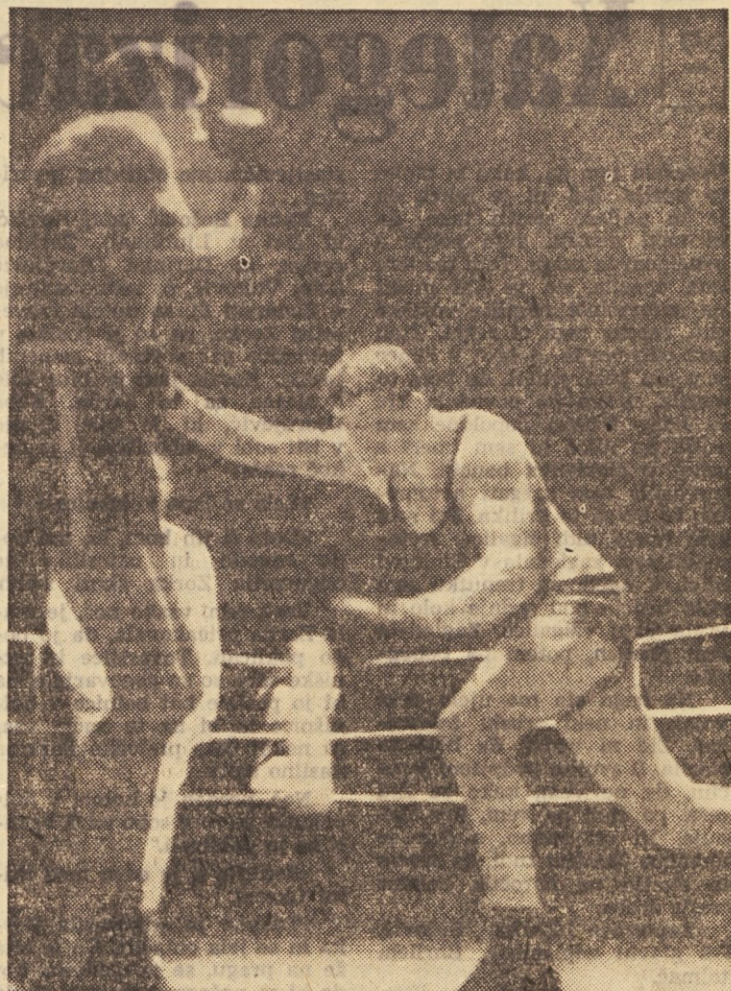
Smučarske tekme v Mežici

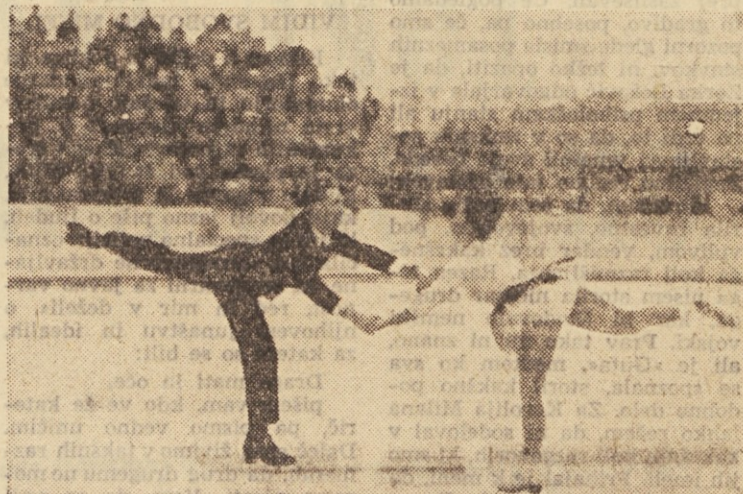
V nedeljo je bilo končano VIII. okrajno sindikalno smučarsko prvenstvo okraja Maribor. Prireditelj je bila letos sindikalna podružnica rudnika Mežica. Sodelovalo je 20 tekmovalnih ekip z 240 tekmovalci, izven konkurence pa sta nastopili še moštvi Litostroja in Strojnih tovarn iz Trbovelj.

Ekipa so tekmovali v tekih, v štafeti 3 x 8 km, v veslaštomu, slalomu in skokih na 30-metrski skakalnici.

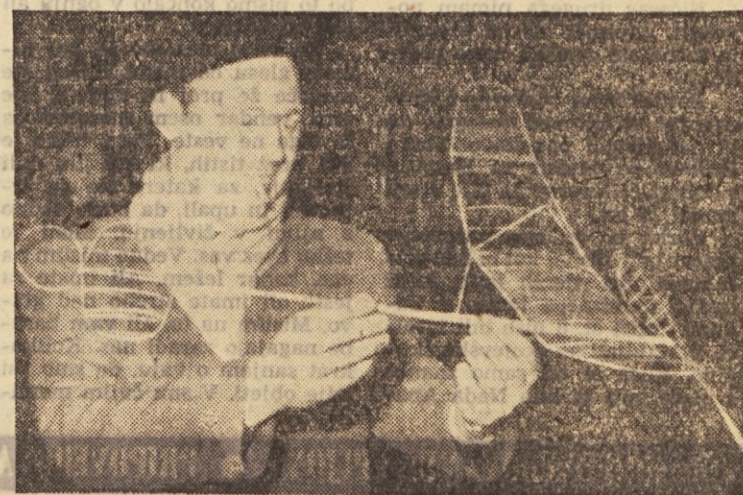
Zmagala je sindikalna podružnica rudnika Mežica s 3148 točkami, druga je bila sindikalna podružnica Železarn Ravne s 3093 točkami, tretja sindikalna podružnica Elektrokovine Maribor s 2104 točkami, četrta sindikalna podružnica Metalne Maribor itd.

V veliki dvorani GR je boksarska reprezentanca Srbije v prijateljskem dvoboju premagala reprezentanco Slovenije z 12:8. Junak večera je bil 20-letni Welner (LRS), ki je v veltar kategoriji premagal mnogo bolj izkušnega Paljića III. Dvoboj omenjenih reprezentanc pomeni eno najboljših boksarskih prireditev zadnjih let v Ljubljani.

Preteklo nedeljo je priredil drsalni klub Olimpija pod Cekinovim gradom uspelo drsalno revijo. Nastopilo je več kot 30 drsalcev in drsalic. Gledalci in strokovnjaki so posvetili posebno pozornost paru Andree-Peršin, ki se prav zdaj pripravlja za svetovno študentsko prvenstvo v Švici.

Nov državni rekorder v izdelavi sobnih modelov Vladimir Henč — Zagreb. (10 minut 42 sekundi).

Uspešne priprave v Zakopanah

Organizacija največjega smučarskega tekmovanja tega leta, je zahtevala temeljite priprave. Čeprav so Zakopane že davno znane kot najlepši in najbolj obiskan zimski športni center Peljske, so morali organizatorji vložiti še mnogo truda in naporov, da jim je uspelo to veliko prireditev tako vzorno organizirati.

Najprej so napravili smučarske skakalnice. Sedaj stojijo v okolici Zakopan kar tri, od ka-

terih največja dopušča skoke do 90 metrov. Za gradnjo teh objektov je bilo potrošenih 30 milijonov zlotov.

Ceprav je bilo v Zakopanah že prej mnogo hotelov, so jih morali za to priložnost vse preurediti in postaviti še nekaj novih. Zgradili so še dve veliki samopostrežni restavraciji ter eno klasičnega tipa. Postavili so nove avtobusne postaje, bencinske črpalke, uredili nove telefonske centrale z direktnimi linijami in

pripravami za telefote itd. Za vse to so prireditelji potrošili v zadnjih štirih letih 500 milijonov zlotov.

Vsa ta velika prizadevanja niso bila zaman. Svetovnega prvenstva se je udeležilo okoli 200.000 turistov — od tega okoli 30.000 tujcev. Od sedaj naprej pa bodo novi objekti odlično služili vsem domačim turistom. Zakopane obišče letno namreč okoli 100.000 Poljakov, in to število še vedno narašča.

SANKANJE - SPORT

Sankanje je že od nekdaj zelo priljubljena športna panoga, ki jo z veseljem goje stari in mladi; odkar pa je priznana tudi kot olimpijska disciplina, je dobilo pritrženje in ljubitelje v domala vseh državah, kjer goje zimsko-sportne zvrsti.

Pri nas je bilo sankanje posebno močno razvito že tik pred prvo svetovno vojno v Bohinju. Tam so zgra-

dili in uredili zelo zahtevno pol umetno in pol naravno sankško progo Belvedere; kot ljudski šport pa so sankanje množično gojili tudi v Dolini ali slovenski Sibiriji, v Kranjski gori, v Ratečah in v Mojskini. Center sankškega športa v Sloveniji pa so Jesenice, saj sankski iz tega kovinarskega mesta (brata Ulčar, Franci in Marija Pšenica, Stane Horvat, Zdenko Vesel in za nji-

ZA STARE IN MLADE

mi še dolga vrsta mladih perspektivnih tekmovalcev) trenutno predstavljajo vrh sankškega športa v Sloveniji in tudi v Jugoslaviji.

Toda za Jeseničani nezažrno napredujejo tudi sankski iz Tržiča, iz Idrije, iz Begunj, za sankski šport se navdušujejo stari in mladi tudi na Jezerskem, v Kropi, v Kranju, v Kamniku, v Ljubljani, v Celju, v Mariboru, na Dolenjskem in na Primorskem. Razveseljuje pri tem je dejstvo, da tekmujejo istočasno očetje in sinovi, sestre in bratje, stari in mladi, obojega spola.

Sankška zveza Slovenije se trudi in prizadeva, da bi zgradila in uredila čim več naravnih in umetnih tekmovalnih sankških prog. Na Bledu tako progo že imajo, zgradili pa jo bodo še v Kamniku in v Kranju, v Mariboru ter v Kranjski gori ter v Mežakljah.

Preteklo nedeljo je bilo uspešno zaključeno V. slovensko republiško prvenstvo na idealni, 1000 m dolgi sankški progi z 9% padcem in umetnimi snežnimi in poledeneli zavoji.

Na odlično pripravljeni progi je nastopilo preko 100 sankštev obojega spola.

V tednu od 19. do 25. t. m. je izvedla športna komisija pri IO sindikalne podružnice Železarn Jesenice medobratna sankška tekmovanja, na katerih je sodelovalo izredno število sankštev iz vseh obratov jeseniške železarn, v nedeljo, dne 25. t. m. pa bo izvedeno ekipno tekmovanje za naslov prvaka Železarn. To bo množična in istočasno kvalitetna revija naših najboljših sankštev.

Sankanje bo v prihodnjih letih vneseno tudi kot nova športna panoga v vsakoletne zimskošportne igre jugoslovanskih metalurgov. Prav in zaželeno pa bi bilo, da bi tudi drugi delovni kolektivi pristopili k organiziranju in izvedbi množičnih sankških tekmovanj, saj je to družabno in hkrati zabavno športno panogo moč gojiti za mal denar povsod, kjer to dopuščajo vremenske razmere.

ZURO

2 Kategorizacija zapornikov

Vprašala sem ga, kako bi lahko storila. Žid mi je rekel, da je to najlažje storiti tako, da se neki nemški avto polije z bencinom in zažge. Tudi pri tem sem opazila, da je Žid mislil na avtomobile nemške vojske, čeprav tega ni rekel. Židu sem odgovorila 'dobro', s čimer sem mu dala vedeti, da bom to storila, nisem pa povedala kje in kdaj. Včeraj popoldne sem odšla na ulico in sem imela s seboj v steklenici bencin. Namerala sem zažgati avtomobil, če bo za to prilika. Pri sebi sem imela tudi žigalice. Avtomobil sem zagledala v Sininovi ulici. V ugodnem trenutku sem zllila bencin pod zadnje kolo in vrgla vanj vžgalico. Zagledala sem plamen, potem pa pobegnila.

Na begu sta me ujela neki vojak in neki srbski železničar. Žid ni vedel, da bom to storila. S svojim podpisom jamčim, da ne vem, kako se Žid piše, pa tudi ne vem, kje stane. Ni mi znano, s čim se ukvarja. Jamčim tudi, da nisem to storila po naročilu kakšne tretje osebe.

Zapornica Zorka Božović, SS glavni zapisnikar, Ehrlich, tolmač.

ZAVESTNO BREZ RAZMIŠLJANJA

Medtem ko so še naprej iskali Eliasa, so Zorko Božović, dijakinjo glasbene šole, kar naprej zasliševali. Če pogledamo to gradivo, posebno pa, če smo pozorni glede smisla posameznih stavkov, ni težko opaziti, da je Zorka Božović odgovarjala v izjemnem psihološkem stanju ali pa tudi to, da so v zapisnik sestavljenci vmešali svoje besede. Pogledajmo recimo odstavek:

»Priznam, da sem požig storila zavestno, svojevoljno, pod vplivom, vendar brez kakršnega koli razmišljanja. Razen tega nisem storila ničesar drugega, kar bi škodovalo nemški vojski. Prav tako mi ni znano, ali je »Guta«, medtem ko sva se spoznala, storil kakšno podobno delo. Za Korolija Milana lahko rečem, da ni sodeloval v kakršnih koli razgovorih, ki smo jih imeli. Prihajal je k meni, da sva igrala namizni tenis. Razen tega so prihajali k meni še nekateri, vendar se ne morem spomniti vseh imen. To pa so bili večinoma dijaki in tovariši Eliasa, Almozlina — Gute.

Ničesar drugega nimam povedati. Zapisnik ste mi prebrali in točno ste zapisali moje besede.

Po takšnem »iskrenem priznanju« ni bilo več razlogov, da bi nadaljevali preiskavo. Zorko Božović so poslali na Banjico, v taborišče, čeprav je bila stara komaj 15 let.

Zorka pa je bila nasprotno precej bolj resna, kot bi bilo pričakovati pri njenih letih, kajti igralci namiznega tenisa v Zadarski ulici št. 8 niso bili igralci. Sestavljali so skopjevsko skupino. Elias ni bil samo znanec s plaže, niti ni bila Nada Ana-

stasijević samo običajna tovarišica...

Ranka Božović (zdaj Kavčič, ki živi v Ljubljani), Zorkina sestra, in Darinka Djordjević (zdaj Vuković, še vedno stanuje v Zadarski 8), so hotele razveseliti Zorko, pa so ji poslane v taborišče par košenih rumenih lasnic. Zorka jim je bila zelo hvaležna za to darilo. Boba Djordjević, ki je bila z njo v isti sobi v taborišču, ji je nekoč rekla:

»Zelo so lepe te lasnice!«

»Dala ti jih bom, ko me bodo odvedli in ustrelili,« je odgovorila Zorka skozi smeh.

Vsak dan, vsako noč, je mala Zorka pričakovala, da jo bodo poklicali. Tovarišice iz jetniške sobe so se pogovarjale, da bi jo poslale kot bolnico v bolnišnico in bi na ta način vsaj za nekaj časa prelozile Zorkino nasilno smrt.

Noč, preden je hotela v bolnišnico, pa so v sobo vdrla agentin in jo poklicali.

»Pohiti!« ji je eden med njimi ukazal.

»Takoj,« je odgovorila Zorka in se je sela oblačiti. Ko je bila že na pragu, se je ustavila, kot da bi se nečega spomnila. Ozrla se je k Bobi Djordjević:

»Skoraj bi pozabila, kar sem ti obljubila. Vzemik!« je rekla Zorka in ji izročila košene rumene lasnice...

VIDIM SVOBODNO MISEL

Kdo so ti dečki in deklice, ki tako pogumno zadajajo udarce okupatorju in vnašajo nemir v vrste njihovih hlapcev? V dokumentih iz požarevaškega sresa je pismo pod št. IV, 183/A, ki daje odgovor na to vprašanje, kajti dovolj jasno piše o ljudeh, ki jih je specialna policija označila kot »neodgovorne državljane, ki so nevarni za javno varnost, red in mir v deželi«, o njihovem junaštvu in idealih, za katere so se bili:

Draga mati in oče, pišem vam, kdo ve že kateri, pa pismo vedno uničim. Daleč smo, živimo v takšnih razmerah, da drug drugemu ne moremo pisati. Vem, da so vaši dnevi polni strahu in upanja. Vem, da vam je težko, ker ne veste, kje sem in če sem sploh živa. Pišem vam, želim, da bi govorila z vami, pa ne vem, ali bo to pismo končalo v ognju ali vaš bo dosešlo.

Že osem mesecev je, kar nimate glasu od mene. Slišali ste mogoče že prej in ugibali, kje sem, vendar osem mesecev pa še tega ne veste. Vem, težko je biti brez tistih, ki ste jim dali življenje, za katere ste se žrtvovali in upali, da boste vedno z njimi v življenju. Meni je težko brez vas. Vedno mislim na vas, kadar ležem. Ali imate za jesti, ali imate streho nad glavo. Mislim na to, ali vam barabe nagajajo zaradi nas. Kolikokrat sanjam o vaju, da smo vsi trije objeti. V snu čutim mami-

no suhljato telo, njene prsi, čutim, kako jo objemam in poljubljam. Ona vedno joče. Pred nekaj dnevi sem sanjala, kako sem se srečala z vami. Kako smo se smejali, mama pa je skozi solze govorila toplo, materinsko: »Sin moj.« Kdo ve, mogoče je blizu dan, da se bo vse to uresničilo. Vendar, če tega dne ne bo?

Ne maram na to misliti. Jaz vendar živim za tako veliko stvar, za katero vse žrtvujem, družino, osebno življenje... Ne maram, da bi se mi sovražnik maščeval. Hočem živeti. Ničesar ni v življenju lepšega kot živeti za velike ideale, imeti pred seboj cilj. Ničesar lepšega ni, kot občutiti blaženost boja. Pa tudi, če v tem boju padem, mi bo lahko. Blagor tistemu, ki je našel cilj, in za katerega mu je lahko sladko umreti. Vsi tako padajo. Padli so prav zaradi tega, ker ljubijo ljudi. Številni so naši tovariši in tovarišice, fantje in dekleta, rdeči cvetovi in ognjene rože, ki so poskrpili s krvjo naša polja. Ostali so mogoče ob potoku ali v jarkih, pa jih zdaj jedo mravlje. Nekoč bodo na teh mestih rastle spominčice. Tukaj bodo vrtovi in spomeniki, šole in tovarne. Na teh mestih se bo rodilo novo življenje.

Oni so s svojim življenjem, z močnimi prsi odprli vrata svobodi in padli so junaško s pesmijo na ustih, kajti tisti, ki ostanejo, bodo boj nadaljevali. Vsaka žrtev je za nas spodbuda, da korakamo do konca. Mi gremo... Junaško in ponosno gremo preko trnja...

Marsikdo hrabro pade in ostane, ostali gredo za zvezdo do cilja. Kolikšna je lahko ljubezen, ki jo čutimo do ljudi. Ljubiti človeka in delati za njegovo dobro, mar ni to lepo.

Človek! Kot sonce se rojeva v mojih prsih misel nanj, svobodna misel, ki v trenutku slabosti rodi bogove, pa jih v moči junaštva poruši. V človeku vidim iskre, ki se bodo razvzele v plamen, ki bo obsijal druge ljudi v njihovem boju s temo, ugonobil pa bo vse tiste, ki kujejo okove človeku, ugonobil bo vse izdajalce in hlapce, okupatorje...

Človek, ljudstvo, svet, to so delci mojega telesa. Ko ga bijejo, ne boli, ko ga žali, mislim na maščevanje. Ničesar ni izven mene. Oči, ušesa, čustva, ničesar ne maram zapreti in zatreti...

Ali je naš vrt že v cvetju? Če so se prijele tiste rože, ki sem jih lani posadila, skrbite za njih in zalivajte jih. Želim, da bi jih nekoč poduhala in da bi iz njih napravila več šopkov za moje tovariše in tovarišice.

Zbogom do prihodnjega pisma. Rada vas ima vaša hči.

PROSTOVOLJNA KATEGORIZACIJA

V enem izmed poročil državne komisije za ugotavljanje okupatorjevih zločinov, ki je re-

gistriran pod št. 11383, govori v zvezi s kategorizacijo med drugimi tudi o tem:

»Razen okupatorja so v taborišča pošiljali rodoljube tudi domači izdajalci (Specialna policija UGB, predstavnštva mestnih policij, sreska načelstva, Srbska državna straža, Ljotičevi prostovoljci, Preko sodišče, Pečanci četniki in Dražini četniki).

Ni bilo uredbe, pa tudi ne pravilnika o tem, koga in zaradi česa naj ga pošljejo v taborišče.

V zbranem gradivu pa so ugotovili:

1. Da so v taborišče pošiljali osebe, ki jih je oblast že prej zaznamovala. To je moč ugotoviti v taboriščnih knjigah, v katerih je označeno, katera oblast je poslala v taborišče določenega zastopnika.

2. Odločba o tem, da je treba človeka zapreti v taborišče, ni temeljila na nikakršnem zakonskem predpisu, ni temeljila na nikakršni uredbi ali pravilniku, temveč izključno na tem, kakšne volje je bil okupator in domači izdajalec.

3. V taborišča so pošiljale oblasti osebe kot krivce prve, druge ali tretje kategorije. Ta kategorizacija krivcev pa je bila prostovoljna, kajti kriterij, po katerem naj bi krivce označevali, prav tako ni bil določen z nikakršnim zakonom, uredbi ali pravilnikom. Takšna kategorizacija krivcev pa tudi dejansko ni imela nikakršnega praktičnega pomena za usodo zaprtih oseb. Tako na primer so Miloslava Makanića, občinskega uradnika iz Lazarevca, ki je bil rojen 1911. leta, aretirali 28. maja 1943 in obsodili na 6 mesecev zapora v taborišču. Vendar so ga že 3. julija 1943 ustrelili.

4. Specialna policija UGB je tesno sodelovala z okupatorjem in vseni upravnimi oblastmi, v notranjosti pa so napravili tudi načrt za delo. Zločini, ki so jih izvršili v taborišču na Banjici, kažejo, da je bila kategorizacija krivcev brezpomembna, saj so ugotovili, da niso streljali ljudi po nekem ključu, temveč kakor se je zdelo Vujkoviću, Jovanoviću, Paranosu, Bečareviću, Grujiću in drugim zločincem. Da je bila kategorizacija krivcev brezpomembna, kaže tudi to, da so bile ustreljene osebe obsojene na časovne kazni. Če pogledamo v taboriščne knjige, vidimo, da niso označevali, ali je oseba krivec prve, druge ali tretje kategorije, ali je obsojena na časovno kazn, temveč je bilo zabeleženo le, kdaj so krivca pripeljali v taborišče in kaj se je z njim zgodilo. Razen tega so v taborišču streljali osebe, ki so jih semkaj slučajno pripeljali in za katere se nihče izven taborišča ni zanimal. Tako so ustrelili nekega človeka, ki so ga zaprili zategadelj, ker se je vzpenjal na tramvaj. Poslali so ga v taborišče in ko so določali talce, je bil on med njimi.

PILOT POWERS NA OTOKU WALLPOS

Nedvomno je pred dnevi najbolj bučno odmevala po svetu novica, da so v Berlinu zamenjali špijona Powersa in Abela. Oba sta bila obsojena, prvi od sovjetskih oblasti, drugi od ameriških. Prvi bi moral presedeti v zaporu 10 let, drugi 30. Nihče še dan prej ni vedel o tej zamenjavi. Nihče, pa je zato domneval, da je bilo vse to skrbno pripravljeno na najvišji ravni, zelo verjetna.

Ko je Powers dopotoval v Ameriko, so ga prevzele ameriške oblasti. Sicer se je pojavil za nekaj ur v krogu družine, vendar jo je moral brž zapustiti in zdaj se družijo z njim samo agenti CIA in včasih njegova žena. Brž ko je prišel Powers iz Sovjetske zveze, so ga začeli zasliševati. Washington hoče vedeti, kaj je Powers povedal sovjetskim preiskovalnim organom.

Špijon, zaradi katerega se je razbila velika mednarodna konferenca na vrhu, je spet vzburkal ZDA. Tedaj, 1. maja 1960, ko so ga sestrelili nad Sovjetsko zvezo z višine 22.000 metrov, je premier Hruščev približno tole rekel: »Če ste nam poslali špijona, da bi posnel naše ozemlje 15 dni pred sestankom na vrhu, potem ste neiskreni in na to konferenco ne prihajate z dobro voljo. Razložite nam to in verjeli vam bomo.« Eisenhower pa je na to odgovoril: »Mi smo velika dežela in ne bi se javno potresli s pepelom. Prevezemo odgovornost.« Mednarodno pravo se je na ta način znašlo pred novo tezo, ki so jo z najvišjega mesta forsirali Američani: »Špijonaža je dovoljen obrambni način.« Komentatorji so k temu tole zapisali: »Če Eisenhower iskreno želi sporazum s Sovjetsko zvezo in smatramo njegovo izjavo kot nujnost za obrambo prestiža velesile, kdo nam zagotavlja, da ne bo jutri kakšen goreč polkovnik neodgovorno poslal na diverzantsko pot ne samo špijona z letalom in preciznimi fotografskimi aparati, temveč z atomsko bombo?

Na sodni obravnavi je pilot Powers povedal vse, kar je vedel. Javno je priznal vse tisto, kar Američani niso hoteli reči. Propagandni uspeh Sovjetske zveze je bil očiten in to je v odnosih hladne vojne zelo važen element. Zato je bila uradna Amerika jezna na svojega državljana, ki ni storil ničesar, da bi preprečil takšen razvoj dogodkov.

Powers bi se bil moral ubiti. Vse je bilo predvideno za primer, če bi letalo sestrelili. Pilot bi moral potegniti vzvod, ki bi moral po »uradni verziji« vreči pilota iz letala. Powers je po pravici sumil v to: to je bil vzvod za samomor in kajpak Powers se ga ni dotaknil. Imel je injekcije s strupom, Powers jih ni uporabil. Imel je revolver, Powers ni pomislil nanj.

Gary Powers je tako postal strahopetec, izdajalec in tako misli večina Amerikancev. Kot je običaj, krožijo zdaj med državljani ZDA anketni listi: polovica javnega mnenja misli, da se je Powers obnašal tako, kot se ne bi smel, s čimer je škodoval svoji deželi, njenemu ugledu, pa bi moral biti zategadelj kaznovan. Pravijo: zanj bi bilo bolje, da je ostal tamkaj, kjer je bil obsojen: v Sovjetski zvezi. Gary Powers Ameriki ni potreben.

Nekateri pa ne mislijo tako. Okrog 50% anketiranih meni, kako je nerealno pričakovati, da bi bil vsak Amerikane heroj v »stiln Hollywoodu«! Takole odgovarjajo: »Če je prejemal tako visoko plačo (2500 dolarjev mesečno), potem je moral izpolniti zaupanje, ki so ga imeli vanj. Absurdno bi bilo, da bi mu zdaj izplačali vse plače za nazaj, to se pravi za 21 mesecev, kar jih je prebil v sovjetskem zaporu. To bi bilo nič manj kot 52.000 dolarjev.« Zglašajo se: »Mar toliko denarja za izdajalca?«

Gary Powers je, kot predvidevajo, na otoku Willops. Tu je vojaška baza za izstrelitev raket, pa je pristop nepovabilen absolutno prepovedan. Močne varnostne sile dan in noč patrolirajo tot okoli. Powersa vlačijo, kot poročajo, skozi posebna zasliševanja, ki že več dni trajajo. Kolikor je bilo o tem objavljenih novic, te informirajo, da se Powers drži izjav, ki jih je dajal na moskovski sodni obravnavi. Preiskovalci kajpak silijo v smer: ali je Rusom še kaj povedal, kar na sodni obravnavi ni bilo slišati.

Zdi pa se, da Gary Powers manj govori o tistem, kar preiskovalci pričakujejo, in več o tistem, za kar že vedo s sodne obravnave v Moskvi. Zato ga bodo začeli zasliševati s pomočjo detektorja za ugotavljanje laži. Pišejo, da bo Gary Powers prejel »serum resnice«, to je natrium pentotal, da bi pod vplivom te droge ugotovili, ali se bo špijon »spomnil, kar je v preiskavi v SZ rekel, zdaj pa se tega »ne spominja« ali z drugimi besedami o tem noče govoriti.

PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE ŠPIJONA • PRIPOVEDOVANJE

Za mizo s šefom Gestapa

Nadaljevala je razgovor o jutrišnji večerji:

— Med povabljenimi bo tudi šef mestnega Gestapa. To je človek groznega obnašanja. Je in pije kot svinja. Grob je. Sedel bo poleg vas. Lev in jagne skupaj. To bo ustrezalo vašemu smislu za humor. Zelo se bom zabavala, ko vaju bom gledala. Mislija bom pri tem, kako je tisti kos papirja samo korak daleč od Gestapa.

Po vsem tem mi je ta izjemna ženska zaželela lahko noč in odšla spat. Verjetno brez kakršnekolik skrb.

Prvi gostje, ki so prišli, so bili neki polkovnik in general kraljevske vojske. Oba sta bila prijetne zunanosti in pristrčna z markizo. Z njima je vstopil tudi neki major, pripadnik črnosrajčnikov ter dva Nemca, korektna, brez vsakega duha.

Postopoma se je vzdruže boljšalo vse dotlej, dokler se niso odprla vrata. Vstopil je naš poslednji gost. Zavladala je tišina.

Takoj sem ugotovil, da mora biti to šef Gestapa. Ta človek sploh ni mogel biti simpatičen. Bil je visok, plečat, s kratkim, bivolskim, nagubanim vratom. Gube so visele čez njegov ovrtnik. Na prvi pogled je bilo videti, da je plešast kot jajce. Vendar od blizu pa je bilo opaziti, da se brije na pruski način.

Pod ploščatim, debelim mongolskim nosom, je imel velika usta z velikimi

rdečimi ustnicami, med katerima so se videli močni rumeni zobje. Ušesa je imel široka in so bila podobna slepi miši, iz ušes pa mu je poganjal šop dlak. Roke so mu pokrivala rdeče pege.

Markiza me je povabila:

— Bruno, pridite semkaj. Naj vas predstavim polkovniku Stamu. Polkovnik, to je moj sorodnik Bruno, ki je na kratkem dopustu! — Bruno, dovolite, da vam predstavim našega slavnega polkovnika Stama, tukajšnjega šefa Gestapa. Bolje je, da nimate kdo ve kakšnih stikov z njim!

Smejala se je Stamu in rekla:

— Ali poznate dela gospodov Dillberta in Sullivana, polkovnik?

— Ne, je rekel. V Nemčiji ne cenimo šarlatanov.

Na koncu jezika mi je bilo, da mu nisem rekel: »Enega izmed njih pa ste zbrali za svojega vodjo.« Markiza se me je narahlo dotaknila in mi to prepričala...

Sluga je bil zdaj ves čas zaposlen okrog Stama, ki je pil čašo za čašo.

»KDO STE VI?«

Postopoma se je polkovnik obnašal vedno manj kot medved. Naposled se je obrnil proti meni in se začel pogovarjati, vendar pogovarjati kot inkvizitor. Vsako pripombo je spreminjal v osebno vprašanje. Sklenil sem, da se bom prav tako obnašal in sprejel takšno igro.

— Ali ste po rodu iz tega mesta? me je vprašal.

— Iz Ligurije sem. In vi, polkovnik?

— Jaz sem iz Berlina. Lepo mesto. Glavno mesto velikega cesarstva. Ali ga poznate?

— Enkrat ali dvakrat sem ga obiskal. Mislim, da je, kar zadeva arhitekturo, precej dolgočasen!

— Mogoče, vendar vi južnjaki živite preveč razvajeno. Preveč sonca imate. Berlin je simbol surove sile Nemčije. Kajpak vi nimate smisla za to. Pravzaprav, kaj pa delate?

— Nekaj dni sem na dopustu.

— Nisem mislil to. S čim se ukvarjate? Kakšno dolžnost opravljate?

— A tako. Polkovnik sem v štabu. In, s čim se vi ukvarjate? Pravzaprav ne bi bilo potrebno vpraševati vas, saj vas je markiza predstavila kot šefa tukajšnjega Gestapa. Vendar, povejte mi, ali je vaše delo omejeno samo na pripadnike naše nacionalnosti ali sodelujete tudi z italijansko tajno policijo?

— Naravno, moja dolžnost je, da izkoreninim izdajalce, ta dežela pa jih je polna. Kolikor poznam te reči, bi bili vi lahko v službi Angležev. Govorim samo zaradi tega tako, ker ste markizin sorodnik. Markiza pa je moj dober prijatelj. Ne verjamem nikomur.

— Vendar, polkovnik, ne mislite reči, da niste globoko prepričani v dobronamernost vseh, ki smo tukaj. Bilo bi precej nerodno sedeti z nekom za mizo, potem ga pa aretirati.

— To sploh ni nerodno.

— Torej ste mene avtomatično zapisali v svoj seznam sumljivih?

NEGOTOVA SIGURNOST

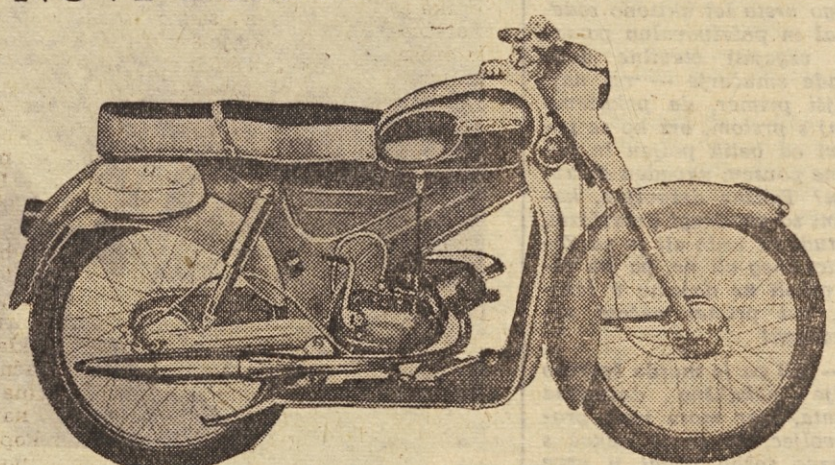
— Ne, ne avtomatično. Vendar, povejte mi, kaj delate in kje delate.

— Povedal bi vam to, polkovnik, a mi morate oprostiti. Vi, Nemci, ste naučili nas južnjake, kako pomembna je diskretnost in ne bodite užaljeni, da se je dijak dobro naučil svojo lekcijo. Moja dolžnost je takšna, da se o njej zelo malo govori in zelo malo ve, pa vam dopuščam, da uganete.

— A, tako. Torej pomeni, da ste eden od naših. Ne bom vas več spraševal polkovnik Canaveze. Mogoče je to nekaj takega kot naš Abteilung Sieben iz cesarskih dni, ali ne. Popolnoma razumem.

Povsem nepričakovano je prišel polkovnik do zaključka, ki je odlično ustrežal moji nameri. Abteilung Sieben je bila cesarjeva osebna in zelo tajna obveščevalna služba.

NOVI TOMOSOV COLIBRI T-12

močnejši motor — 2,3 KM, tri stopnje prenosa, možnost večjega vzpenjanja, hitrost 60 km na uro, večji tank za gorivo, dva sedeža, sodobnejša oblika in še mnogo manjših izboljšav — to so prednosti novega Tomosovega Colibrija T-12!

Tovarna motornih vozil TOMOS Koper

MERCATOR ZA POTROŠNIKE

Veletrgovina »Mercator« — uvoz in izvoz. Ljubljancem se zdi, da to trgovsko podjetje na debelo obstoja od vselej, tako so se navadili tega imena, napisov na nekdanjem »Bavarskem dvoru«, kjer je bil več let sedež tega podjetja. Tudi degustacijski lokal, ki sta ga odprla skupaj »Mercator« in ljubljanska Tobačna tovarna, je že del vsakdanje Ljubljane, saj je skoraj samo po sebi umevno, da kdor gre mimo »konzorcija«, zavije v ta lokal na dobro turško kavo. Toda zelo pestra dejavnost »Mercatorja« je prav tako zanimiva pa tudi pomembna, pa je marsikdo ne pozna.

Skušajmo se približe seznaniti s tem trgovskim podjetjem. Sedež ima na Aškerčevi cesti, kjer so razen operative vsi oddelki in uprava. Tam nam nenehno zvonijo telefoni; nekdo nudi blago, drugi naroča, oglašajo se zastopstva, kličejo iz inozemstva. Toda, ali je mogoče pričakovati kaj drugega?

Podjetje ima odgovorno nalogo. Potrebno je zadovoljiti potrošnika in mu nuditi prek trgovine na drobno čimvečji asortiment različnih proizvodov, in sicer čimboljše kakovosti, po možnosti (to pač si želi vsak kupec) po najbolj zmernih cenah.

Podjetje je bilo ustanovljeno 1949. leta. Prvotna naloga podjetja je bila, preskrbovati potrošnike s tako imenovanimi garantiranimi blagom, pač v skladu s tedanjim sistemom preskrbe, ko še pomanjkanje blagovnih skladov ni dovoljevalo proste prodaje industrijskih proizvodov. Druga naloga trgovine je bila, preskrbovati pridelovalce s tako imenovanim blagom za vezano trgovino. Naloge in namen trgovine pa so se sčasoma spremenili v skladu z gospodarskim razvojem. Ni bilo več potrebe za garantirano preskrbo, obvezen odkup kmetijskih pridelkov je bil ukinjen, industrijskih proizvodov je bilo čedalje več, sicer pa ni potrebno to podrobneje opisovati. To trgovsko podjetje je pričelo tudi izvažati in uvažati razne izdelke, prav

je, da povemo, da se je to zgodilo 1953. leta, ko je tudi dobilo danes že tako znano ime »Mercator«.

Danes »Mercator« v notranji trgovini prodaja živila, gospodinjske potrebščine, papir in papirnate izdelke, tobak in tobačne izdelke, v zunanji trgovini pa skrbi za izvoz črev, raznih mesnih ekstraktov in kisle vode ter za uvoz kolonialnih proizvodov, sadnih sokov in podobnega. Tako je seveda promet narastel za skoraj štirikrat.

Prav zaradi tega so se že leta 1958 začeli ukvarjati z mislijo, da bi pridobili večje in udobnejše prostore za pisarne in skladišča. Prav pričetek gradnje cestnih podvozov v Ljubljani, zaradi katere so morali porušiti Bavarski dvor, je stvar pospešil. Preselili so se namreč v stavbo na Aškerčevi cesti.

Podjetje sestavljajo nabavni, prodajni, zunanjetrgovinski, papirni in računovodski oddelki ter skladišči v Mestni klavnici in v Tobačni tovarni. Kot smo že omenili, ima tudi zastopstva v drugih krajih, na primer v Zagrebu, Beogradu, Skopju in drugod. Z blagom, ki ga uvažajo, preskrbujejo potrošnike skoraj po vsej državi.

Mercator, ki vse bolj razširja svoje poslovanje, potrebuje še več poslovnih prostorov. Po perspektivnem planu podjetja naj bi zgradili

ново moderno skladišče s površino 6800 kvadratnih metrov. Gradili ga bodo v Tobačni tovarni, opremili pa ga bodo z modernimi nakladalnimi napravami in dvigali, zgradili bodo nov industrijski tir ter lastno trafo-postajo. Zaradi hitrejšega dostavljanja blaga bodo kupili še sedem novih kamionov in obnovili sedanji prevoznik park. Prav tako imajo v načrtu postavitev lastne pražarne in pakirnice, kar bo, drugo za drugim, vse prispevalo k nadaljnjim uspehom podjetja. Seveda pa bo vzporedno s tem potrebno poskrbeti tudi za strokovno izpopolnjevanje zaposlenih, predvsem priučiti osebe za novi način mehaniziranega dela. Delavski svet in uprava podjetja si prizadevata, da bi za omenjeno priučevanje in izobraževanje sploh zainteresirala slehernega zaposlenega, kajti le tako bi izobraževanje dalo tiste sadove, ki jih pričakujejo.

Kolektiv »Mercatorja« šteje danes 180 članov. To je v primerjavi z industrijskimi podjetji malo, prav zato pa kaže posebej poudariti, da

imajo zelo dejavno sindikalno podružnico in mladinski aktiv, ki aktivno posegata v življenje kolektiva, predvsem pa v upravljanje. Delavski svet podjetja ima 17 članov, zasedanja delavskega sveta pa so najmanj enkrat mesečno, če je potrebno, pa tudi dvakrat. Zasedanju delavskega sveta lahko prisostvuje vsak član kolektiva ter tudi sodeluje v razpravi. Preden pa se lotijo važnejših ukrepov, o tem razpravlja prej sindikalna organizacija. Ni odveč poudariti, da so k takemu načinu dela največ prispevali zelo dejavni člani organizacije ZK.

Na pobudo sindikalne organizacije so ustanovili ekonomske enote ter pripravili ocenjevanje delovnih mest. Tako naj bi zagotovili najboljektivnejšo delitev dohodka. Ekonomske enote obravnavajo delitev osebnega dohodka, soddločajo o njem in se tako aktivno vključujejo v samoupravljanje.

Ob koncu pa naj še povemo, da delavski svet prav tako kot skrbi za napredek poslovanja, skratka

za pravilno usmerjenost dejavnosti podjetja, skrbi za delovne in življenjske pogoje zaposlenih. Poskrbeli so, da so najpotrebnejši dobili stanovanja (12), uredili so delavsko restavracijo, ki se je poslužujejo razen domačih še člani nekaterih drugih delovnih kolektivov iz občine Ljubljana-Vič-Rudnik, v kateri je podjetje »Mercator«. Organizirali so tudi letovanje za svoje člane kolektiva in člane njihovih družin. Še enkrat naj omenimo skrb za izobraževanje delavcev. Močno se trudijo, da bi omogočili čimvečjo izobrazbo svojim delavcem in uslužbencem v večernih gimnazijah. V ta namen kupijo vsakemu, ki ima željo in voljo do izobrazbe, pripomočke za učenje, le šolnino plača vsak sam. Podjetje se namreč zaveda, da je to v korist vsakega posameznika pa tudi podjetja.

To je res skop opis veletrgovine »Mercator«, vendar pa kaže, da se to podjetje uspešno uveljavlja na svojem področju in da se njegov kolektiv lahko z marsičem pohvali.

V NAJMANJŠI KOMUNI

Severnovzhodna predstraža Ljubljane je komuna ob izlivu Sore v Savo, s sedežem v Medvodah. Po številu prebivalcev je najmanjša občina v okraju, po novih rojstvih pa skoraj na prvem mestu v republiki! Njeno osnovno občežje je industrijska proizvodnja. Le 12 odstotkov je ljudi, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, 30 odstotkov občanov dela v industriji in doma na polju, a dosti več kot 55 odstotkov državljanov živi le od dela v podjetjih!

Komuna šteje danes blizu 8000 prebivalcev! 1300 delavcev je zaposlenih v domačih industrijskih podjetjih, 700 ljudi pa se vozi na delo v sosednje, industrijsko močno razvite komune.

Med podjetji v komuni prešteva še največ let CELULOZA, saj sega njena zgodovina tja v prvo polovico prejšnjega stoletja. Zastarelost njenih strojev že dolgo časa moleduje za zamenjavo! Milijonov, ki bi bili potrebni za rekonstrukcijo, tovarna nima; zategadelj so se domenila podjetja z združevanjem tako rekoč poljiva sredstva ter z njimi rekonstruirajo »Celulozo«.

To je gospodaren domenek, ki rešuje dvojce: posamezno podjetje pride hitreje do sredstev, čas rekonstrukcije je lahko minimalen. Podjetja z združevanjem takorekoč posojajo sredstva drugo drugemu, štedijo denar za čas, ko ga bodo sama potrebovala.

Na račun boljše in intenzivnejše proizvodnje pa se je kolektiv »Celuloze« odločil za tesnejše sodelovanje s svojim osnovnim odjemalcem, s »Papirnico« v Vevčah. Tako srečamo primer smotrne kooperacije, ki temelji na medsebojnem izpopolnjeva-

nju proizvodnje, kar je vsekakor namen slehernega sodelovanja ali združitve.

Skoraj z enakim številom let se v Medvodah ponaša tradicija barbarske industrije. Zametke tovarne »COLOR« najdemo že leta 1832, vendar od takrat pa do osvoboditve še ne moremo govoriti o industriji, saj je maloobrtniška delavnica v Medvodah proizvajala le firnež in pa nekakšna barvna olja.

Sele povojna leta so uvrstila »Color« med močna industrijska središča, ki v zadnjih letih naglo povečujejo svoje zmogljivosti. Industrijska podjetja v Medvodah bodo v letošnjem letu povečala svojo proizvodnjo za 3 odstotke, »Color« za polnih 14 odstotkov!

Tovarna je sicer še zmerom odvisna od uvoza lanenega olja. Letno ga uporabi svojih 6000 ton, doma pa ga pridelamo le kakšnih 1000 ton in nič več. Pri tem pa moramo poudariti, da se moderna industrija lakov vse bolj ozira za uporabnostjo raznih umetnih smol in sintetičnih emajlov, za kar ima »Color« v domači proizvodnji dokaj zanesljivega dobavitelja.

Z uvedbo ekonomskih enot je pre-

šlo podjetje v specializacijo proizvodnje. Vsaka ekonomska enota je namreč »tovarna« v tovarni. Nekatere se ukvarjajo s proizvodnjo izolirnih lakov, druge s proizvodnjo bitumenskih lakov, skratka, vsaka ekonomska enota je »tovarna« s specifično proizvodnjo iz širokega asortimenta barvne industrije.

Z enakim ritmom raste v Medvodah »TESNILKA«; z rekonstrukcijo obrata za proizvodnjo azbestnih tesnil si je tovarna odprla vrata na zunanje tržišče. Azbestna tesnila potrebujejo metalurgi, tekstilci, industrija nafte, kotlov, široke potrošnje ... 600 ton azbestnih tesnil letne proizvodnje bo vsekakor zadostovalo domačim potrebam, predvsem pa bo omogočilo »Tesnilki« redno uveljavljanje na tujem tržišču. Zlasti še, ker bo podjetje nastopalo v tujini s konkurenčnimi cenami, saj moderen tehnološki postopek in sodoben strojni park omogočata ravnovesje lastnih proizvodnih stroškov z mednarodno delitvijo dela.

Sicer se podjetje ukvarja s proizvodnjo slojastih plastičnih mas, ki dandanes vse bolj zamenjujejo funkcijo raznih barvnih kovin. Sem sodijo tesnila za potrebe avtomobilske

industrije, pertinaks, brez katerega njem primernejše organizacije dela si težko zamišljamo sodobno industrijo radijskih, televizijskih in tranzistorskih sprejemnikov...

Med lesno industrijska podjetja v komuni uvrščamo podjetje »SORA« kot specializirano tovarno lesne stroke. Nekoč neznatna mizar-ska delavnica z 12 zaposlenimi, je z lastnimi sredstvi spremenila skromno zgradbo v razmeroma obsežno strojno dvorano, svoj obrtniški način proizvodnje v industrijskega.

Blizu polovico svojih izdelkov tovarna izvažajo; loteva se predvsem proizvodnje raznih pohištvenih kosov, opreme klubskih prostorov, sobnih elementov, tej proizvodnji pridružuje še serijsko izdelavo ohišij za radijske in televizijske sprejemnike.

Danes je v podjetju »Sora« zaposlenih 170 ljudi! Specializacija v proizvodnji oblikuje tamkajšnjim delavcem nekoliko višji dohodek, kot ga beležimo v lesni industriji, vendar pa manjšega kot v drugih industrijskih panogah. Vendar pa z intenzivnim izpopolnjevanjem strojnega parka (samo z novo žago, ki jo ima podjetje v načrtu, bo kolektiv prihranil 30 odstotkov sredstev pri bodočem nakupu lesa kot surovine), z oblikova-

in ne naposled s kvaliteto proizvodov »Sora« počasi dohaja nivo povprečnega zaslužka delavcev drugih industrijskih panog.

Gorenjske tekstilne tradicije tudi Medvode ne morejo zatajiti: med stare veterane se uvršča TEKSTILNA tovarna, ki bo z nameravano rekonstrukcijo preusmerila svojo proizvodnjo v izdelavo polsti ter filca, ter bo s tem edinstveni dobavitelj domačemu tržišču v Jugoslaviji.

Še bi se lahko zadržali ob manjših obrtnih delavnicah — krojaštvo, mizarstvo, kleparstvo, pekarija — ki kot uslužnostne dejavnosti bogate družbeni standard v komuni; lahko bi se zadržali ob trgovini, ki oblikuje ob razmeroma hudi konkurenci trgovine v bližnjih mestnih središčih — Ljubljana, Kranj, Škofja Loka — dokaj zmerno ponudbo ob razmeroma skopem povpraševanju, pa ob pomenu gostinstva ter turizma, ki imata v Sori odličnega zagovornika, toda odmerjen prostor nam več ne dopušča.

Mimogrede: komuno poznamo po imenih tovarn, mimo katerih pa le nismo šli!

SLOVENIJALES NA PETIH KONTINENTIH

»Slovenijales«, največji izvoznik lesa in lesnih izdelkov iz LR Slovenije, bo praznoval prav te dni — 18. februarja — 14-letnico svojega obstoja. Hkrati pa bodo praznovali tudi uspehe, ki jih je doseglo to podjetje v svoji obsežni in zahtevni dejavnosti, kot je nastopanje na tujih trgih, in to od l. 1948 naprej, ko je bilo ustanovljeno. Kolektiv »Slovenijales« gre namreč velik del zaslug za stalni vzpon in spremembe v strukturi izvoza v korist izdelkov višje predelave v lesnem gospodarstvu naše republike, kar ni dosegla v taki meri nobena druga gospodarska dejavnost.

Če torej govorimo in razpravljamo o našem lesnem gospodarstvu v povojnih letih, ne moremo obiti dejavnosti ljubljanskega podjetja »Slovenijales«, ki si je pridobilo z izvozom in prodajo na domačem trgu precejšen ugled bodisi doma kot tudi onstran meja.

Segati v njegovo preteklost, pa se pravi srečati se z dejavnostjo podjetja »Jugodrv«. Izvozno podjetje za les in izdelke »Jugodrv« je bilo namreč do leta 1948 edino tovrstno podjetje v naši državi, ki je razpadlo po reorganizaciji zunanje trgovine leta 1948 v več republiških izvoznih podjetij. Tako je nastalo podjetje »Slovenijales«, ki je imelo nalogo zajeti vse izvozne predmete lesne industrije in gozdne sortimente.

Zaradi pogostih sprememb v naši zunanji trgovini in tudi lesni industriji, je podjetje večkrat usmerjalo svojo organizacijsko obliko in se borilo z najrazličnejšimi težavami. V začetku je bilo poslovanje podjetja v glavnem administrativnega značaja, dokler ni leta 1950 z decentralizacijo in izvolitvijo prvega delavskega sveta začel kolektiv borbo za izpolnitev postavljenih nalog.

Mimo tega pomembnega dogodka je treba omeniti še razdobje od leta 1953 do 1955. To razdobje je važna prelomnica v delu podjetja, ko je začelo izvažati in se uveljavljati na ameriškem trgu, ki še danes nudi

neomejene možnosti za prodajo izdelkov lesne galanterije in mnogih drugih končnih proizvodov.

Le tisti, ki je sodeloval v trdi borbi za uveljavitev na tujih trgih in za tako temeljito spremembo strukture našega izvoza lesa, kot smo ga dosegli v zadnjih letih, ve, kaj nam je pomenila v prvih povojnih letih vsaka nova tovarna, da,

vsak nov stroj, ki ga je dobila naša lesna industrija. Podjetje »Slovenijales«, ki je poklicano za to, da skrbi za uspešno prodajo na inozemskih trgih, sodeluje v tej borbi torej že polnih 14 let. Pri tem je delovni kolektiv tega izvoznega podjetja ponosen na delež, ki ga je prispeval k omenjenim uspehom.

Ti uspehi pa niso samo v tem, da je podjetje izvozilo v obravnavanem razdobju velike količine lesa in lesnih izdelkov in s tem krepko dvignilo celotni jugoslovanski izvoz, marveč predvsem v tem, da je s svojim poslovanjem utrdilo zaupanje v solidnost naše zunanje trgovine in pomagalo preusmeriti proizvodnjo naše lesne industrije k izdelavi končnih izdelkov in s tem ustvariti tudi večjo denarno vrednost našega lesa.

Od l. 1952 naprej je namreč nenehno naraščala proizvodnja končnih izdelkov, podjetje pa je skrbelo tudi za njihov plasman. Tako se je že v letu 1952 povečal odstotek izvoza končnih izdelkov na 24,4 %, l. 1954 na 46,5 %, l. 1956 na 54,3 %, l. 1957 na 63 % in l. 1961 že na okoli 75 %.

Z vsakim letom je podjetje »Slovenijales« razširjalo tudi svoje zunanje trge in je lani trgovalo že z

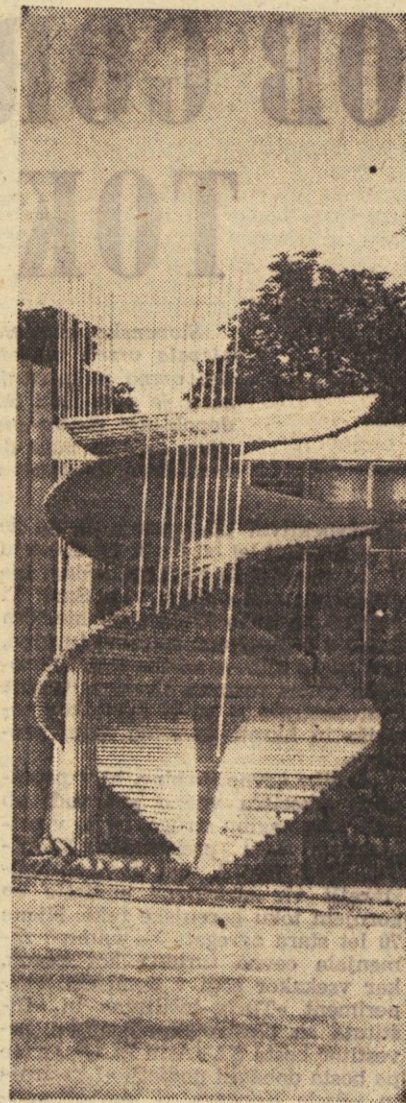
nad 40 državami, medtem ko imajo poslovne stike z več kot 50 državami. Podjetje izvažata sedaj izdelke slovenske in tudi jugoslovanske industrije na vse kontinente in lahko rečemo, da je »Slovenijales« dobro znan na svetovnem trgu in da povsod uživa zaupanje. In tudi domači proizvajalci gledajo z zaupanjem v to svojo zunanjetrgovinsko operativno ter z njo tesno sodelujejo, saj se zavedajo, da bo treba še mnogo naporov, da bi se v še večji meri uveljavili s svojimi izdelki na zahtevnih inozemskih trgih.

Med številnimi tujimi poslovnimi partnerji so glavni kupci predvsem ZDA, Anglija, Italija in Zahodna Nemčija ter drugi. Največ kupcev je v Evropi, kjer izvažajo v več kot 20 držav, zatem iz Azije (na seznamu odjemalcev je 12 držav), iz Afrike s kupci iz devetih različnih držav, medtem ko gredo izdelki jugoslovanske, pri tem predvsem slovenske lesne industrije v Ameriki v pet različnih držav in v celo dve državi v Avstraliji.

Slovenijales« izvažata danes okoli 25 različnih vrst lesa oziroma končnih izdelkov. Skupno so izvozili raznih lesnih proizvodov od l. 1948 do konca l. 1961 za nad 45 milijard deviznih dinarjev, kar brez dvoma ni majhna vrednost. Od tega so izvozili samo raznega pohištva, lesne galanterije in zabojev za nad 13 milijard deviznih din. V izvoz pa so šle tudi velike količine mehkega žaganega lesa, bukovega žaganega lesa, celuloznega lesa iglavcev in bukovega celuloznega lesa, jamskega lesa, lesonita in drugih lesnih proizvodov.

Čeprav je zunanjetrgovinska dejavnost pri »Slovenijales« na prvem mestu, saj posredujejo nad 400 podjetjem prodajo njihovih izdelkov, se je začelo podjetje od leta 1956 dalje krepko uveljavljati tudi na domačem trgu s trgovino raznega pohištva, lesenitnih in vezanih plošč ter furnirja kot tudi z izdelki lesne galanterije.

Podjetje ima sedaj svoje prodajalne razen v Ljubljani še v Celju, Zagrebu, Beogradu in Skoplju, pravljajo pa tudi otvoritev lastne prodajalne v Osijeku. Razen tega ima »Slovenijales« tudi veliko centralno sodobno skladišče v Vižmar-

jih pri Ljubljani, v Kopru in na Reki pa tudi lastno pristaniško skladišče.

Dosedanji razvoj podjetja pa omogoča tudi za naprej širokoptezne plane. To je še posebno važno glede na vlogo podjetja, ki jo ima pri pospeševanju zlasti slovenske lesne industrije. Dosedanji uspehi pa so porok, da bo ta vloga še vnaprej tako pozitivna, kot je bila, kar je želja nas vseh.

OB GORNJEM TOKU SAVE

Slovenska hidroenergetika je doslej intenzivno izpopolnjevala vrzeli med hidroelektrarnami na Dravi, na našem nedvomno najmočnejšem viru energije; enako mero pozornosti je posvečala Soči, ki kot zbir akumulacijskih central dopolnjuje mrežo visokonapetostnih daljnovodov na skrajnjem zapadu naše domovine! V prihodnjih letih pa bo na vrsti Sava, do danes razmeroma skopo izkoriščena reka!

Perspektivni plan pravi, da bo že čez nekaj let od Renk pri Zagorju in vse tja do Krškega sedem hidroenergetskih objektov na Savi! Ti objekti ne bodo grajeni na klasičen način s poglobljeno spiralno turbino, pač pa bo njihova odlika tako imenovana cevna turbina. Gradnja takšne hidrocentrale je za 30 odstotkov cenejša in hkrati zavzema manj prostora.

Odlike cevne turbine, ki v popolnosti izkorišča vodno silo tudi ob manjšem nagibu struge, bo že v prihodnjem letu preizkusila ELEKTRARNA SAVA, naš malone najstarejši vir električne energije ob gornjem toku gorenjske reke. Njena 70 let stara agregata bo namreč zamenjala cevna turbina kot pogon, kar vsekakor sodi v domiselni eksperiment »Turbo-inštituta« in »Inštituta za elektrogospodarstvo«. Investitor bosta SAVA in ELES, stroje pa bosta dobavili podjetji »Litostroj« in »Rade Končar«. S tem eksperimentom bo SAVA potrdila domneve o kvaliteti cenejše gradnje hidroelektrarn z vgrajeno cevno turbino, vsekakor primerne, da prej ali slej izpopolnijo naš hidroenergetski sistem na Savi.

ELEKTRARNA SAVA je bila pravzaprav osnova za elektrifikacijo in industrializacijo Gorenjske. S svojimi manjšimi obrati — Sora Fužine, Sora Škofja Loka, Kokra Kranj, Cerklje, Pristava Tržič, Rudno — pomaga reševati kritične energetske situacije v času, ko je po-

trošnja elektrike maksimalna in je vodne energije malo. Hkrati SAVA vzdržuje jezove ter skrbi za urejenost struge.

Maljšega datuma je ELEKTRARNA MOSTE pri Zirovnici. Kot samostojen objekt prav gotovo, s svojimi obrati v Bohinju, v Kranjski gori, v Završnici pa sega v čas med obema vojnama in še celo v obdobje pred prvo svetovno vojno, ko so nekdanje Kranjske deželne elektrarne zgradile prvi objekt pod Stolom.

Danes lahko oskrbujejo MOSTE celotno Gorenjsko s svojo energijo, le za potrebe industrije ji agregati odpovedo. Zavoljo vse večje potrošnje električne energije — tudi v gospodinjstvu, komunali, v manjših obrtnih delavnicah — se ukvarja Elektrarna MOSTE s študijo, kako povečati zdajšnjo moč elektrarne in njenih obratov. Tu sta dve varianti: prva govori o zajezenih Radovni, ki bi se iztekala skozi Mežakljo v Savo ter bi bila v Mostah ponovno izkoriščena. Druga pa pripoveduje o jezu pri Globokem in o morebitnem hidroenergetskem objektu pri Podnartu. Vsekakor bo ena izmed teh dveh variant obveljala in bodo Gorenjske elektrarne dobile v času gradnje na Savi močno energetske telo tudi v tem delu pokrajine.

Med hidroenergetske objekte, ki so bili med prvimi zgrajeni na Savi od Kranja do Medvoda, upravičeno uvrščamo ELEKTRARNO MEDVODE. To je izrazito pretočna elektrar-

na, saj izkorišča od 38 metrov padca Save od Kranja pa do Medvoda polnih 19 metrov!

Elektrarna je bila grajena v treh fazah: pod zaščito betonskih pregradnih sten je bila izgotovljena v prvi fazi desna polovica naprave, v drugi fazi srednji steber in v tretji fazi je bila voda preusmerjena z leve strani v dokončano desno pretočno polje.

Izredno okusno urejen objekt oddaja svojo energijo industrijskim objektom v krogu 25 kilometrov, odvisno energijo in energijo v nočnem času in ob veliki vodi pa oddaja elektrarna v 110 kV mrežo. Oskrbuje torej industrijske objekte in široko potrošnjo!

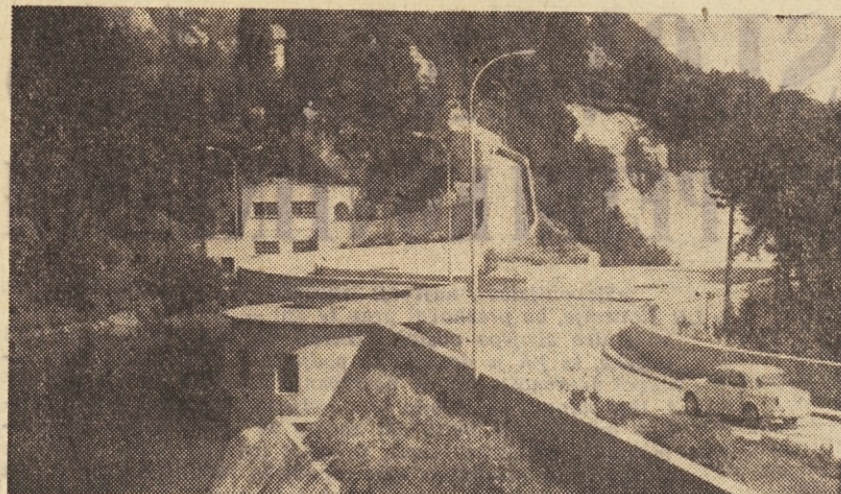
Osnova in pogoj za gradnjo malih elektrarn je predvsem ekonomska utemeljenost, ki išče takšen način gradnje, ki je cenen in se v perspektivi izplača. Sem sodi vsekakor eksperiment Elektrarne SAVE, ki bo s premišljenim izkoriščanjem razpoložljive vodne sile, s proizvodnjo jalove energije, z ureditvijo vodnega režima na določenem področju, z zavarovanjem bregov, odprl vrata našim gradbenikom, da bodo v prihodnjih letih obrnili skupnosti v prid na milijone kubičnih metrov vode, ki zdaj teče po slovenski diagonali skoraj popolnoma neizkoriščena.

K skromnemu zapisu o naših elektrarnah na Gorenjskem pa moramo uvrstiti še pomen dispečerske službe, ki je enake starosti ter seveda enakega pomena kot energetske viri na Savi.

V mislih imamo: podjetje ELEKTRO ŽIROVNICA! To podjetje oskrbuje področje ObLO Jesenice in ObLO Radovljica z razdeljevanjem električne energije maloodjemalcem in industriji. Obenem podjetje redno vzdržuje in obnavlja vse prenosne in razdelilne električne naprave od energetskih virov — elektrarn — do potrošnikov.

Kolektiv bo v letošnjem letu slavil dve obletnici: 10-letnico samostojnosti podjetja in 50-letnico od ustanovitve bivšega podjetja, ki je bilo ustanovljeno v Zirovnici hkrati z dograjenjo prve elektrarne na Gorenjskem v Završnici.

Za oskrbo zadostne električne energije je na področju podjetja 136 transformatorskih postaj. Lani je podjetje zgradilo oziroma obnovilo

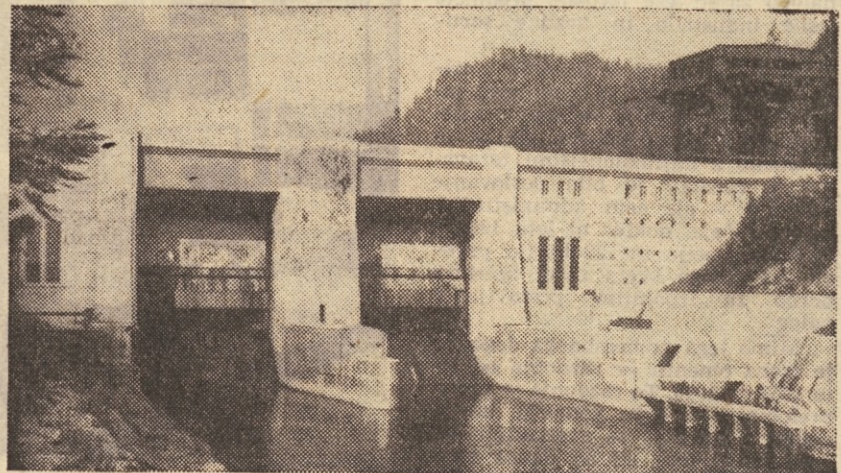

4 km daljnovodov in omrežij. To gradnjo je narekovala povečana potrošnja električne energije, ki je tudi merilo družbenega standarda.

Stalna rast potrošnikovih potreb glede na uporabo električne energije utemeljuje perspektivni plan, ki predvideva 100-odstotno povečanje potrošnje v prihodnjih letih. S tem povečanjem bo seveda tudi industrija zahtevala v bodoče še večjo proizvodnjo električne energije, saj bo samo jeseniška železarna porabila leta 1965 trikrat toliko energije kot zdaj. Takšen razvoj zahteva gradnjo novih virov za dobavo električne energije, kar je seveda tesno povezano z razvojem elektroenergetskih obratov ob Savi.

Ob splošnem razvoju industrije pa se uveljavlja kot potrošnik tudi turizem. Podjetje Elektro Zirovnica že zdaj dobavlja energijo šestim žičnicam; toliko bolj iskan dobavitelj pa bo čez čas, ko bosta gornjesavska dolina in bohinjsko področje izpolnila svoje obljube glede na mnoga načrtovanja o razvoju turizma na Gorenjskem.

Pomembnost tega podjetja torej sovпада v nepogrešljivost hidroenergetskih objektov ob gornjem toku Save, saj si dandanes brez proizvajalca in brez urejene dispečerske službe ne moremo zamišljati gospodarskega in družbenega razvoja sploh!

pravili smo mu obesenjak

hans hellmut kirst

Dr. Friedrich natanko ve, kam meri Kessler. Pozna svoje ljudi. »Saj vemo, kaj hoče ta človek. Prodrati hoče z nacionalnim socializmom. Kessler si prizadeva, da bi v našem poveljstvu, gospod polkovnik, postavil nacionalističnega vodilnega častnika. Morali bi mu vreči masten zalogaj v gobec. Njegovim zahtevam se ne bomo mogli dolgo izmikati. Če ne bomo imenovali koga, ki bo ustrezal nam, ga bo sam našel. In to bo človek, gospod polkovnik, ki nam bo napravil mnogo neprijetnosti.«

Seveda polkovnik uvidi. »Ampak kdo od naših pride v poštev?« Dr. Friedrich se obotavlja, ker bi se moral vmešavati v polkovnikovo pristojnost in previdno reče: »Mogoče Raabe?« Polkovnik se ustavi. »Mislim,« hiti okrogni vodja, »da bi podporočnik Raabe popolnoma ustrežal.«

Polkovnik pogleda Raabeja, ki mu Wolf na debelo nekaj pojasnjuje. Raabe stoji v nemarnosti, nekoliko je naginjen nazaj, kot bi se izmikal silam, ki mu prše v nos. Z obraza mu je videti, da ne soglašajo, toda pogledi mu beže mimo Wolfa, kot bi bili naborki na zavesi pri vratih zanimivejši od Wolfovega pripovedovanja.

Polkovnik znova pogleda dr. Friedricha in se začne znova sprehajati. »Ne morem reči, da dvomim v poštenost podporočnika Raabeja, toda njega je obsedlo pravo. Ozko obzorje kot v zaščitnem jarku. Premlad, neizkušen, njegovo pojmovanje o bojišču je preveč sanjarsko. Nima smisla za resničnost. Nacionalni socializem pa ni junačenje napadalnih oddelkov. Če bomo zaupali takšno dolžnost človeku, ki samo od strani spremlja dogodke, bomo imeli več neprijetnosti kot pomoči.«

Podčastnik častniškega doma tretjič pristopi in odločno javi, da je miza pripravljena. »Ah kaj,« reče polkovnik, »pojdemo.« In odide v spremstvu v jedilnico. Za njim gredo vsi ostali. Polkovnik zamahne z žlico kot z maršalsko palico. »Dober tek, gospodje,« zakliče svojim častniškim tovarišem. Osemindvajset žlic se potopi v juho iz gospih obisti.

Polkovnik se začne pogovarjati po navadi šele, ko tretjič zajame. Prazni mesti pri njegovi mizi, mesti za Kesslerja in Stricka, ga vznemirjata. Kot bi ga izzivali. To pomeni preziranje hišnega reda častniškega doma, preziranje njega samega. In to ga najbolj jezi. In še bolj ga jezi, ker tudi Stricka ni. Zdelal ga bo kot rudnik zlata in kar

bo ostalo od njega, bosta samo pesek in blato.

Sele ko sedmič zajame, in to je nekaj popolnoma nenavadnega, se začne pogovarjati. »Ugled častniškega zbora je v nevarnosti,« pravi. »Prizadevati si moramo, da ne bomo lahko miselno spravljali v neprijetnosti vodstvo Reicha.« — Vsi okoli njega molče jedo. Okrogni vodja zamišljeno priklama. Wolf s polnimi usti soglasja in se mu zaleti.

»Bi vi, na primer,« obrne se k podporočniku Raabeju, »prišli polkovnika med parado?« Podporočnik Raabe zanika. »Počakal bi, dokler ne bi parada minila.« Wolfu se znova zaleti. Geiger pozabi nesti polno žlico v usta, čeprav jo drži pred nosom. Čez čas pravi Raabe: »Ne soglašam z metodo poročnika Stricka, toda moram...«

Polkovnik ga vznemirjeno prekine. »Seveda! Tudi vi obsojate. Kajti ne gre samo za njegovo delo. Lahko ga dokažemo ali tudi ne. Gre za način, ki ga je uporabil.« Polkovnikov glas postaja vse močnejši, njegov glas preglaša pogovore za ostalimi mizami. Ugled častniškega zbora je v nevarnosti. S tem vsi soglašajo. »Upam,« reče polkovnik v tišino, polno pričakovanja, »da se bo sleherni po tem ravnal.«

In pribočnik častniškega doma, stoji tik za polkovnikom, vpraša tiho, vendar ga v splošni tišini vsi slišijo, če sme prineti na mizo telečje prsi v smetano-vi omaki.

»Seveda,« reče polkovnik.

Kessler pohajkuje s Strickom po cementni stezi dvorišča vojašnice. Gresta proti stražnici. »Morava od tod,« reče Kessler. »Tukaj migota kot v mravljišču. Povsod kdo postaja. Vsi blebetajo. In pozdravljajo kot avtomati. Nikjer ni prostora, kjer bi se človek lahko nemoteno pogovarjal. Pojdiva.«

Stražar na široko odpre vrata, brž ko opazi Kesslerja. Vrata podrsajo po cementu in se ustavijo. Vrata iz kovanega železa stojijo trdno, samo gornji del za trenutek zatrepeta in se tudi umiri. Stražar stoji vzravn in pozdravlja. »Vsi ubogajo, ko jim naženete strah v kosti,« pripomni Kessler. In Strick si misli: In edina moč, ki mnoge priganja, je častihlepej in strah.

Pred njima leži v dolini Rehhausen. Kot bi se vrgel vojašnici pod noge, vdan, ne gane se, pripravljen je na obsojbo, na milost in nemilost. Meina se vije med vinogradi, hiti iz mesta kot len odtok, ki nosi s seboj umazanijo mestnih pomij.

Strick premišlja, kako vodijo iz teh nemih hiš številni kanali z umazano vodo, potoki vode, scalcine, vina, mleka in solz. In reka, ki jo hrani na tisoče skritih kanalov, se ustavlja, odnese s seboj vse in v pesku izpere in precedi. Zemlja vse vsrka, se napne in iz oplojene zemlje klijejo bilke, trši, trte in drevesa. Vse se rodi iz blata.

Približno osemdeset metrov od vojašnice opazi Kessler klop in gre k njej. »Primeren prostor,« zadovoljno ugotovi. »Nihče za hrbtno, nihče pred nama, nobenega grma v bližini, kjer bi lahko kdo strigel z umazanimi ušesi.« Strick se nasmehne: »Zelo nezaupljivi ste.«

»Postal,« kratko odgovori Kessler.

Strick nagnosko čuti Kesslerjev razvrani svet, ki ga v vseh podrobnostih pozna tako dobro, kot bi bil njegov. Kot da vdihava Kesslerjev prezir do vsega

in njegovo čuječno, nenehno nezaupljivo. »Svet je greznica,« reče. Kessler pritrdi, vendar s pridržkom. »Se vedno ga lahko uporabimo kot gnojnico,« reče. »Samo vedeti moramo, kako bomo gnojnico uporabili, kajti gnoj je potreben za žetev.«

Pri klopi sta. Kessler povabi Stricka, naj sede. To stori tako, kot bi bila klop njegova osebna lastnina in da velikodušno dovoli tudi drugim, da se sedejo. Usedeta se in se naslonita.

Strick napeto čaka. Kessler molči. Drug drugega v mislih otipavata. Ogledujeta si pokrajino, kot bi skušala proučiti njene lastnosti.

Strick ne more pogledati niti pedi zemlje, ne da bi jo razdelil na vojaške položaje. Ne vidi več, kar drugi imenujejo mir in čudovita božja narava. Vidi polja, kjer bi lahko izkopali strelske järke, vzpetine postajajo brzostrelska gnezda, reka v dolini je naravnost zgleden primer črte, ki loči, glavna HK 4 črta — kot v knjigi. Tu, kjer sedi, je odlična opazovalnica, celotno sovražnikovo ozemlje ima v žepu.

»Vi ste pravzaprav to, čemur pravimo idealist?« vpraša Kessler. »Ne verjamem,« zategne Strick. »Jaz sem realista zaradi izkušenj.« — »Umazanih?« — »Sodobnih!«

Kessler odgne suknjič, da bi udobneje sedel. Sonce ju žge, kot da sije samo zanju. »Tudi jaz sem človek dejanj, ne sanj,« reče Kessler. »Čudovito mora biti, če z junaštvom in zvestobo zavzemate posamezne dele bojišča. No, kadar solarčke mine pijano navdušenje, pomaga samo strah. Strah za golo življenje, čast, pokojnino ali kakšno siceršnje udobje. To najlepše varuje järke.«

Strick zagleda na drugi strani tri jableh. Krasen cilj, odlično bi zadel. Povleče: Naravnost — 1200 metrov — cerkveni stolp — za dolžino roke desno: tri debela — je cilj jasen? — muha 6,2 — streljaj! Strick reče: »Mislite torej, da pomaga samo samoohranilni nagon, kadar odpove ljubezen do domovine?«

Da, tako misli Kessler. »Po petih letih vojne, dragi moj, in vi ste jo iskusi — mi gre ob besedah o junaštvu na bruhanje. Castilakomnost in strah sta močnejša od najboljšega vojaškega urjenja in tako imenovanega navdušenja za veliko Nemčijo.« Strick doda: »Naša dolžnost je, da z brcami v zadnjico zbudimo junaški duh.« »Najine misli se dopolnjujejo,« reče Kessler in potem: »Na isti bojni črti sva!«

Strick se obrne od sovražnikove vzpetine, na kateri je skušal izkopati sistem jarkov. Pogleda Kesslerja. Za-

gleda trd, robat profil, krepko, naprej štrlečo brado, odpet suknjič, ki odkriva široke prsi. Sedi z razkoračenimi nogami. Z velikima, močnima rokama se igra s papirji, ki jih je potegnil iz notranjega žepa.

»Veste,« pravi Kessler, »da sem zaradi vas telefoniral vse dopoldne?« — »Menda ne zato, da bi mi pomagali?« — »Kaj neki? Ne gre za naju. Najino udobje ni odvisno od delovanja spodnjega dela telesa. Vi to sami najbolje veste. Kajti če bi bila drugačna, bi dobila svoj delež iz zabojev postajnega poveljnika in bi držala jezik za zobmi.«

»Tako je,« reče Strick in se vendarle nekoliko čudi zaradi nenavadne zveze. »Tako je. Tudi tako bi bilo mogoče.« Kessler se globoko prikloni in seže po leskovi šibi. Nekdo jo je pozabil, si misli Strick. Morda otrok, ki se je z njo igral. Ali pa mladenič, ki mu je padla iz rok, ko se je posvetil drugemu bitju. Videl je, da tukaj še žive: otroci, ki se igrajo in ljudje, ki se ljubijo.

»Vi kaj takšnega ne bi zmogli?« vpraša Kessler in preizkuša prožnost šibe. »Tudi jaz ne. Midva nisva tiho-tapca. Midva imava drugačne težnje. No, vedno je tako: eni žro na debelo, drugi besnijo, midva pa...« šiba zažvižga skozi zrak, kot bi hotela presekat svet na dvoje, ... midva pa — vidiva vse to!«

Zdaj se je Stricku posvetilo. Človek, ki sedi ob njem: moč in odločnost. Neumiljiv stroj. Gotovo ima dinamit! Sevstavlja ga volja in mišice. Mlin krvi in mesa. Dvigalo za vozove, ki se je učlovečilo. Če ne bo uničil drugih, se bo uničil sam. Strick se skuša pritiptati v to moč: »Mislite, da je pohlep po vodstvu posebno razpoloženje? Znamenje rase?«

»Neumnost,« reče Kessler prepričljivo. »Vse to so čirefare. Čarovniška mreža in zanka. Bajeslovna meglica za možgane množice. Pomembna je samo bistrost in človek, ki vodi. Prebiti se moramo, to je vse. Proti temu preprosto ne moremo storiti nič. Nikoli se ne bomo pokoravali ljudem, ki v svoji notranjosti nimajo pravice, da zahtevajo pokorščino. Midva! Midva! Midva morava ukazovati! Vi, Strick, ste po vsem, kar sem čul o vas, naš človek!«

Strick ima občutek, da ga vsesava velikanska moč, ki pa ne prihaja od Kesslerja. Zato se je zelo oprezno otepa. »In če se motite, Kessler? Res, da sem postal častnik zaradi junaštva pred sovražnikom, toda tudi kaznovali so me.«

Kessler se zasmeji in udari s šibo po ozkih jahalnih škornjih. Zaprši se. Na mestu, kamor je udaril, je ostala ozka, tanka praga, kot razpoka v mraku. In kot bi bral dober humoristični časopis, veselo preobrača svoje podatke.

»Precej dobro so me poučili o tem, dragi Strick. Septembra 1933 ste napadli častnika. In to v trenutku, ko je skušal zajahati deklo. Morali so vas oprostiti, ker nihče ni dvomil v posilstvo.«

Strick se čudi natančnim podatkom. Poškili v jasno opoldansko sonce. Spodaj, v Rehhausnu, se je zableščalo okno. Če bi bil na bojišču, bi mislil, da dajejo signale. In sredstvo, da prepreči signaliziranje, je preprosto: streljajte vanje. Obrne se od okna in reče: »Decembra 1941 sem bil drugič pred vojaškim sodiščem.«

Kessler se znova zasmeji in potrká s šibo po nekem papirju: »Ne bodite nečimrni, Strick. Tudi za ta dogodek vem. Niste poslušali ukaza generala, da bi mu varovali umik. Ampak temu generalu je zaradi strahopetstva fñhrer osebno odvzel čin. In postopek proti vam so ustavili.«

Strick sklene, da se ne bo ničemer več čudil. Zato z nasmehom zavrne: »Prepričani bodite, da tega nisem storil zavestno. Počutil sem se kot potnik v teniški noči. Povsod so bile luknje in padal sem vanje.«

Kessler vzame nov papir. Bere z rahlo premočjo in uživa ob Strickovem presenečenju. Prevzeme ga veselje učitelja, ki svoje dobro utrjeno znanje vtepa v glave presenečenih učencev. Jahalni bič je vtaknil pod roko.

Spored RTV Ljubljana za teden od 26. februarja do 4. marca 1962

PONEDELJEK

26. februarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Aleksander Glazunov: Suitsa za godalni kvartet — 8.40 Pihalni orkester LM — 8.55 Za mlade rodovedneže — 9.25 Dve simfonični pesnitvi — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Pesmi raznih narodov poje Slovenski oktet — 11.15 Naš podlistek — 11.35 Popularne operne medigre — 12.05 Pozdrav iz Makedonije — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Crnske duhovne pesmi in Gershwin — 13.55 Klavir in hammond orgle — 14.10 Fran Lhotka: Vrag na vasi, baletna suita — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Zvočna mavrica — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 55 minut za ljubitelje operne glasbe — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Tega ne slišite vsak dan — 18.45 Radijska univerza — 19.00 Obvestila — 19.05 Od plesišča do plesišča — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Koncert zbora in orkestra RTV Zagreb — 23.05 Plesni orkester RTV Ljubljana — 23.20 Za ljubitelje zabavnih zvokov — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

TOREK

27. februarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Mladinski mešani zbor gimnazije iz Celja — 8.25 Divertimento, Fantazija, Suitsa — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Zvočni kaleidoskop — 10.15 Izberite melodijo tedna! — 11.00 Zaključni prizor 3. dejanja Smejanove opere »Dalibor« — 11.15 Napredujte v angleščini — 11.30 Christian Sinding: Klavirski kvintet opus 5 — 12.05 Vaski kvintet z Reziko in Sonjo — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Partizanske pesmi poje Mariborski komorni zbor — 13.50 Lepe melodije z zabavnim orkestrom Mantovani — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Arizje iz oper italijanskega verizma — 15.20 Tri pesmi Borisa Kovačiča — 15.30 V torku na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Dirigira Lovro Matetič — 17.50 Zabavni zbor Sergeja Rajnisa — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 18.45 S knjižnega trga — 19.00 Obvestila — 19.05 Enoroki pianisti Siegfried Rapp v Ljubljani — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Poje zbor Donskih kozakov — 20.30 Radijska igra — 21.07 Wolfgang Amadeus Mozart: Koncertni rondo v Es-duru za rog in klavir — 21.12 Veliki zabavni orkester

SREDA

28. februarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Simoniti: Pesmi in priredbe obmorskih motivov — 8.20 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 V ritmu cha cha — 9.40 Pet minut za novo pesništvo — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Giovanni Battista Pergolesi: Sonata za violino in godala — 11.15 Ruski tečaj za začetnike — 11.30 Od Morave do Vardarja — 12.05 Ansambel Srečka Dražila — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Pisani zvoki z Dravskega polja — 13.50 Od klavirja do velikega plesnega orkestra — 14.10 Beia Bartok in Zoltan Kodaly — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 V valčkovem ritmu — 15.30 Turistična oddaja — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Ko na zemljo pada mrak — 18.45 Kulturna kronika — 19.00 Obvestila — 19.05 Naši mladi reproduktivci — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Poljska, sovjetska in štiri stara zabavna glasba — 20.30 Štiro sto let klavirske glasbe — 21.00 Igramo za vas — 22.15 Po svetu jazza — Zlata trobenta — 22.45 Godala v noči

ČETRTEK

1. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 S popevkami od Urala do Pirenejev — 8.40 Zborovske skladbe slovenskih avtorjev — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Pando Vladigorevič: Stiri skladbe za violino in klavir — 11.15 Naš podlistek — 11.35 Petar Konjović: Simfonični triptihon iz opere Kostana — 12.05 Pojo »Fante na vasi« — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Poje Mario Lanza — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Godala in zabavni zbori — 15.20 Današnja in nekdanja hrvaška glasba — 15.45 Jezikovni pogovori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Portreti iz stare italijanske glasbe — 17.45 Lucijan Marija Škerjanc: Simfonieta — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Hugolin Sattner: Jeftjeva prisega — 18.35 P. I. Čajkovski: Valček iz baleta Labodje jezero — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Domenico Cimarosa: Kapelnik — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zabavni orkester Robert Rossi — 20.15 Tedenski zunanepolitični pregled — 20.30 Glasbena medigra — 20.35 Spoznavajmo svet in domovino — 21.35 Zabavne melodije za vse

PETER

2. marca

SOBOTA

3. marca

NEDELJA

4. marca

6.30—6.35 Napotki za turiste — 6.35 Polke in valčki z velikimi zabavnimi orkestri — 7.15 — 8.00 Vedri zvoki — vmes ob 7.30—7.35 Radijski kolektor in prireditve dneva — 8.00 Mladinska radijska igra — Marjan Marinc: Krasen cirkus — 8.50 V glasbeni šoli L. M. Škerjanc — 9.05 Z zabavno glasbo v novi teden — 9.45 Minute za partizanskega skladatelja Francja Sturma — 10.00 Se pomnite, tovariši... Tončka Drobnič: K partizanom — 10.30 Ura romantične glasbe — 11.30 Silvo Matetič: Vedno razpoloženi in... (reportaža) — 11.50 Metirja za opoldne — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 12.10 Za našo vas — 14.00 Koroške narodne poje Slovenski oktet — 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 14.15 Trikrat pet — 15.30 Intermezzo v folklornem tonu — 16.00 Humorska tega tedna — 16.20 Na nedeljskih minut — 17.00 Poročila — 17.05 Kitar, orglice in mandoline — 17.15 Matja Kmecl: Nova šola v Sent Fenu ku — 17.45 Dunajski valčki — 18.15 Basist Julij Betetto, Prešernov nagajenec 1962 — 18.50 Sportno popoldne — 19.05 Nedeljska panoforma — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Izberite melodijo tedna — 20.45 Zabavni zvoki — 21.00 Glasbovi od včeraj in danes — 22.15 Naši tonski tehničarji vam predvajajo... — 22.45 Po belih in črnih tipkah

Mladina-hiša

LJUBLJANA
Cigaletova ulica

vas vabi na ogled izdelkov svojih članov • Vaše želje in
nasveti nam bodo koristno napotilo, ki ga bomo posredovali
članom-proizvajalcem

Omara — preurejena v
sobo za podnajemnike

— Kako ste rekli, da
se piše moj podnajem-
nik, ki ga vi poznate?

Kopalnica
za podnajemnike

»Slepi« podnajemnik

HUMORESKA

SAVO MARIC:

»UMETNIŠKA OCENA«

V podjetju »Vsepromet« so po-
tegnili debelo črto pod tisto postavko
v bilanci, ki kaže presežek plačnega
fonda. Ko so vse sestili, so ugotovi-
li, da je preostalo precej desetiso-
čakov. Da ne bi ta »srečka« ostala
v bobnu, so vseprometovci sklenili,
da se kulturno in umetniško okra-
si, se pravi: da s svojim presežkom
pripomorejo k napredku likovne
misli in dejavnosti v našem mestu.
Zato so sklenili, da bo najbolje, če
se v direktorjevi sobi — namesto
nekih sumljivih fotografij o lepota-
h naše dežele — obesi kakšna origi-
nalna, netipizirana umetniška slika,
delo kakega slavnega realista naše
dobe. Končno je le treba držati ko-
rak s časom, saj »Vsepromet« ni nič
slabše podjetje kot recimo »Kore-
njepromet« ali pa Mestna kafilerija,
pa je prav, da se tudi podjetje v
svojih novih prostorih okraši z dra-
gocenimi deli.

Za realizacijo tega plemenitega
sklepa podjetja »Vsepromet« so za-
doližili člane komisije v naslednji
sestavi: ekonom Mirka, strojeplisko
Naco in arhivarja Sveta, kot tretje-
ga »prisotnega državljan«. — Kako
pridem jaz do tega, da sem postal
strokovnjak za ocenjevanje umetni-
ških slik? — se je upiral ekonom
Mirko. — Ne reče, če bi se ocenjeva-
la kakšna peč ali omara, to nekako
spada v redni inventar, toda slika,
in poleg tega še umetniška...

Naca je bila že prinesla sliko v
ekonomat in jo postavila na mizo
ob zidu. Iz oči ji je sijalo zadovolj-
stvo zaradi zavesti, da je kako ne-
nadoma prišla v stik z modernim
slikarstvom.

— Kaj pa je to pravzaprav? Av-
tomobilski karambol? — se je čutil
ekonom Mirko.

— To ni karambol, tovariš Mir-
ko, — je poskušal pojasniti arhivar
Stevo. — ali ne vidiš, da je to dek-
le s knjigo?

To pojasnilo bi kolikor toliko še
našlo svoje mesto v Mirkovi glavi,
če se ne bi vmešala Naca, ki je de-
jala s prizvokom presenečenja:

— Kaj res ne vesta, čigavo je
to delo? To je vendar moderni sil-
kar, ki je spomlad imel samostojno
razstavo. Delo pa se imenuje »Mrtva
priroda«.

— Saj sem rekel, da je to avto-
mobilski karambol, — je povzel Mir-

ko — če dva avtomobila tako hudo
trčita, potem mora biti seveda tudi
nekaj mrtvega.

Naca je poskušala pojasniti Mir-
ku, da ni na silki nobenega avtomob-
ila, temveč samo vaza s cvetjem
in kurjim stegnom. Ko je Mirko si-
šal govoriti o tem gurmanskem pre-
metu, se je takoj približal sliki, da
bi si bolje ogledal to slaščico, pa
čeprav samo v okviru. Obratila je
sliko nekaj časa, toda odkriti ni mo-
gel prav nobene kuharske speciali-
tete, kaj šele kurje stegno. Končno
je pristopil silko zopet ob zid, se
odmaknil nekaj korakov in — kot
da je najmanj umetniški kritik ne-
kega dnevnika, zamižal z levim oč-
som ter nenehno buljil v mešanico
barv na napetem platnu.

— Nikar ne miži z levim očesom,
mižati moraš z desnima, a z levim
moraš gledati naravnost v tisto rde-
čo točko pri vrhu, — je svetoval Ste-
vo, samo toliko, da bi se silšal tudi
glas »prisotnega državljan«.

— Vidim nekaj rdečega, nekaj
kot zrel paradiznik, — je jecjal
Mirko.

— To je cvetje v vazi, — je po-
jasnila Naca.

— Kje pa je ta vaza? — je vpra-
šal Mirko in začel iskati okoli slike
in mize.

Med iskanjem se je naenkrat
spomnil svoje težke naloge, se zvil
v nekaj klobčič ter leže in kleče —
v »zgornjem rakursu« — kot bi to
strokovno dejali filmski ljudje —
začel opazovati sliko.

— Da, če jo gledam narobe, po-
tem se jasno vidi vsa mrtva nara-
va, — je zadovoljno ugotovil ta član
komisije. — Vidim, bratec, ne samo
kurje stegno, temveč celo prašička
na raznju...

— Toda to je vendar kurje, a ne
prašičke stegno, — ga je popravila
Naca. — Mislim, da je slika popol-
noma jasna, — je končno izjavila in
predlagala, da bi se zmenili glede
cene.

Mirko je tudi to pot pohitel, da
bi prvi povedal svoje mnenje. Po-
praskal se je za ušesom in odrezal:

— Jaz bi mu dal celih pet sto
dinarjev. Veste, to je dober meter
platna, a danes je že navaden klot
zelo cenjen...

Naca je bila smirno užaljena,
ker je osebno poznala tega moder-
nista. Razen tega pa je bila enkrat
z njim tudi na kolektivnem izletu.
Takrat ji je namreč pojasnil, kaj
vsebuje njegova umetniška »Mrtva
priroda«. To svojo izpoved je Naca
povedala zelo diskretno, vendar v
prvi vrsti zato, da bi ostalima čla-
nom komisije dokazala, da se spozna
na slikarstvo.

— Veste, on je zahteval samo
30.000 dinarjev, — je končno dejala
Naca.

Mirko se je še enkrat popraskal
za ušesom in globoko vzdihnil, tako,
da se je odmev silšal na drugem
koncu sobe.

— Pravzaprav mislim, da je ta
cena za tako sliko prenizka, — je
dodala Naca. — Ne bi hotela, da naš
kolektiv misli o nas, da smo neved-
neži in da ne znamo ceniti umetno-
sti.

Mirko se je nemirno zganil in
odmahnil z roko, medtem ko je Ste-
vo skrušeno zmaljal z glavo v znak
strinjanja z vsem, kar bi sklenila
večina.

— Saj sem dejal, da ne spadam
v to komisijo. Vendar, če mislita,
da bi kaj takega rekli, potem je za-
res premalo, je privolil Mirko.

— Potemtakem cenimo vsi sku-
paj to veliko umetniško delo na
40.000 dinarjev, — je zaključila Na-
ca ter dodala, da bo to jasen dokoz,
kako njihovu vseprometovskemu
podjetju ni žal denarja, če gre za
pomoč umetnosti.

Kot rečeno, tako storjeno in tu-
di zapisano. Vendar je Mirko, zvest
svojemu ekonomskemu stališču
predlagal, da bi se slika čimprej od-
dala v komisijsko prodajo...

— Veste, morda se bo našla še
kakšna taka komisija, ki bo sliko
morda ocenila na 50.000 dinarjev. Za
ta denar pa lahko mi kupimo drugo
sliko in zraven še kaj zaslužimo...

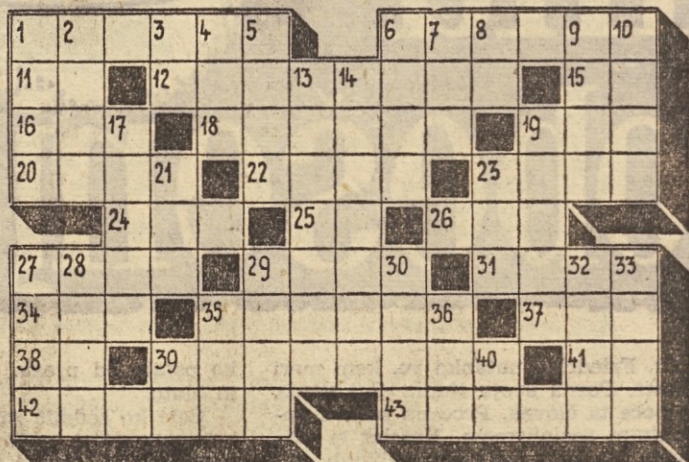

**RUDNIK KAOLINA
ČRNA PRI KAMNIKU**

PROIZVAJA: kaolin v kosih in mleti kaolin ter s tema
izvodom oskrbuje industrijo papirja, gume, kemično
metalurško industrijo kot tudi obrtno dejavnost

Za nadaljnje sodelovanje se priporoča vsem svojim odje-
malcem.

Križanka

Vodoravno: 1. mesto v Španiji,
6. iglasto drevo, 11. sosedna soglas-
nika, 12. prostor za proizvajanje pare
v tovarnah, 15. indijski denar, 16.
tuje moško ime, 18. izpah, 19. grška
črka, 20. tiskarske črke, 22. prav-
taksen, 23. pretrahna občutljivost,
24. makedonsko kolo, 25. samoglas-
nik in soglasnik, 26. vrtna hišica,
27. unesek pri tehtanju, obramba, 28.
vrsta zabave, 31. sveženj slame ali
sena, 34. medmet, 35. pripadnik sta-
rogermanskega plemena, 37. slav-

nostne pesmi, 38. nota v solmizaciji,
39. morilec, 41. znižana nota, 42. ko-
zaški vojaški poveljnik, 43. dlaka na
telesu.

Navpično: 1. nedelaven član v
panju, 2. konice, 3. začetnici pod-
predsednika ZIS, 4. naša zavaroval-
na organizacija, 5. divje race, 6. slo-
venski skladatelj in kitarist, 7. prip-
adnik starega ljudstva v današnjem
Peruju, 8. predlog, 9. skupina ptic,
10. pokrajina v Indokini, 13. umetna
snov za prekrivanje tal, 14. prekle-
stvo, 17. vrsta vina, 19. muza ljube-
zenskega pesništva, 21. splošen naziv
za Hercegovca, 23. števniki, 27. veliki
polotok na severu Evrope, 28. pol-
drag kamen, 29. agregatno stanje
snovi, 30. odkritelj prvega cepiva
proti otroški paralizi, 32. števniki,
33. poljski sadež, 35. grobo orienta-
lsko suknjo, 36. tuja predpoda, ki z
njo označimo nekaj novega, 39. pa-
met, 40. enaka soglasnica.

REŠITEV

PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. labirint, 8.
iskra, 13. korozija, 14. ogorel, 15.
ak, 16. bok, 17. por, 19. Jalu.
20. Manet, 22. kabel, 24. vem, e.
25. enota, 27. elita, i, 29. nit, 31.
pečat, 33. koran, 35. iris, 37. tat,
38. kap, 39. mi, 40. navada, 42.
oratorij, 45. anoda, 46. imeniten.

II. mednarodni specializirani sejem gostinske opreme

Kulinarična razstava — Nagradno tekmovanje kuharske spretnosti

od 3.-11. marca
na
razstavišču
Mariborskega
tedna

127. Pritekel je skoraj do roba gozda, ko je za-
gledal pred sabo tri zelene postavke. Obrnil se je,
poskusil je... Potem je čutil, kako ga prijemlje-
jo, kako se zamaž oteplje. Brez je, grizel, potem
so ga umirili. Zvezali so mu roke na hrbtni in ga
odpeljali. Hodil je s sklonjeno glavo. »Le zakaj
sem se pustil ujeti,« si je ponavljal ves čas. Pri-
družili so se četi in odšli v vas k bataljonu.

128. Pred štabom so ga razvezali. Potisnili so ga
v sobo pred komandanta. Hotel je vedeti, iz ka-
tere brigade je, kdo je komandant, kakšno imajo
oborožitev. Binč pa je molčal. »Petji ga, da se bo
malo zmehčal,« je rekel komandant stražarju.
Stražar ga je sunil in Binč se je znašel pred hišo.
Nenadoma se je odločil. Zaobrnil se je na desno
in hkrati sunil stražarja z levico v obraz.

129. Potem mu je iztrgal brzostrelko in skočil. Za
vogalom je bil drugi. Kratek rafal in je omahnil.
Stekel je po vasi v smeri gozda. Na robu je vi-
del stražarja. Ta je dvignil puško, a Binč je bil
hitrejši. Pobral mu je puško in naboje ter stekel.
Nič več se ni tako divje gnal kot prej. Ko je za-
slišal krogle, je tekel cik-cak. Ozrl se je. Za njim
je tekla gruča domobrancev.

130. Počakal je, da ga krogle iz vasi niso več do-
segale. Potem je legel. Prvega in drugega je vzel
na muho. Tretjega je zgrešil. Vseeno so se usta-
vili in polegali. Poslal jim je še nekaj krogel in
spet stekel. Ko se je ozrl, so tekli za njim. Brž ko
je legel, so legli tudi oni. Ta igra mu je začela
ugajati. Vsi se bojite mene, namesto, da bi se jaz
bal vas, se je veselil.

131. Še nekajkrat je ustrelil, potem pa je izginil
v gozdu. Vedel je, da ne bodo posebno vneto ti-
ščali za njim. Ko se je vrnil v bataljon, so ga
hladno sprejeli. Moral je h komandantu. »Binč, ti
si začel trmoglavo po svoje. Takih borec ne po-
trebujemo. V zapor, potem pa pred sodišče.« Od-
peljali so ga in tri dni je prešel v kleti. Potem
so ga poklicali pred komandanta.

132. »Binč, ti si prelomil pravila, nisi poslušal de-
setarja...« »Komandant, kaj me k Tomu ali Mila-
nu. Njih bom poslušal, kot sem jih vedno. Ta de-
setar pa je gumpec.« »Binč, tako ne boš govoril
o naših voditeljih.« »Pa me ustrelite,« je zavpil
Binč. »Če nisem več za rabo, smrt. Z njim ne
morem, jaz sem čudak...« Polile so ga solze. Pr-
vič v življenju je jokal. »Pojdi v kuhinjo.«

133. Potr je šel. Ko je prišel za nož, da bo lupil
krompir, so ga skoraj polile solze. Po vseh borbah,
po toliko pobitih sovražnikih bo nadaljeval tam,
kjer je začel. Ne, ne bo. Šel je h komandantu in
zahteval brzostrelko. Niso mu je dali. Ko se je
vrnil v kuhinjo, je zagledal Toma. Lupil je krom-
pir. Skočila sta si v objem. »Pustil sem vod. Ni-
sem sposoben. Če ti, bom še jaz lupil krompir.«